

HŘÍŠNÍ LIDÉ KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO

1

JAN ALENSKÝ
PŘÍBĚHY O ÚKLADECH A INTRIKÁCH
DETEKTIVKY Z ČASŮ DÁVNO MINULÝCH

Hříšní lidé království českého 1

Jan Alenský

Příběhy o úkladech a intrikách

Detektivky z časů dávno minulých

**W-servis Praha
1995**

© Jan Alenský – Petr Pačes
© dr. V. Vondruška – W-servis Praha

Příběh o úkladech a intrikách léta Páně 1501

„Jářku, Petře,“ začal písař Hynek Pírko poté, co se za purkrabím Pražského hradu zavřely těžké dubové dveře kanceláře, „celé se mi to nějak nezdá!“

„Co zase máš,“ divil se mladší z obou písařů, černovlasý a zachmuřený Petr z Doudlevce. „Je to všechno jasné. Pannu Rozárku zavraždili. Že se kolem ní točil mladý pan Bořita z Martinic, ví každý. Jenže... ona služka, on hrabě. Takových případů už tady bylo. Mladý pán se zapletl a potom potřeboval holku odstranit. Obvykle se jí dá dost peněz a najde vhodný ženich. Ale tady to asi nešlo... No proč by ji jinak zavraždil?“

„To je právě to, co se mi nezdá. Copak ji musel hned zabít? Věděl, že ho budou podezřívát. Navíc... našli v ní jeho dýku, na zemi ležel jeho kapesník, u okna zůstal Bořitův měšec. Stop, že by je ani slepý nepřehlédl. Není ti ani tohle divné?“

„Ne, proč?“ odpověděl prostoduše mladší písař.

„Tak poslouchej, ty motovidlo. Když jdu někoho zavraždit, tak kolem sebe nerozhazuji své věci, abych na sebe upozornil. A pokud se s někým pohádám a zabiju ho ve vzteku, tak zase obvykle nebudám dýkou do zad, jako to někdo udělal Rozárce. Víš, co si myslím? Že to všechno bylo nastraženo tak, aby podezření padlo na pana Bořitu, ale že to udělal někdo úplně jiný!“

„Ty jako myslíš, že...“

„Přesně tak. Tolik stop, to je přece podezřelé. Teď jen stačí najít důvod, proč by chtěl někdo pana Bořitu dostat katovi pod meč, a máme skutečného vraha!“

Písař Petr se dlouho nerozmýšlel a vyhrkl: „Pokud je to tak, jak říkáš, potom by jeho uvěznění přišlo určitě nejvíce vhod panu Joštovi z Rožmberka. Už delší dobu se snaží, aby náš král jmenoval jeho syna zemským maršálkem. A nedávno přišla z Budína zpráva, že král Vladislav dá tento úřad mladému Bořitovi. Proslýchá se, že jednak proto, že je to velice schopný mladík, jednak proto, že mu není tak nebezpečný jako bohatý Rožmberk.“

„Tak, motiv tu je. A jako hrom,“ zajásal starší z obou písařů. Ještě dlouho oba rokovali o podivné vraždě, která toho rána vzbouřila celý hrad. Usnesli se nakonec, že to je s obviněním pana Bořity velice divné, ale že bude nejlepší se mezi pány nemíchat. Protože právo vždy bylo to, na čem se mocní usnesli.

Mezitím purkrabí Pražského hradu pan Ondřej Šlik osobně navštívil Martinický palác, kde požádal pana Bořitu, aby až do vyřešení podivné vraždy nevycházel ze svých komnat. I když obdržel šlechtické slovo podezřelého, nechal přesto pro jistotu strážné na chodbě i před palácem.

Neuplynula ani hodina, co bylo panu Bořitovi uloženo domácí vězení, a do Martinického paláce přišel obyčejně vypadající mladík, který požádal o slyšení. Protože strážé dostaly pokyn hlídat pana Bořitu, ale nikdo nezakázal pouštět k němu návštěvy, dostal se mladík bez potíží dovnitř.

„Promiňte, urozený pane,“ začal hned ve dveřích. „Mé jméno je Prokop. Pocházím z Prachatic a studuji tady v Praze. Ne, nepřerušujte mě. Nepřicházím žebrat, možná vám přicházím pomoci!“

Teprve tato slova vzbudila mladého šlechtice z apatie, která na něm od rána ležela.

„Kdo by mně mohl pomoci?“ optal se hořce, ale přece s tónem očekávání v hlase.

„Mohu vám, pane, dosvědčit jednu – myslím důležitou – věc. Před dvěma dny, právě o svátek svatého Jiří, jste byl ve městě. Ještě s několika mladými šlechtici. Pili jste, zpívali, děvčata proháněli... Ne, počkejte, nechte mě mluvit. Notně jste přebrali, takže ani pořádně nevíte, jak jste se dostali domů. Je to tak?“

Hrabě Martinic jen mlčky kýval a otráveně poslouchal dotěrného studenta. Hlavou se mu zatím honily chmurné představy, co bude dál.

„Asi se ptáte, jak to tak dobře vím. Tak tedy... V šenku U hada, kde jste seděli, mám dobré přátele. Šenkýřčina dcera Markétka a já...“ student se trochu začervenal a pak pokračoval: „Šenkýřce jeden z těch pánů, co byl s Vámi, dobře zaplatil, aby všem nalévala víno, které přinesl s sebou. Šenkýřce bylo divné, proč jste skoro

všichni tak brzy usnuli. Jiní mladí šlechtici prý vydrží mnohem více. Neusnul jen onen pán, co přinesl to víno. Ten také sehnal povoz a odvezl vás domů.“

Bořita pozorně poslouchal vyprávění o pitce, z níž si skutečně vůbec nic nepamatoval. „A dál?“ pobídl studenta.

„Dál...“ zarazil se Prokop a chvíli otálel. „Ale jen mezi námi... Prostě, víte, my studenti nemáme peněz nazbyt. A tak, když k něčemu podobnému dojde, že se mladí a bohatí páni opijí tak, že si nic nepamatují, pomáháme obvykle dopravit je domů. A přitom... víte, pane, život je těžký... prostě, trochu odlehčíme jejich váčkům. Nesebereme všechno, jen pár grošíků, ani to nepoznají a nám pomohou. Chtěli jsme to udělat i nyní. Jenže... vy jste svůj váček neměl. A chyběla vám i dýka. Přitom Markéta i šenkýřka tvrdily, že ještě v šenku jste měl pěkně nadtý váček u sebe. Prohledali jsme celou cestu, kudy vás vezli, ale nenašli jsme nic.“

„Zloději,“ pohrdavě sykl pan Bořita.

„Možná občas někomu něco vezmu,“ opáčil důrazně mladík, „ale ještě mě nikdo neobvinil z vraždy! Takže pojďme dál. Je jasné, že vás někdo omámil a ukradl vám dýku, měšec a kdoví co ještě, co posloužilo jako důkaz proti vám, že jste zavraždil pannu Rozárku. Všechno byl předem připravený úklad. Takže teď dvě důležité věci. Tou první je, na kolik si ceníte svou svobodu a čest?“

„Pokud ti dobře rozumím, chceš si nechat svou službu zaplatit?“

„Rozumíte jen zčásti. Chci si nechat službu zaplatit, ale dobře!“

„Kolik?“

„Řekněme pět set kop grošů.“

Mladý šlechtic chvíli mlčel a potom kývl.

„Teď druhý dotaz,“ pokračoval student. „Kdo všechno s vámi tu noc pil. A především – kdo byl mladík v černé kazajce se stříbrnými šňůrami?“

„Ten? Pan Jakub Vchynický z Vchynic...“

Student pokýval hlavou. „Dobře pane, to pro dnešek stačí. Myslím, že zítra budete moci vydechnout svobodněji!“

„Co chceš dělat? Mám to právo vědět, vždyť si tě platím. A ne špatně.“

„To je pravda. Takže... teď zajdu za panem Vchynickým a řeknu mu, co vím. Předpokládám, že on nevraždil. Ostatně proč také? Zřejmě mu jen někdo dobře zaplatil za tu službu. A on mi řekne kdo.“

„A když neřekne?“

„Ale řekne. Protože jenom tak bude vypuštěn z celého případu. To mu stojí za to, nemyslíte?“

„Dobře, snad máš pravdu. A co dál?“

„Potom zajdu za tím, kdo si dýku a měsíc objednal. Dostanu se k němu, protože mu v listu cosi naznačím. Určitě mě ihned přijme. A s ním se dohodnu. Buď vás vypustí ze hry, nebo povím, co jsem se dozvěděl.“

„A co když tě nechá uvěznit pro pomluvu?“

„Pokud by byl tak neopatrný, tak mu naznačím, že mám několik přátel, kteří vědí totéž co já a kteří to ihned zítra půjdou povědět do kanceláře. Nemyslím, že by si chtěl přidělovat zbytečné komplikace.“

„Řekněme, že máš pravdu. Ale jak to uděláš, abych byl vypuštěn ze hry? Vždyť se u mrtvé našly mé věci?“

„Ten, kdo to vše narafičil, bude muset provést dva kroky. Za prvé bude muset sehnat falešné svědky pro vás, kteří dosvědčí, že jste se nehnul z paláce tu noc, co se stala vražda. Za druhé bude muset sehnat jiné svědky, kteří potvrdí, že vás noc předtím kdosi přepadl a o příslušné věci oloupil. Nesporně se na vás chystal úklad, ale nepovedl se! Dobré, že?“

„Zní to trochu přitaženě za vlasy, ale zkus to. Je to asi moje jediná šance!“

„Není pane důležité, jak příliš věrohodně to zní. Důležité je, aby ten, kdo usiloval o vaši čest a život, měl sám zájem potichu zprovodit případ ze světa. A protože předpokládám, že jde o muže mocného – já vím, raději nejmenovat – půjde určitě vše hladce!“

Za dva dny byla stráž z paláce pana Bořity z Martinic stažena. Sám purkrabí se mladému šlechtici omluvil. Téhož dne rozebírali písaři v kanceláři celý případ znovu.

„Vidíš, já jsem hned říkal, že se mi na tom něco nezdá,“ triumfoval starší Hynek.

„Šlo skutečně o úklad proti panu Bořitovi. A víš, co mě překvapilo? Že sám pan z Rožmberka se do věci tak vehementně vložil a hájil pravdu, i když byla vlastně v rozporu s jeho zájmy.“

„Také mne to trochu překvapilo. Nakonec páni snad ani nejsou tak úskoční a špatní, jak mi tu někdy tvrdíš!“

„Co já, to ty...“, durdil se písař Petr.

Případ byl rychle založen mezi zažloutlé spisy a zapomnělo se na něj, jako by se nikdy nestal. Pan Bořita z Martinic byl záhy jmenován zemským maršálkem a student Prokop se oženil s půvabnou dcerou šenkýřky od U hada, zakoupil poblíž Prahy velký dvůr a bez smutku na duši opustil studia. Vraha panny Rozárky se nikdy nepodařilo odhalit.

Případ pomstychtivé nevěstky léta Páně 1576

„To holt musíš brát jako náš úděl,“ konejšila Markéta svou přítelkyni Johanku. „Napij se ještě, holka, ať z toho života máš alespoň něco!“

Johanka nejistě sáhla po korbenu s pivem a potom si zavdala notný doušek. Slámově nazlátlé vlasy jí spadly do čela, ale hned si je srovnala za uši. Chtěla se zvednout, ale v opilosti se zakymácela a dopadla zpět na šenkovní lavici.

„Já vím, Markéto,“ opáčila ztěžklým jazykem, „jsme jen povětrné holky, láryně. Nadávají nám do děvek, ale přitom všem těm poctivým a ctihodným měšťanům div nevypadly oči z důlků, když mi kat stáhl halenu a oni viděli moje prsa. A Bůh ví, že je na co se podívat,“ zachichotala se a dlaní je potěžkala, aby podepřela svá slova.

„Každý by si sáhl, po zadku tě může plácnout kdejaký pobuda a to je v pořádku,“ přizvukovala jí černovlasá Markéta. „Ale z něčeho žít musíme. Jo, kde jsou ty časy, kdy jsem pracovala v Norimberku,“ zasnula se. Johanka to vyprávění slyšela už nejméně tisíckrát, ale nevadilo jí vyslechnout ho znovu. Kdykoli měla něco upito, skončila u vzpomínek na dobu, kdy bylo lépe, byla mladá a život se zdál lehký a krásný.

„V Norimberku mají nevěstky svůj cech,“ žalovala Markéta. „Od městské rady dostaly regule jako mají všichni řemeslníci a urazit členku cechu lehkých žen bylo stejným proviněním, jako urazit ctihodného měšťana. Jo... tam jsem si žila ve vážnosti, dokonce mě zákazníci na ulici zdravili a vůbec jim nevadilo, že je ostatní vidí.“

„Už mám toho pokrytectví plné zuby,“ ucedila zlostně Johanka.

„Že nám tu nadávají, jsem si už zvykla,“ potvrdila Markéta, „ale na pranýř nás stavět neměli. Copak nás mohlo napadnout, že ten cizinec je dvorský písař?“

„Napadnout, nenapadnout, ale proč si stěžoval purkmistrovi? Když nechtěl, tak nechtěl, to je jeho věc. Proto nás nemusel rychtář

poslat do šatlavy! Copak jsme mu chtěly ublížit? Chtěly jsme ho pobavit a sobě poctivě vydělat pár grošíků.“

„Johanko, třeba nemohl,“ hrubě se zasmála černovláska, pak jí hlava klesla na dubovou desku stolu a opile usnula.

„Tohle má u mě rychtář schované,“ pokračovala plačtivě Johanka, aniž by si všímala přítelkyně. Potom se těžce postavila a kymácivě se vydala ke dveřím šenku. Ani pořádně nevnímala, jak ji uchopily ruce jakéhosi kupce, který si ji odvedl do komory, kde právě nocoval.

Od toho neveselého večera, kdy obě brněnské nevěstky zapíjely svůj smutek, uplynulo už několik dnů. Johanka se právě vyhřívala před svým domkem na předměstí a užívala si posledních podzimních slunečních paprsků.

„Nebudeš mně to Markéto věřit, ale kvůli tomu pranýři jsem na rychtáře pořád pěkně našťvaná. Včera se tu zastavil a prý, jestli si chci napříště podobnou hanbu ušetřit, měla bych být na něj hodnější.“

„Tohle že ten starý kozel říkal?“ podivila se černovláska. „Slyšela jsem, že chodívá za Rozinou, tou, co slouží v šenku U znojemské brány. No jo, asi mu nestačí.“

„Za Rozinou?“ rozhořčila se Johanka. „Vždyť je to ještě dítě... No ale to je jejich věc. Ne, vůbec mu včera nešlo o moje tělo. Víš, co mi řekl? Prý mu mám každý týden dávat pět grošíků a nechá mě v klidu pracovat, jinak prý ten pranýř nebyl poslední!“

„Ten vydrďiduch!“ zvolala našťvaně Markéta. „Už jsem slyšela, že některé ženské platí rychtáři za ochranu, ale nechtěla jsem tomu věřit!“

„Je to pravda. Jenže, Markéto, kde bych vzala tolik peněz? Něco jiného jsou mladé holky, co pracují v šencích, kam chodí kupci. Ty snad tolik grošů týdně vydělají, ale sama víš, jak na tom jsme my.“

„Co budeme dělat? To určitě nezapomene ani na mě! Co kdybychom zašly za purkmistrem a řekly mu, jak hanebně se rychtář chová. Vždyť to je určitě proti městskému právu. Až se to dozví městská rada, jistě ho zbaví úřadu a my budeme mít klid!“

„Nu, hezky se to Markéto poslouchá, ale ty tomu věříš? Copak dá někdo na svědectví nevěstky proti slovu rychtáře? A ještě nás potrestají!“

„Tak co budeme dělat? Ty peníze mu přece nebudeme platit?“

„Musíme to navléknout tak, aby v šatlavě skončil on a ne my. To

by bylo, aby česká láryně nedokázala potrestat takového samolibého mamlasa.“

Jak se Markéta obávala, ani ji rychtář nevynechal. I jí oznámil, že mu bude pravidelně platit, jinak se postará, aby se na pranýř a do šatlavy brzy vrátila. A tak začaly obě ženy jednat.

Hned druhého dne navštívily manželku ctihodného konšela a pekařského cechmistra Jíchy. Přišly těsně po poledni, kdy bývali všichni domácí ve městě za prací. Srdce jim bušilo až v krku, když se opatrně kradly zadem přes dvůr. Věděly, že jsou nezvanými hosty a pak, bály se, aby je někdo nespátřil a nebyl tak ohrožen jejich plán.

Když se konečně dostaly do mázhauzu, oddechly si. Baculatá a vždy usměvavá Klára byla sama.

Zprvu se zarazila, když spatřila, kdo ji právě navštívil a potom se trochu zamračila: „Co vás to napadá, chodit do domu počestné měšťanky?“

„Nebyla vždycky počestná měšťanka měšťankou a už vůbec ne počestnou,“ opáčila vyzývavě Markéta.

Klára sebou trhla, ale pak se usmála. Ano, i ona bývala mladá a nespoutaná. Vzpomínala, jak jí žhnulo celé tělo a duše toužila po jediném – silné mužské náruči. I když pocházela z počestné rodiny, nechtěla se podřizovat úzkoprsým předpisům, pro které jen pohled na mládence byl hříchem a dotyk těla mohl znamenat veřejný trest.

Kolik dobrodružství prožila! A kolika mládencům poskytla to, nač měl mít nárok jedině manžel. Právě tehdy se potkala se zkušenou Markétou. Tak trochu jí záviděla její okatou zkaženost, bezostyšnost, s jakou se nabízela a odevzdávala mužům. Právě od ní dostala první lekce, jak muže okouzlit, ale také jak na loži uspokojit. „Máš pravdu,“ dodala, „ale to je dávno. Takže nemusíte za mnou chodit až sem. Pokud něco potřebujete, víte, že vám ráda pomohu, stačí vzkázat. Ale do mého domu mi raději nechodte!“

„Nikdo nás neviděl,“ ujistila ji Johanka. „Potřebujeme tvou pomoc. Sama víš, že jsme nikdy nezneužívaly toho, že jsme byly...,“ zarazila se a podívala trochu pátravě na krásnou měšťanku, „nebo možná ještě trochu jsme přítelkyně. Jde nám o vážnou věc.“

Ve zkratce vypověděly vše, co se přihodilo od doby, co byly vystaveny na posměch celému městu na pranýři.

„U rychtáře mě to vůbec nepřekvapuje,“ konstatovala suše Klára. „Jenže se ho skoro každý bojí. Na každého něco ví! Co my víme, od koho bere ještě peníze? Vydřiduch jeden! Takový má hájit městské právo... Máte pravdu, ani já s tímhle souhlasit nemohu, ale co můžeme dělat? Kdo nám uvěří?“

„Je jasné, že nikdo. Jenže je tu ještě jiný způsob, jak rychtáře potrestat a dostat se z jeho vyděračských spárů,“ namítla Johanka. Potom podrobně vysvětlila Kláře svůj plán. „Jedině ty nám můžeš pomoci, protože tobě bude jako měšťance věřit a současně bude doufat, že uspěje-li, čeká ho vzrušující odměna.“

Ještě téhož odpoledne navštívila Klára rychtáře a na oko ustaraně si začala stěžovat. „Skoro se to zdráhám vyslovit,“ šeptala a cudně klopila zrak. „Domnívám se, že je mně můj manžel,“ zarazila se, „nevěrný!“

Rychtáři zasněnilo v očích. To by bylo terno, nachytat takového pána, jakým byl pekařský cechmistr! V duchu již počítal, kolik kop grošů by za své mlčení mohl dostat. Nedokázal se skoro ovládnout a nedočkavě vyhrkl: „A s kým?“

Klára s potěšením zaregistrovala, že udička se zasekla dostatečně hluboko. Teď jen pomalu přitahovat! „Skoro se to stydím říci,“ špitla a přitom se jí podařilo dostat ruměnec do tváří, „s jednou takovou – lárýní povětrnou. Nejde o špás, ten bych mu snad i odpustila. Ale on k ní chodí pravidelně a mě, mě zanedbává,“ dodala, přitom se podívala na rychtáře a pohladila ho po ruce tak mnohoslibně, že ucítil mrazení po celém těle.

Zbytek byl dílem několika minut. Skoro se slzami v očích vyprávěla Klára, že jednou svého muže tajně sledovala, když večer odešel z dílny. Mířil přímo k domku lárýně Johanky.

„Moc vás prosím, pane rychtáři, pomozte mi. Nechci, abyste mého muže trestal. Za nic určitě nemůže. To všechno dozajista ta nectná osoba! Snažně vás prosím, potrestejte ji tak, aby už dala manželovi pokoj!“

Po rychtářově ujištění, že se nemusí ničeho obávat, protože jejího muže městské radě neprozradí, navrhla Klárka další kroky. Příště, až se její manžel vypraví k Johance, doběhne ona pro rychtáře a ten

vykoná v domku té coury zkoušku poctivého spaní. Na ni měl jako rychtář v kteroukoli denní i noční hodinu právo.

Jak řekla, tak udělala. Neuplynul ani týden a v pozdní noční hodině bušila Klára na rychtářova vrata. „Rychle,“ pobízela ho. Jenže jaké bylo rychtářovo zklamání, když se mu podařilo proniknout do nevěstčina domku. Postel rozestlaná, Johanka téměř bez oděvu, ze všech koutů čísel hřích tělesného obcování, ale jinak nikde nikdo. Nevěstka byla sama! Milenec asi uprchl otevřeným oknem, které se vyzývavě smálo do tmy.

Hned ráno navštívila Klára rychtáře znovu. Byla ještě smutnější než minule, že se nepodařilo tu nectnou děvku přistihnout při činu. Současně mnohem zjevněji dávala rychtáři najevo, že je ochotna se za pomoc odvděčit nejen penězi. Dokonce svolila, aby ji rychtář objal a utěšoval v jejím zármutku.

„Mám jiný plán,“ začala přerušovaný hovor, když se rychtářovo utěšování stalo příliš odvážné. „Dnes ráno mně můj muž oznámil, že večer odjíždí na trh do Znojma. Ale já dobře vím, že bude odjíždět až ráno. Přiznal mi to náš čeledín. Prý musel pánovi slíbit, že nic neřekne, večer vyrazí, jako by oba odjížděli, ale sám přespí v šenku na předměstí. A pán...,“ větu nedokončila a jemně odsunula rychtářovu ruku, které se jí sunula po pasu vzhůru. „Až potom,“ zapýřila se. Teď měla rychtáře tam, kde ho chtěla mít.

„Jenže jak ho chytit při nevěře? Vlastně – jak dokázat té couře, že svádí počestné měšťany?“ opravil se hned rychtář. „Když tam večer přijdu, on uteče zase oknem, než mi Johana otevře vrata. K oknu nemohu postavit nikoho, aby hlídal, protože pak by se o tvém muži dozvědělo celé město!“ řekl starostlivě. „A já bych od něj nedostal peníze,“ doplnil pro sebe v duchu.

„Musíš se u Johanky schovat pod postel! Nebo do truhly! Prostě někam v jizbě. Jen tak je překvapíš. Přímo při hříchu!“

Ještě chvíli trvalo dohadování, než rychtář slíbil, že vše udělá tak, jak mu Klára poradila. „Ale...,“ dodal nakonec, „musíš mi paní slíbit, že v noci hned potom spolu probereme, jak tu láryni potrestat.“

„To určitě!“ špitla Klára a měla co dělat, aby v jejím hlase nezazněla ironie.

Do Johančina domku se rychtář dostal snadno, uvelebil se pod rozložitou postelí a čekal. Jen se začalo smrákat, přišla Johanka. To rychtáře utvrdilo v přesvědčení, že dnes bude mít štěstí. Pokud by Johanka nečekala nějakého nápadníka, určitě by ještě seděla v některém šenku a snažila se získat zákazníka.

Johanka se svlékla a ulehla do lože, louče však nechala rozžaté. Potom někdo zabušil na dveře.

„To je on,“ zaradoval se v duchu rychtář.

Do místnosti vstoupil purkmistr se dvěma konšely a několika biřici. „Kde ho máš,“ zahřímal. Johanka jednou rukou spíše symbolicky zakrývala svou nahotu, druhou ukázala beze slov pod postel. Rychtáři nezbylo než vylézt ven a hned začal vysvětlovat, proč je ukryt v domku nevěstky. Ale Johanka po jeho prvních slovech začala ječet: „Co to tady povídá? Nejprve si užije a teď takhle! Nakonec mi ani nezaplatí!“

„Tohle ti přijde draho,“ zasyčel rychtář. „Manželka pekařského cechmistra Klára může dosvědčit, že mluvím pravdu!“

V honosném pekařově domě byli všichni za pár minut. Rychtáři připadalo jako ve zlém snu, když z úst Kláry uslyšel: „Nevím, o čem to hovoříte. V životě jsem s rychtářem o něčem takovém nemluvila. Ostatně, proč také, každý ví, jak počestný je můj manžel. Abych rychtáře naváděla k tomu, že se má ukrýt pod postel takovéhle...“ udělala opovržlivé gesto ke spoutané Johance.

V tu chvíli vstoupil do jizby její muž a když mu purkmistr opakoval obvinění, které na svou obhajobu vyřkl rychtář, zle se cechmistr zakabonil. „S touto ženštinou jsem neměl nikdy nic společného! Navíc vůbec nevím, že bych měl dnes jet do Znojma na trh. A vůbec – co je to za ochránce zákona a strážce pořádku, když hřeší s courami a obviňuje počestné měšťany!“

Tím byl ortel nad rychtářem vyneseno. Hned druhého dne ho městská rada zbavila úřadu. Na přímluvu paní Kláry, jejíž čest byla v celé záležitosti pošlapána, byla Johanka propuštěna bez trestu. Neboť kdyby ji pranýřovali či jinak potrestali, bylo by i Klářino jméno vláčeno bahnem.

O několik dnů později, když pekařský cechmistr odjel na trh do Bítova, vplížila se večer do domku láryně Johanky zahalená postava.

Byla to Klárka, která tu pak až skoro do ranního kuropění s oběma nevěstkami popíjela na oslavu dobré brněnské pivo.

Případ svedeného kupce a prostopášné dívky léta Páně 1742

„Kdybych jen tušil, kam se ta zatracená jalovice mohla zaběhnout,“ ptal se sám sebe hořesedlský pastýř Kuba, když se prodíral křovím kolem potoka, obtékajícího pastvinu. „To přece není možné, aby se za tak krátkou chvíli havado ztratilo, jako by se do země propadlo.“

Jenže ať se namáhal sebevíc, stále nic. Nakonec si v rohu pastviny, právě tam, kudy vedla cesta, povšiml polámaných větviček na hustém keři. „Že by utekla tudy?“ doufal. Jakmile se však křovím prodral do nevelkého, ze všech stran krytého dolíčku, zastavil se a nevěřil vlastním očím. Na zemi leželo dívčí tělo ledabylye přikryté několika větvemi. Otočil se jako na obrtlíku a za necelou hodinu si už mrtvou prohlížel hořesedlský rychtář Křístek.

„Johanka,“ bručel si pro sebe. „Johanka Dvořáků. Hm, taková pěkná dívka. Co se dá dělat. Osud si nevybírám a smrt kosí i mladé. Jenže tady té zubaté někdo pomohl. Tak do práce,“ zavelel si. Nebyl si vlastně jistý, jestli to může udělat, protože prohlídkami poctivosti dívek a žen bývaly vždy pověřovány nejstarší zkušené ženy ze vsi. Jenže to platilo o živých. Tohle bylo něco jiného, mimořádného. Vražda! Něco takového se v obci nestalo, co byl Křístek na světě. „Inu co,“ zabručel, když odhazoval větve, „vrchnost bude především chtít vědět, co se stalo. Ženská neženská.“

Rychtář vždy věřil jedině svým očím. Proto nečekal na své pomocníky a sám zkoumal dívčino tělo i okolí, centimetr po centimetru. Nedalo mu příliš práce všimnout si, že mrtvá má dytykovou sukni ušpiněnou nejen od prachu, hlíny a jiných nečistot, ale že jsou na ní vidět i stopy chmelového pylu.

„To je divné, kde by se tu u pastviny vzal? Chmelnice jsou přece na druhé straně vesnice!“ říkal si. Zjistil ještě něco. V trávě byla jasně viditelná stopa, ukazující, že sem dívčino tělo někdo přitáhl od cesty. Bylo jasné, že Johanka nezemřela tu, ale nejspíše ve vsi – kombinoval rychtář. Každý bohatší sedlák má přece svou sušárnu na

chmel. Tam někde asi vrah dívku zabil a tady ji pak ukryl. Schoval ji dobře a kdyby náhodou pastýř Kuba nehledal zatoulané dobytče, kdo ví, kdy by ji našli.

„Tak a ještě se musím podívat, jak ji vlastně zamordoval,“ poručil si rychtář. Ani to nebylo těžké zjistit. Na krku měla ošklivé podlitiny, které nemohly být způsobeny jinak, než škrčením. Jiné rány rychtář na jejím těle neviděl.

Když už vstával a chtěl odejít, bleskl mu do očí paprsek odraženého světla. Sklonil se začal znovu hledat v husté trávě. Třeba nová stopa? Jenže to nebylo vlastně nic, co by mu pomohlo – jen barevné sklíčko v prstýnku zabitě dívky. Jak se tak zamyšleně díval na prstýnek, všiml si nepatrné drobnosti. Dívka měla na prstech skoro neznatelné stopy krve a když jí ruce prohlédl pozorněji, uviděl za nehty zbytky kůže.

„Asi se bránila, škrábala jako kočka. To by ale znamenalo, že vrah musí být poznamenan. Nejspíše v obličejí. To ženy dělají, ječí a sápony se rovnou po tvářích,“ říkal si, když se vracel do vsi.

Tam se zatím rychle rozeslo, co se stalo. Vesničani se srotili na hořesedlské návsi a celý čas, co byl rychtář pryč, vzrušeně diskutovali. Hned jak Křístek přišel, sesypali se na něho jako vosy, co že se stalo Johance. Zvláště její otec, starý Dvořák, křičel a zatínal pěsti, že si to s vrahem vyřídí sám.

Rychtáři nebylo příliš do řeči. Nechtěl sousedům přiznat, že dívku prohlížel. Zároveň jaksi podvědomě tušil, že kdyby náhodou byl násilník od nich ze vsi, bylo by zbytečné prozrazovat, co ví a neví. Nevěřil však, že by takovou věc někdo z Hořesedel spáchal.

Chyběl především důvod. Johanka nepocházela z nijak bohatého gruntu a pokud by ji někdo zabil a oloupil o peníze, příliš by nezískal. I když ji neprohlížel až tak pečlivě, aby měl jistotu, přece jen se domníval, že motivem nebyly ani milostné choutky některého místního mladíka. Nikoli proto, že by je Johanka nedokázala vzbudit, právě naopak. Dráždila ráda nedopnutým živůtkem, ukazujícím plnost jejích nader.

Johanka byla dívka, již nebylo třeba k tělesné lásce nutit násilím, proč by ji tedy chtěl někdo znásilnit a pak zabít, když mohl téže rozkoše dosáhnout za vřelý pohled a trošku pozornosti. Že by snad

žárlivost někoho, kdo by si na přelétavou dívku činil nárok? Ani to se rychtáři nezdálo. Takové věci muži řešili obvykle několika ranami, jež každou ženu přivedly na správnou cestu. Zabíjet ze žárlivosti? V obci by se určitě vědělo, pokud by se kolem Johanky někdo točil více, než to doposud činili její stále se měnící citelé a milenci. Ne, ať rychtář Křístek přemýšlel jakkoli, nic kloudného ho nenapadalo.

„Řekl bych, že Johanku zabil někdo v noci,“ začal rychtář svou řeč k sousedům. „Víte, jak to tu včera vypadalo. Tancovačka se protáhla skoro až do rána. Mládež nikdo při takových příležitostech neuhlídá. Ale přesto, všiml si někdo z vás, jestli Johanka odcházela s někým z krčmy ven?“

Pouze mlčení mu bylo odpovědí. Včera odpoledne, když zábava začínala, byli v hospodě všichni vesničani. Pak ale lidé odcházeli a zase se vraceli, pilo se, hudba hrála téměř bez odpočinku a mladí tancovali, až se z nich kouřilo. Jak přibývalo noci, nohy se pletly víc a víc, jazyky těžkly a málokdo se staral o ostatní, ale spíše o to, aby neměl prázdný korbel nebo aby se jeho ruce mohly dotýkat stále odvázněji těla milého či milé.

„Nikdo nic neviděl,“ zabručel rychtář. „Tak poslouchajte, co zatím vím. I když našel mrtvou Johanku Kuba v křoví u dolní pastviny, nezemřela asi tam. Na sukni měla stopy po chmelovém pylu. Ten se na ní mohl sice chytit i dříve, než ji někdo zabil, ale zase o moc dříve určitě ne. Co je podstatné, do křoví ji někdo odtáhl podle podupané trávy od cesty. Myslím si, než dojde zpráva milostivé vrchnosti, co se tu stalo, měli bychom se podívat po sušárnách tady v obci. Třeba najdeme nějaké stopy.“

Rychtář ještě ani nedopsal zprávu pro kancelář, když k němu sousedé přivlekli majitele největšího statku v obci Pavla Vopěňku a jeho tři syny.

„Jeden z nich to musel být,“ křičeli vzrušeně jeden přes druhého. „Tohle jsme našli v jejich sušárně,“ řekl chmurně starý Dvořák a podal rychtáři několik korálků. „Jsou z Johančina náhrdelníku. Včera večer ho měla na sobě. Jak ji mordovali, nit se přetrhla a korále se rozkutálely.“

Rychtář se zkoumavě zadíval na všechny čtyři muže z Vopěnkova rodu. Ani jeden neměl obličej viditelně poškrábaný. Pozorně jim prohlédl krk, hrud' i ruce. Nikde ani stopa po nehtech. Takové poranění by se rychle nezahojilo, nedalo by se ani ukrýt.

Rychtář však znal své sousedy. Věděl, že s logickou úvahou na ně nelze jít. Na to byli příliš rozhněvaní, někteří z nich navíc ještě po včerejší noci nedospali všechno vypité pivo a pálenku. Mnozí určitě bohatému Vopěnkovi záviděli velký grunt. Ti mu trest určitě ze srdce přáli. S tím se zatím nedalo nic dělat, protože rozhořčení, podepřené pocitem práva, zastiňovalo rozum. Proto nechal všechny čtyři, otce i jeho tři syny, zavřít do komory na rychtě.

Když sousedé odešli, zašel za nimi. Hned ve dveřích ho starý Vopěnka uvítal kletbami. „No tak, sousede,“ konejšil ho rychtář, „bud'te rád, že jste zavřený v bezpečí tady u mě. Já si myslím... no, skoro vlastně vím, že nikdo z vás Johanku nezabil. Jenže to nedokážu vysvětlit v obci. Proto je ve vašem zájmu, abyste mi pomohli. Teď od vás potřebuji jedině. Řekněte mi, kdo jiný se mohl dostat v noci do vaší sušárny?“

„V podstatě každý,“ zabručel starý Vopěnka. „Dveře se nezamykají... Ale, rychtáři, teď mě něco napadá. Včera u nás spal Richatřík, ten obchodník s chmelem. Byl také na zábavě, jenže ne dlouho, protože brzy ráno musel pokračovat do Žatce. Ten by se mohl dostat do naší sušárny nejsnáze. Spal v komoře na patře vedle ní. Kdyby se tam něco dělo, určitě by to slyšel.“

„To by mohlo být ono,“ blesklo rychtáři hlavou. „Hlavně on, pokud byl vrahem, mohl mít zájem na tom, aby se tělo zamordované dívky nenašlo hned, ale až za nějakou dobu. Kdy už by byl v bezpečí za hranicemi panství. Kdo jiný by si dával takovou práci s ukrýváním mrtvoly? Tohle mělo logiku. Navíc ráno, alespoň pokud pastýř věděl, nikdo s povozem – kromě Richtaříka – z obce neodjížděl. A mrtvou Johanku přece nevlácel vrah tak daleko na zádech!“

Ale ještě než rychtář dokončil definitivní zprávu pro vrchnostenskou kancelář, obešel všechna stavení a každého muže, ať mladého či starého, pozorně prohlédl. Pár z nich šrámy mělo, ale žádný nebyl čerstvý a hlavně, žádný nevypadal na zranění, jež by mohly způsobit nehty bránící se dívky.

Koňmo dojel na zámek za necelou hodinu. Chvatně oznámil vraždu a jedním dechem požádal, aby se biřici rozjeli po panství a zadrželi kupce Richtaříka. Každý ho tu zná, jezdí sem pro chmel pravidelně. Vrchnostenský správce chvíli váhal, protože se mu nechtělo zámožného a vlivného kupce urazit, pokud by se ukázalo, že se rychtář mýlil. Na druhé straně, co by si vrchnost pomyslela, kdyby mordýř utekl? Nakonec zabručel: „Budiž po jeho. Ale jestli si vymýšlí, dostane lískovkou, že na to do smrti nezapomene!“

Rychtář byl jako na trní, když za necelé tři hodiny přiváděli do kanceláře zadrženého kupce. Ale jen do chvíle, než ho uviděl zblízka. Na první pohled si všiml škrábanců na jeho krku. Richtařík zapíral jen chvíli. Když ho přivedli k mrtvé dívce, ztratil nervy a jednou větou vypověděl smutný příběh.

Na taneční zábavě se včera Johanka točila jenom kolem něho. Neustále mu dolévala, smála se a stále odvázněji ho povzbuzovala svými rukama. Až ztratil hlavu, jindy přece nemíval ve zvyku takhle vyvádět. Odvedl si ji, ale bál se jít s ní do své komory, kde byl ubytován. Bezpečnější se mu to zdálo v sušárně, kam v noci určitě nikdo nepříjde. Pomilovali se spolu a teprve když se oblékl, zjistil, že mu chybí váček s penězi. Protože si byl jistý, že ho měl ještě tady v sušárně, když se svlékal, obořil se na Johanku. Ta se však tvářila uraženě jako nevinnost sama, teprve když ji chytil a sáhl pod sukně, našel své peníze.

Z roztoužené milenky se stala dračice. Se zlým smíchem začala vyhrožovat, že si potrhá šaty a obviní ho ze znásilnění, pokud jí ty peníze nenechá. Ostatně, až ji starší ženy prohlédnou, snadno zjistí, že s ní vykonal někdo před chvílí nešlechetný skutek. Určitě jí uvěří. Bude mít do smrti hanbu, ale to nějak přečká. Jenže jeho, kupce Richtaříka, popraví. Co jiného se dělá těm, kteří spáchají násilí na počestné dívce? Tak ať si rozmyslí, jestli raději oželí váček s penězi nebo život.

„Nevím, co to do mě vjelo,“ končil zkroušený kupec. „Vrhl jsem se na ní, třásl jsem jí, několikrát jsem ji i udeřil. Škrábala, kopala, nadávala, křičela. Ale nikdo nic neslyšel, všichni byli ještě na zábavě. Zacpal jsem jí ústa, jenže se najednou vzepjala a vzápětí se zlomila v pase. Ztichla a visela mi v náruči jako hadrová panenka.“

Nedýchala. Prosil jsem jí, aby otevřela oči, že jí nechám všechny peníze, které mi vzala, jenom ať nechá té hry a promluví... Mlčela, byla mrtvá!“ Richtářík těžce polkl a pak pokračoval: „Připadalo mi to nespravedlivé a tak jsem si řekl, že mne určitě Bůh neopustí. Přece viděl, jak se to všechno seběhlo. Odnesl jsem její mrtvolu dolů, přehodil přes koně, odvezl za ves a ukryl ve křoví u cesty. Ráno jsem rychle zapřáhl a ujel.“

Když Johanku pohřbívali, stál rychtář trochu stranou vesničanů, ve stínu košatého stromu a přemýšlel o lidech. „Někdy má náš farář pravdu. Soudit by měl jen Bůh a ne člověk. Protože kdo pravdivě určí míru viny vraha a jeho oběti?“

Příběh podivné loupeže léta Páně 1782

„Aby to kat spral,“ klel v duchu přeštický rychtář Adam, když dorazil k Bláhovu domu. „Hlavy skopové,“ rozkřikl se na vesničany, kteří se tísnili na dvoře výstavné usedlosti. „To nemáte nic lepšího na práci, než tu takhle zevlovat?“

Když vešel rychtář do síně, oklepal sněh s kožichu a teprve potom vkročil do vyhřáté světnice. Tam na něj u stolu čekal pekařský mistr Bláha se svou ženou. Zatímco žena plakala, Bláha se tvářil zarputile. „Vítám tě, rychtáři,“ vyhrkl hned. „Doufám, že toho lotra dostaneš!“

„Nejdřív musím přesně vědět, co se tu stalo.“

„Prostě, ráno vstanu,“ začal vysvětlovat pekař, „zajdu do komory a hned vidím, kolik uhodilo. Okno vyražené a komora vykradená. Šaty pryč, obilí pryč, peníze pryč!“

Když se rychtář ujistil, že nikdo z domácích nic neviděl ani neslyšel a neví o ničem, co by právu pomohlo, loudavě opustil teplou světnici. Hned ode dveří viděl, že v komoře někdo nepovolaný řádl. Truhlice zotvírané, věci přeházené, okno rozbité. Teď dostal ještě větší vztek na zevlouny, kteří pošlapali celý zasněžený dvůr, takže se nedalo nic vyčíst ze stop, které by jinak byly na sněhu výtečně vidět – vždyť celou noc sněžilo.

Když se vrátil do tepla, sepsal s pekařem Bláhou vše, co se ztratilo. Seznam byl pěkně dlouhý, součet činil ke stovce tolarů.

„Taková škoda!“ bědovala pekařova žena. „Kde my chudáci teď vezmeme na daně vrchnosti? Vždyť nám ukradli zásoby i všechny naše peníze!“

„Jen se nebojte,“ konejšil je rychtář. „Ten lump nám daleko neuteče. Ještě se půjdu podívat tady kolem. Tak sbohem.“

Téměř po kolena se brodil sněhovými závějemi. Širokým obloukem obešel usedlost, aby se podíval po stopách, které musel zloděj zanechat. Jenže nenašel nic. Cesta od náměstí byla rozdupaná desítkami zvědavců, zahrady po obou stranách, stejně jako pole za statkem, se bělaly neposkvrněnou bělostí sněhu. Nikde ani stopa.

„To by znamenalo,“ bručel si pro sebe rychtář, „že zloděj musel přijít po cestě z náměstí. Právě po té cestě, co zástupy zvědaců pošlapaly. Chápu, že tudy mohl přijít, ale aby se tudy i vracel s kořistí? Vždyť je toho tolik, že to najednou nemohl pobrat. Koně s vozem by bylo zase slyšet. Záhada!“ konstatoval rychtář.

Odpoledne si dal zavolat ponocného Matouše. Stařík se přikolébá asi za čtvrt hodiny a ještě mžoural, jak ho vzbudili.

„Matouši,“ vyjel na něj rychtář, „jestlipak víš, co se ze včerejška na dnešek v noci stalo? Ne? Ale to je chyba, protože my tě platíme proto, abys věděl, co se v noci děje. Tvou povinností je střežit klidný spánek celé obce. Zatím ti pod nosem někdo vykrade Bláhův statek a ještě si přes náměstí odnese lup.“

Stařík se ošíval a bylo vidět, že má strach, aby nepřišel o místo, jež mu zajišťovalo sice skrovnou, ale přece jen jistou obživu. „Ale já jsem hlídal celou noc, jak milostivá rada nakázala,“ bránil se. „Každou půlhodinu jsem troubil na roh, všechna stavení obcházel. Ani na chvilku jsem se nešel nikam ohřát. Přisahám!“

„I kdybych ti věřil, jak je možné, že zloděj odnesl lup přes náměstí. Kdes byl v tu dobu?“

„Při všech svatých přísahám,“ naříkal ponocný, „že jsem se ani na krok nevzdálil.“

„Jdi,“ rozmrzele nařídil rychtář. Bylo mu jasné, že bude muset celou věc hlásit a městská rada určitě nepozorného ponocného propustí.

Večer v šenku s vrchnostenským správcem probírali případ ještě jednou. „Každý zloděj by měl být potrestán co nejpřísněji,“ horoval rychtář. „Jo, dříve platilo, ukradl jsi, budeš viset na šibenici. Bez výjimky. Ale dnes? Bůh mi odpusť, že se rouhám, ale náš nejmilostivější císař Josef II. neměl rušit trest smrti! To jsou pak ty konce, ke kterým to vede. Zloděj se už ani neskrývá. Klidně si to rázuje s lupem přes náměstí. Jeden darebák zničí život hned několika lidem – pekař Bláha aby prodal pole nebo co já vím, protože nemá na zaplacení platů a daní, ponocného zase vyhodí městská rada a starý Klíma aby šel žebrotou.“

„Tak strašné to není,“ opáčil panský správce. „Naše osvícenecká doba má i své vymoženosti. Tak předně – pekař dnes odpoledne

přinesl na kancelář supliku, aby se mu platy a kontribuce kvůli krádeži prominuly. Podle císařského dekretu jeho žádosti vyhovět musím. A co se týká starého Klímy, může odejít do špitálu. Tam najde zaopatření až do smrti. Kdepak, za vlády našeho osvětleného Josefa II...“

Rychtář nezdvořile skočil správci do řeči: „Cože, vy můžete prominout Bláhovi kontribuci a plat?“

„No samozřejmě. Milostivý císař pamatoval na neštěstí poddaných a vydal v té věci letos v létě dekret!“

„Ale to si pekař setsafra pospíšil,“ opáčil rychtář.

Potom se hovor stočil jinam, ale rychtáři přesto nedalo spát, co se dozvěděl. Předpokládal pochopitelně, že zloděj věci odnesl. Jenže tu se mu začala na mysl neodbytně krást myšlenka – co když to všechno bylo jinak? Co když... Téměř se bál domyslet. Co když mluví ponocný skutečně pravdu? Ostatně, proč by musel vždy mluvit pravdu měšťan a chudák lhát. Proč by to jednou nemohlo být obráceně?

Ráno se svěřil se svým podezřením příteli, konšelu Maříkovi. „Nikde žádné stopy být nemusely, protože si to mohl pekař Bláha klidně vykrást sám, aby se vyhnul placení kontribuce. Když to vezmu kolem a kolem, tak nevidím důvodu, proč bychom neměli ponocnému věřit. Jenže, i kdybych měl pravdu, nikomu nic nedokážu,“ uzavřel smutně.

„Tak na něj nastavíme léčku,“ dodal po chvíli přemýšlení konšel.

Toho dne odpoledne si rychtář Adam zavolal na rychtu pekaře Bláhu. „Mám pro vás radostnou zprávu,“ hlaholil. „Už toho zloděje máme. Ráno jsme chytili jednoho tuláka kousek za městečkem.“

Pekařský mistr sebou překvapeně trhl, ale rychtář pokračoval, jako by se nic nedělo. „Už jsem o tom zpravil také vrchnostenského pana správce. Měl velikou radost, že nebude muset krátit našeho milostivého panovníka o vaši kontribuci, když jsme zloděje chytili a vy dostanete majetek zpět.“

„Ale to je nesmysl,“ vybuchl pekař. „U toho tuláka přece nic nenajdete!“

„Jak to víte?“ optal se medovým hlasem rychtář. „Jak, jak,“ zajíkl se pekař. „Kam by to všechno schoval?“ dodal nejistě.

„Jak můžete vědět, že jsme to u něho nenašli?“

Popletený pekař vybuchl: „Děláte si ze mne legraci?“

„Ne,“ řekl vážně rychtář. Pokynul a zpoza závěsu vystoupil panský správce. Rychtář pokračoval: „Zde, před věrohodným svědkem, jste se prořekl. Pokud byste věc sám nenastrojil, nemohl byste vědět, že ten tulák – jehož jsem si mimochodem vymyslel – u sebe lup mít nemůže. Toto podezření stačí k tomu, abych Vás nechal vyslechnout právem útrpným. V rukách kata zazpíváte pravdu. No, čekám!“

Pekař se zachvěl strachem a tiše řekl: „Doznávám!“

Když ho odvedli, podotkl správce: „Pane rychtáři, dovolím si poznamenat, že podle výnosu milostivého císaře Josefa II. je již delší dobu zakázáno používat při výslechu mučení.“

„Já vím,“ řekl spiklenecky rychtář.

Případ z časů třicetileté války léta Páně 1631

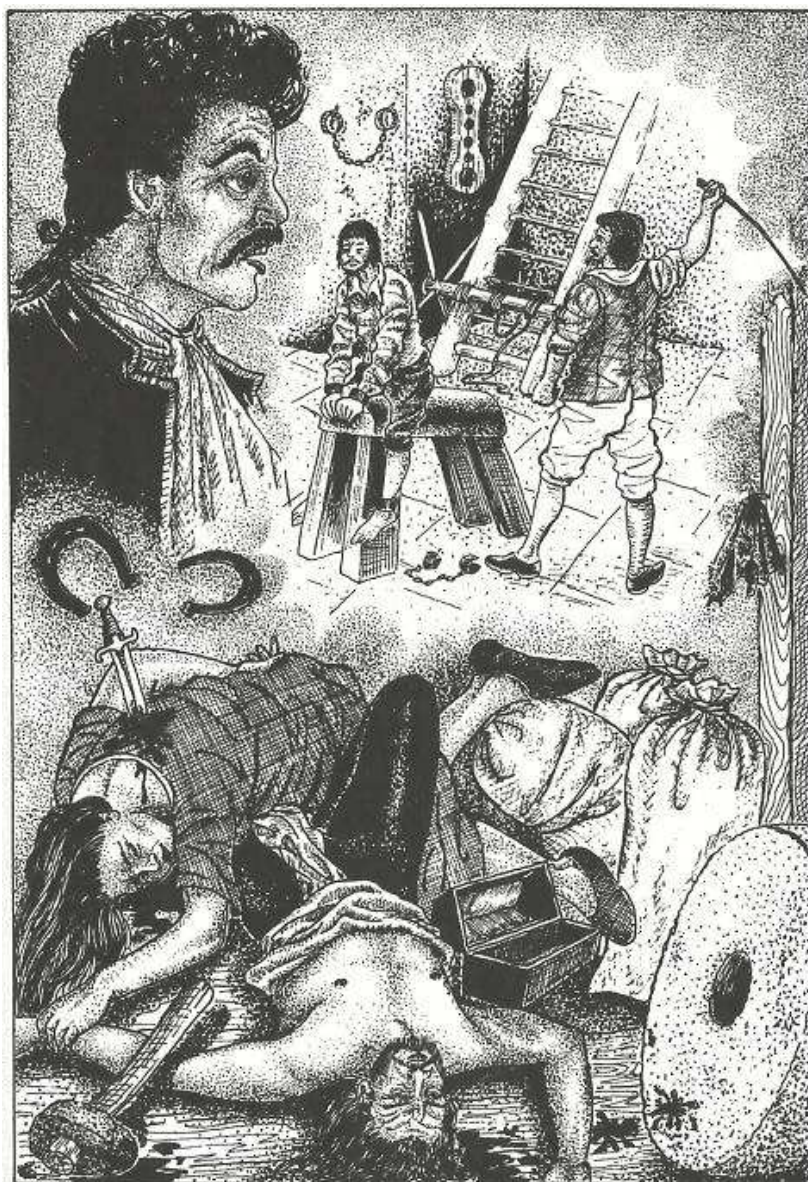
Takovou hrůzu v Telcích i širokém okolí nepamatovali. Slýchávali sice o krutostech žoldnéřů, ale až dosud se jim, chvála Bohu, větší oddíly vojáků vyhýbaly. Dokonce je vojáci minuli i před několika týdny, kdy Sasové vyplnili Smečno a Slaný. Až teď. Jenže teď to bylo o to krutější a nečekané, že vojáky vlastně nikdo ani pořádně neviděl.

Ráno přijel soused Bárta do Dolního mlýna pro mletí. Už z dálky mu bylo divné, že se ještě nekouří z komína. Když přijel do údolí blíž k výstavnému mlýnu, uviděl proč. Mlynář Andrlé, jeho žena i obě děti byli zavražděni. Každý ležel tam, kde ho zrovna smrtící rána zastihla. Vlastně všichni ne, protože mladinká Bártová, než ji vrah ubil, musela zřejmě zkusit své. O tom smutně vypovídala její bezmocná nahota a poloha, v níž ji našel, s nohama široce roztaženýma...

Rychtář se sousedy z Telců i nedaleké Peruce byli na místě za chvíli. Marň rychtář odháněl zvědavce, nic nebylo platno jeho lamentování, že musejí vyčkat, než přijde zástupce milostivé vrchnosti. Tak se stalo, že ještě před příchodem pana správce našel jeden z nedočkavců v komoře na hřebíku, vyčnívajícím ze sloupku, zachycený kus vytržené látky. Látky patřící na první pohled k oděvům, jichž se všichni vesničani báli, k uniformám saských dragounů.

„Sasové...“ zabručel zachmuřeně rychtář, když útržek dostal do ruky. „To se dalo čekat. Kdo jiný by spáchal takový hrůzný skutek? I ty nebohé děti zamordovali!“

„Přitom pro pár tolarů. Vždyť ani mouku neodvezli, krávu ve stodole nechali. Asi vzali jen peníze,“ konstatovala sousedka Měřičková, která se neustále drala k oknu a zvědavě nahlížela na spoušť, kterou vrahové zanechali ve světnici. Všechno bylo zpřevraceno, naházeno na kupy, jak neurvalé ruce hledaly ukryté stříbrňáky.

„Že byl mlynář zámožný, to věděl tady v okolí každý,“ zabručel si pro sebe kovář Jícha. „Ale jak se to dozvěděli Sasové?“ přemýšlel polohlasně spíše jen sám pro sebe.

„Třeba tu měli zvěda,“ vmísil se do jeho úvah střapatý Forejt, zrzavý mladík, který byl ve vsi vším a ničím. Sirotek, jenž dostal bydlení v pastoušce a pásł obecní dobytek.

„To je nesmysl,“ zabručel neochotně kovář, „kdo a proč by to dělal?“

„Lidé jsou různí,“ namítl mladík. Potom vzal kováře za ruku a vedl ho za mlýn, k louce, jež se táhla podél vody k brodu.

Ukázal na zem, změkklou po včerejších deštích. „Vidíte, mistře kováři, co je tady koňských stop?“ řekl.

„Bodejť by taky nebylo,“ zabručel kovář. „Po těch Sasích...“

„Oddíl vojáků není maličkost! Jak je možné, že je nikdo neviděl?“

„Jeli v noci. A vůbec, co se mě ptáš? Ponocného se optej, jak to, že nikoho neviděl?“

„Myslím, že je to zbytečné. Protože tady žádný oddíl vojáků nebyl!“ pronesl rozhodně zrzavý mladík.

„Jak nebyl?“ nechápal kovář. „Našli přece kus ze saského pláště!“

„To ano. Jenže podle toho kusu nepoznáte, kolik vojáků tu bylo. Já tvrdím, že tu byl jen jeden jediný!“

„Copak tys je viděl?“ zeptal se dychtivě kovář. Ale mladíkova odpověď jeho očekávání hned zhasila.

„Neviděl,“ přiznal Forejt. „Ale soudím podle stop. No podívejte se mistře na ně. Není vám něco nápadné? Ty stopy – a není jich málo – pocházejí všechny od jediného koně. Všimněte si tohohle otisku podkovy! Vidíte... tady je mírně uhnutá doleva. Takhle vypadají stopy všechny. Někdo tu po louce vodil sem a tam jediného koně, aby to vypadalo, že tu rajtoval celý oddíl!“

Nastalo ticho. Kovář musel dát mladíkovi za pravdu. Trochu ho mrzelo, že si toho nevšiml sám. Ale na druhou stranu pocit ješitnosti rychle zatlačila zvědavost. Dělo se tu něco nekalého!

Spolu se vrátili na dvůr mezi vesničany. Teprve teď se začal kovář rozhlížet kolem sebe pozorněji. Třeba by tu mohl také něco objevit!

Jenže neuplynulo ani pár minut a střapatý Forejt už zase tahal kováře za ruku, aby se šel podívat na jeho nový objev. „Tady,“ upozorňoval a vlekl kováře do světnice. Vmáčkli se mezi tísňící se vesničany. Přitom mladík ukazoval na spoušť všude.

„Není vám něco nápadné?“ optal se šeptem.

„Co zase máš?“ zabručel kovář. „Všude je boží dopuštění, jak tu ti lotři... tedy ten lotr hledal tovary. Věci rozházené po zemi, truhlice zotvírané...“

„To je pravda. Jenže takhle se nehledá!“

„A jak se podle tebe, ty kluku střapatá, hledá?“ utrl se na něj kovář, popuzený tím, jak ho pořád poučuje.

„No nic ve zlém, mistře,“ chlácholil ho chlapec. „Já jen že tu není nic rozbité. No podívejte se sám. Nádobí leží různě po zemi, ale ani jeden džbán není prasklý. Peřiny jsou celé, ani slamníky nikdo nepáral. Jistě, všechno je rozházené po zemi, zpřevracené vzhůru nohama. Ale ten, kdo to udělal, byl setsakramentsky opatrný, aby něco nepoškodil. Takže...“

„Takže šel najisto!“ skočil mu do řeči kovář.

„Ano. Určitě věděl, kde hledat. Jinak by se podíval i do slamníků a tak různě. Ne! Ten, kdo tu řádl, našel peníze skoro hned.“

„Potom opatrně rozházel věci, aby to vypadalo, že něco hledá... To nedává smysl!“

„Ale dává, mistře kováři,“ řekl smutně mladík. „Ten, kdo vraždil, to tu znal. To nemohl být saský voják. Navíc, proč by tak opatrně rozhazoval věci po podlaze, aby vzbudil zdání, že se tu hledalo?“

„Ale co ten útržek z uniformy?“

„Ten? To nic neznamená! Ten sem mohl dát kdokoli. Kde máte jistotu, že je skutečně z oděvu vraha? Mohl ho sem stejně dobře dát někdo, kdo chtěl zmást stopy. V tom případě to musel udělat někdo místní. Nebo ještě lépe – ale raději ne!“

„Kdo?“ zeptal se kovář, který pozorně sledoval mladíkovy úvahy. „Pojď ven, tady už stejně asi nic nezjistíme. Tam mně všechno dopovíš. No, vždyť víš... když už jsi to nakousl!“

Venku se usadili na schodiště vedoucí na pavláčku, do stínu patrového roubeného špýchru. Kovář sáhl do brašny, kterou měl u sebe a vytáhl krajíc chleba. Podal ho mladíkovi, aby povzbudil jeho sdílnost.

„Já to vidím takhle, pane kováři. Ruku bych do ohně dal, že to tak bylo. Tedy předně – ten strašný mord nespáchali sasští vojáci. V posledních dnech je v okolí nikdo nespátřil, navíc by podle mě pobrali i potravu, koně, píci a tak podobně. Určitě by obrátili dům vzhůru nohama, co by nemohli odnést, to by rozbili. Prostě už jsou takoví. Viděl jsem, jak to vypadalo po jejich odchodu ze smečenského zámku.“

„Dejme tomu, že máš pravdu. Mordoval zřejmě někdo z místních. Proto pověsil na hřebík útržek látky, proto vodil po louce koně sem a tam, aby to vypadalo, že tu byl celý oddíl. Tomu bych rozuměl. Ale z toho všeho ještě nepoznáš, kdo to skutečně byl!“

„Poznám,“ kasal se mladík, který mezitím dojedl skývu a nyní se po očku díval na kovářovu kabelu, zda v ní nebude ještě jeden kus. Kovář zachytil jeho pohled. „Ne, další nemám. Ale na mou duši, jestli přijdeš na to, kdo mordoval, tak...“ zajíkl se, jak honem přemýšlel, co by slíbil, „tak tě vezmu do učení,“ vyhrkl náhle. Sám syna neměl, tak co by si ostatně nevychoval šikovného učeďníka. Jak se zdá, tenhle mladík má pod čepicí a to se při řemesle může vždy hodit.

„Jako bych už byl váš,“ dodal s potutelným úsměvem chlapec. „Zpátky k mordu. Položte si, mistře, otázku, komu ten mord prospěl?“

„Každému, kdo se zmocnil peněz!“

„To je pravda. Ale mezi námi, těch peněz zase nemohlo být tolik. Navíc, kdyby chtěl někdo krást, mohl je vzít přes den a nemusel přitom zatížit své svědomí čtyřmi vraždami. Ne, ten kdo tu vraždil, nevraždil kvůli těm pár tolarům. I když je odnesl. Ale to spíš, aby nás zmátl.“

„Tak proč u všech čertů vraždil!“

„No proč? Aby dědil, přece! Pan mlynář má... tedy měl bratra. Pokud vím, žije ve Slaném. Záhy po smrti starého mlynáře se bratři podělili o dědictví a rozešli se. Starší hospodařil ve mlýně a mladší

má formanství. Jenže teď, zvláště během války, se mu moc nedaří. Dneska je grunt přece jen jistota. Proto se podle mě rozhodl, že se zbaví bratra. Musel to však udělat důkladně. Tedy pobít celou rodinu, včetně dětí!“

„A kde máš důkazy pro takové strašné obvinění!“

„To vyplývá ze všeho toho, co jsme viděli! Vrah se snažil zmást stopy, svrhnout podezření na Sasy. Jak víme, Sasové to asi nebyli. Stejně tak to nebyl žádný náhodný tulák či banda dezertérů. Nikdo z nich by si nedal práci takto šidit stopy. Z místních to zřejmě také nikdo nebyl. Pro pár tolarů... Takže nám zbývá jediné Martin Andrle, mladší bratr nebožtíka mlynáře. Především on musel mít zájem na tom, aby při prohlídce jizby nic nerozbil. Vždyť by ničil své dědictví! Proto na oko vše vyházel, ale opatrně. Až příliš dobře věděl, nebo alespoň tušil, kde má bratr ukryté peníze!“

Když mladík skončil, rozhostilo se ticho, přerušované jediné bzučením much, které poletovaly po dvoře. Teprve za hodnou chvíli vpadl do ticha rychtářův hlas, když vítal vrchnostenského správce.

Kovář rozhodně vstal. „Když dovolíš,“ obrátil se k chlapci, „ukážu mu všechno, co jsi mi teď odhalil. Protože takový strašný mord musí být potrestán!“

Za dva dny byl Martin Andrle postaven před slánského kata, aby na právu útrpném vyznal, zda spáchal mord, z něhož ho vrchnost obvinila. Mýlka byla nemožná a šlo jen o to, potvrdit svědectví, která byla proti němu. Kromě výpovědi kováře z Telců tu byly přímé důkazy. Podkova Andrlova koně měla stejnou vadu jako ta, jež byla nesčetněkrát otisknuta do měkké půdy na louce za mlýnem. Za trámem v maštali jeho domu se našel ukrytý váček stříbrňáků, jehož původ neuměl obviněný spolehlivě vysvětlit.

Když kat položil mladého muže, ještě plného síly, na žebřík, aby mu ukázal, co ho čeká, nepřizná-li se, v Martinovi Andrlovi se cosi zlomilo. Věděl, že mu zapírání stejně nepomůže. Chvatně začal chrlit přiznání o svém hrůzném skutku.

Zpověď o loveckém neštěstí léta Páně 1544

Dubové dveře se zavřely a oba muži v klenuté komnatě osaměli – kněz a umírající stařec. Jeho vrásčitá tvář odrážela smutek i bolest, jen jeho oči byly stále ještě živé a dychtivé. Vždyť to, co teď bude následovat, je to poslední, co na tomto pozemském světě zažije.

„Synu, modleme se... Bůh je nanejvýš milostivý... tvoje hříchy...“ znělo jako uklidňující šumění. Ale stařec kněze nevnímal, odpovídal automaticky, hovořil bezmyšlenkovitě o svých poklescích. Jenže to vše běželo jakoby mimo něj, mimo to, nač stále myslel. Potom se rozhodl. Zastavil litanie kněze mdlým pohybem ruky a aniž vyčkal, začal sám mluvit.

„Nech už těch modliteb, otče. Chci ti něco vyprávět,“ přešel do tykání. „Příběh, který je starý bezmála čtyřicet let. Ještě nikomu jsem se s tím nesvěřil. Asi proto, že to je můj největší hřích. Jenže teď je myslím nejvyšší čas, abych se toho břemene zbavil... Jako mladík jsem prošel kus světa, studoval jsem, stal jsem se lékařem. A myslím, že ne špatným.“

Ve farářových očích se objevila zvědavost. I když žil ve městě již déle než deset let, netušil, že tento muž vystudoval lékařské umění. V každém případě se jím neživil a pokud věděl, nikoho zde nikdy neléčil. Všichni ho znali jako kupce. Zámožného kupce. Ať začal cokoli, obchod se mu vždy zdařil. Neměl ženu ani děti. Téměř vše, co vydělal, věnoval městskému špitálu a chudobinci.

„V mládí jsem sloužil na panství Kostelec nad Černými lesy,“ pokračoval umírající. „Bylo to roku 1504, kdy král prohlásil panství za fideikomisní, tedy za dědičné v rodu pana Jaroslava Smiřického, který ho držel. Na oslavu této události uspořádal hrabě velkou hostinu a hon. Lov jako každý jiný. Podobných proběhly v místních lesích už desítky. V oboře pobíhalo pár urostlých jelenů, společnost postupovala jako vždy v řadě. Lovčí troubili, mlázím se prodíraly dvě řady honců, pod nohama se jim pletli štěkající psi. Šel jsem trochu stranou toho mumraje, protože mne lov příliš nebavil, ale

musel jsem tam být. Byl jsem přece lékař,“ dodal stařík trochu omluvně.

Pohybem hlavy si řekl o pohár s vínem a pokračoval: „Pak se ale najednou stalo něco neobvyklého. Rojnice pánů a dam se porušila, všichni křičeli a sbíhali se na jedno místo. Tolik zmatku nebylo určitě kvůli skolenému jelenu. Pochopil jsem, že se něco stalo a budou mne potřebovat. Když jsem doběhl na místo, na první pohled jsem zjistil, že už práci mít nebudu... Na zemi ležela paní Kateřina, manželka pana Vchynického, správce tamního panství. V prsou se šklebila ošklivá rána, kule jí prošla naskrz tělem. Krev sice ještě prýštila z rány, ale ona již nedýchala. Její mladé oči se překvapeně dívaly do nebe, světlé vlasy padaly z nepřirozeně skloněné hlavy na její zelený lovecký oděv. Připadala mi jako Diana. Já vím,“ dodal stařec kvapně, „o pohanských bohyních bych mluvit neměl. A stejně, možná byla ještě krásnější,“ dodal umíněně.

Farář trochu nervózně poposedl, protože mu stále nebyla jasná spojitost vyprávění s hříchem, který snad tížil starcovu mysl. Proto spíše podvědomě dodal: „To však nebyla vaše vina, už by ji nezachránil nikdo!“

„Nebyla, jistě, to vím také. Ale to je teprve začátek. Nešťastná náhoda, jaké se na honech stávají, jak se shodli všichni. Paní Kateřina kráčela úplně na levém konci rojnice, po její levé ruce už nikdo další nebyl, takže ji musel zastřelit některý z jejích sousedů po pravici. Tam bylo ve chvíli její smrti hned několik výtečných střelců a zkušených lovců, takže se nezdálo pravděpodobné, že by některý z nich mohl být tak neopatrný. Jenže smrt krásné paní svědčil o opaku. Všichni urození páni se rozmrzele rozešli, lov skončil. Teprve pak jsem měl čas zevrubně mrtvou prohlédnout. Zjistil jsem divnou věc, smrtící kule vlétla do těla nikoli z pravé, ale z levé strany!“

Farář chtěl pronést obvyklou pochybnost, své zpovědní klišé – A nemýlíš se synu? Ale pak si uvědomil, že by to bylo hloupé. Navíc ho skutečně začalo zajímat, jak se dá zjistit, odkud rána padla, když jde o čistý průstřel. Dozvěděl se, že na místě, kde kule vstoupí do těla, je ranka malá, ale tam, kde z těla vychází, je veliká, kule obvykle vyrve kus masa.

Pak stařec pokračoval: „Bylo tedy jasné, že ránu musel vypálit někdo, kdo stál po levici paní Kateřiny. Když jsem to však řekl hejtmánovi, prohlásil, že se to zřejmě muselo stát ve chvíli, kdy se paní Kateřina otáčela a dívala se zpět, takže stála ke střelcům po své pravici levým bokem. Hlupák! Nešťastná paní Kateřina byla na místě mrtvá. Ležela obličejem ve směru chůze celé rojnice, ne obráceně!“

Stařec se opět napil. „Nu, a pak napadl správce starobylý způsob, jak údajně zjistit neomylnou pravdu pomocí Božího soudu. Šlo vlastně o zkoušku, prý svědectví mrtvého. Každý podezřelý měl položit na ránu zabité dva prsty a odpřísáhnout svou nevinu. Pokud by při přísaze některého z pánů začala rána znovu krváčet, znamenalo by to svědectví mrtvé, jakýsi důkaz viny. Je ti doufám jasné, že je to všechno nesmysl. Boží soud...“ odfrkl opovržlivě stařec. „Ponurá atmosféra krypty s mrtvolou, pocit strachu – to vše působí i na silné nervy, takže není divu, že se ruka většiny podezřelých zachvěla. Pak jen stačí strhnout strup na zaschlé ráně mrtvoly, krvácení se obnoví a důkaz je na světě. Nu a takovouhle smůlu měl při té zkoušce zeman Jan Saleva. Hlupák hejtmán pak uzavřel spis s tím, že paní zastřelil nešťastnou náhodou zeman a protože její manžel nehodlal Jana Salevu pohnat před soud, měla být smrt definitivně zapomenuta.“

Farář se mračil při zpochybňování Božího soudu, ale stařec na to nedbal. „Ještě toho večera jsem hovořil s Janem Salevou – znal jsem ho jako přímého a poctivého chlapa. Zapřísáhl se, že on to být nemohl, protože když vystřelil, paní Kateřina ještě kráčela v řadě. Teprve když nabíjel, přesně si pamatuje, že měl v ruce prachovničku, padla k zemi. Ale Bůh svědčil proti němu,“ dodal ironicky stařec, „a to rozhodlo.“

„Ráno jsem se vydal na to nešťastné místo,“ pokračoval. „Pátral jsem v mlázi, které bylo nalevo od zastřelené. Ani nevím, co jsem tam chtěl najít, snad to bylo tušení. Tam jsem objevil moc zvláštní věc. Jedno místo bylo podupané, někdo se tam nedávno ukrýval. Ze silné větve si dokonce udělal vidlici, takovou, jakou se při střelbě podepírají muškety, když chce mít střelec jistou ránu. Další dny jsem prohlížel celé okolí neštěstí, píd' po pídí, až jsem našel to hlavní – kuli, co proletěla tělem paní Kateřiny. Byla zaseklá do dubu napravo

od místa, kde paní Kateřina zemřela. Teď jsem tedy měl nezvratný důkaz, že smrtící rána vyšla zleva. Z místa, kde nikdo z lovců nešel. Takže žádná nehoda, ale úkladná vražda. Předem promyšlená a připravená.“

„A co vám na to řekl krajský hejtman?“

„Toho hlupáka jsem do té věci nezasvěcoval. Pátral jsem raději dále sám. Jakmile jsem si potvrdil, že šlo o vraždu, měl jsem skoro jistotu, kdo za ní mohl stát. Pan Vchynický nebyl Kateřině dobrým manželem. Ani jedna děvečka před ním neobstála. Své ženě působil jen hoře a smutek. Její věno rozházel v karbanu a u kostek, takže místo peněz měli v truhlicích jen dlužní úpisy. Již nějakou dobu se pan Vchynický točil kolem komtesy Angeliky. Původně jsem si myslel, že je za tím jeho zvrhlý chtíč, i když Angelika byla kostnatá, řekl bych skoro šeredná. Pak jsem pochopil, že mu jde o její peníze. Ty mohl získat jedině věnem, kdyby ovdověl a mohl se znovu oženit.“

„Takže zabil svou ženu,“ vydechl překvapeně kněz.

„Ale kdež, tak jednoduché to není. Nezapomeň, že i on šel v rojnici lovců, na úplně opačné straně, všichni ho viděli. On smrtící ránu nevystřelil. Musel si někoho zjednat. Já chtěl vědět, koho. Vrah mířil přesně, až příliš přesně. Musel tedy umět střílet. A kdo kromě pánů umí střílet?“ obrátil se stařec, který vyprávěním pookřál, na kněze.

„Já nevím, víte, tohle není můj obor. Snad vojáci, myslivci...“

„Správně, ti všichni umějí střílet. Jenže všichni hajní a myslivci pomáhali při honu, nikdo se nemohl vzdálit. Žádný vojenský tábor v té době v okolí nebyl. Jenže je tu ještě někdo, kdo umí zatraceně dobře střílet – no... přece pytláci! Vzpomínáš na tu vidličku ze dřeva, co jsem našel v mlázi? Typický způsob, když je pytlák na číhané.“

Farář již zcela pustil z mysli své poslání zpovědníka, který připravuje umírajícího na smrt. Najednou se cítil jako při besedě s přítelem. Úplně podvědomě se natáhl pro pohár a notně si zavdal vína. Teprve pak si uvědomil, proč tu je a omluvně se na starce podíval, ale tím ještě zvýšil jeho dobrou náladu.

„Začal jsem chodit po vesnicích,“ pokračoval umírající, „a nenápadně se vyptával. Jako lékař jsem často pomohl zdarma různým chudákům, takže jsem se dozvěděl věci, jaké se do kanceláře nikdy nedonesly. Po čase jsem měl seznam všech pytláků v celém okolí. Jenže jak najít toho pravého? Musel to být určitě někdo, koho pan Vchynický přistihl v lese a měl ho tak v hrsti. Vymyslel jsem si proto jednoduchý trik. Navštěvoval jsem pytláky, jednoho po druhém. Na každého jsem hned zhruta spustil, že ho jdu vyslechnout, protože krade vrchnosti zvěř. Každý se bránil jinak, jedni mektali, jiní prosili, další srdnatě zapírali. Jen jeden z nich pronesl k mému překvapení něco o tom, že to se ještě uvidí a zda pan správce ví, že ho takto osočuji. A byl jsem doma!“

Starcovo vyprávění se zrychlovalo. Jeho dobrá nálada byla rázem ta tam, dech byl těžší a těžší. „Pak už nebylo těžké donutit toho prostáčka, aby mi ukázal svou zbraň. Ze sáčku jsem vyndal onu smrtící kuli, kterou jsem našel v lese, chvíli jsem ji porovnával s otvorem v hlavní jeho pušky a pak jsem prohlásil, že tato kule ho usvědčuje, protože patří k jeho zbraní. Vůbec ho nenapadlo, že se to vůbec nedá poznat! Když jsem ještě přidal pár pohrůzek výslechu právem útrpným a současně slíbil mlčení, přiznal se. Pan Vchynický ho navedl, co navedl – donutil, aby při honu zastřelil paní Kateřinu. Svůj slib jsem splnil. Toho pytláka jsem nikdy nikomu neprozradil. Ne, nepřerušuj mne...,“ naléhal stařec. Z jeho tváře se zračilo přání dovyprávět své vzpomínky dříve, než bude neodvolatelný konec.

„Co by se změnilo? Soud by pytláka odsoudil, ale skutečný viník by vyklouzl. Šlechtě se vždycky odpustí vše. Ten venkovský chrapoun si myslel, že teď jsem s ním na jedné lodi a že snad budu chtít správce vydírat. Začal mě považovat za svého skoro spojence. Viděl jsem ho pak ještě několikrát a obrátil se na mě i tehdy, když dostal bolesti střev po nějakém zkaženém mase. Podal jsem mu utišující lék, který jsem poznal v Itálii. Tam umějí míchat rozličné léky, ale také účinné jedy. Po tomhle zemřel můj pacient do šesti hodin. Ale to byla jen malá ryba. Hlavní bylo potrestat správce pana Vchynického. Tam jsem musel být opatrnější. Pro lepší zažívání jsem mu začal každý večer podávat víno s bylinkami, neboť pan správce trpěl žaludečními vředy. Při jeho způsobu života... To

koření jsem znal také z Itálie. Vředům vůbec nevadilo, naopak, podporovalo je. Po dvou měsících pak stačilo pouze přimíchat speciální tinkturu a vřed praskl. Správce měl tuhý kořínek. Zmítal se celou noc v křečích a teprve před polednem následujícího dne zemřel. Hned poté jsem odešel z Kostelce a přestal léčit. Věděl jsem, že jsem pošpinil svůj slib a nemám právo nazývat se dále lékařem. Začal jsem obchodovat...“ hlas stárce slábl a najednou jako by se zlomil.

„Trestat nepřísluší člověku, ale Bohu,“ pronesl přísně kněz. „Smrtelné hříchy...“

Stařec nabral dech a začal znovu hovořit, tentokrát velice tiše. Mluvil jen v útržcích, jak jeho tělo definitivně opouštěly poslední síly. „Paní Kateřinu jsem miloval. Jako jedinou ženu na světě. Už nikdy potom jsem žádnou nechtěl mít. Dodnes se chvěji, když si vzpomenu na její náruč, mazlivá slova, něhu, na to, jak uměla láskou spálit...“

Najednou se starcovo tělo prohnulo v křeči, hlava klesla a hlas ztichl. Milosrdná smrt uzavřela smutný příběh. V očích se mu leskly prosté lidské slzy.

Kněz seděl dlouho nehnutě se sklopenou hlavou a přemítal nad nedokonalostí všeho, co se kdy učil. Nebyl si totiž najednou jistý, zda trestat přísluší pouze Bohu.

Případ valašských ovčáků léta Páně 1699

„Tak tady ho vedu, pane rychtáři,“ oznámil muž v plátěné hazuce a na důkaz svých slov postrčil před sebe chlapíka v chatrných nohavicích a v dlouho neprané košili, který měl ruce svázané za zády. Konec provazu třímal příchozí vítězoslavně v ruce, jako by vedl dobytče na porážku.

„A to jako koho?“ zeptal se překvapeně rychtář, zasekl sekeru do špalku a zálibně se podíval na hromadu dříví, kterou od rána naštipal.

„Abych začal od počátku,“ dal se do řeči pastýř Martin Šťastný. V jeho hlase zněla důležitost. „Ráno jsem šel do lesa pro klestí. Potřeboval jsem si opravit košár u ovčince. A v lese jsem narazil na něj,“ ukázal na spoutaného človíčka, který se tiše choulil v koutě, nemluvil a očima plnými strachu sledoval okolí. „Hned jsem si všiml, že má u sebe tohle,“ řekl a z ramene si stáhl koženou brašnu pobitou cvoky, přesně takovou, v jaké tady na vsetínském panství nosívali pastýři chléb a sýr, když odcházeli na celý den do hor.

„Hned jsem ji poznal,“ pokračoval Martin. „Patří Petru Frančlovi. Jak bych ji nepoznal, když jsem si ji s ním kdysi vyměnil. Udeřil jsem na chlapíka – že prý ji našel. Dobrá, řekl jsem si, zeptáme se majitele. Chytl jsem ho a šli jsme na Frančlovu salaš. Když jsme se k ní blížili, ťo už stálo slunce dost vysoko na obloze, hned z dálky se mi něco nezdálo. Bylo to, jak jsem předpokládal. No vlastně – jak jsem předpokládal ne. Prostě bylo to ještě horší,“ zamotal se pastýř Martin do svých úvah a najednou nevěděl, jak pokračovat. Zmlkl a pak vyrazil: „Prostě – tenhle zavraždil Petra Frančla!“

Rychtář Havlas poslouchal podle jeho názoru banální příběh o krádeži brašny. „Zavražděn?“ zeptal se nedůvěřivě. Nic podobného, co se pamatoval, se v obci nestalo. Instrukce od vrchnosti pro podobný případ neměl.

„Když jsem vešel do salaše,“ našel Martin ztracenou nit, „hned jsem ho chudáka uviděl. Petr seděl u stolu, hlavu měl složenou na

desce stolu jako by spal. Ale nespál. Měl ji rozbitou. Na stole, pod stolem, všude zaschlá krev. A on byl studený.“

Martin se odmlčel a rychtář začal přemýšlet, co by měl dělat. Chyceného tuláka nechal zavřít v komoře, jednoho ze sousedů poslal se zprávou na zámek do Vsetína a sám se s ostatními sousedy vypravil do kopců na Frančlovu salaš. Tam se potvrdilo, co Martin vyprávěl.

Do vsi se vraceli lidé tiše, střídali se v nesení nosítek s tělem zavražděného. Ještě téhož večera vyslechl rychtář za účasti obecní rady chyceného tuláka. Neznámý – prý se jmenoval Zbyněk Breza a narodil se na polské straně – se nechtěl k ničemu znát. Brašnu našel, na salaši u Petra Frančla nikdy nebyl, nikoho nezabil, je nevinný. Ať rychtář kladl otázky seberaťinovaněji, ničeho nedosáhl. Trochu roztrpčen uléhal pak na lože, protože mu bylo jasné, že se tulák nepřizná a on nebude moci předat milostivé vrchnosti případ uzavřený, jak si původně představoval.

V tu samou dobu, kdy rychtář usínal pod kanafasovou duchnou, se jeho dcera Kateřina objímala v seníku s Jakubem ze sousedství. Scházeli se takhle tajně už od masopustu. Jenže tentokrát neměli na laskání ani pomyšlení. Jako ostatním se před očima stále míhalo to, co viděli.

„Víš, co si myslím, Katko,“ řekl mladík váhavě, jako by se ostýchal, „že tu vraždu ten tulák na svědomí nemá!“

Katka byla na různá překvapení ze strany svého milého zvyklá a tak jí toto prohlášení příliš nezarazilo. Znala Jakuba natolik, aby věděla, že si rád dělá vlastní úsudek a je ochoten se pro něj i poprat.

„Víš, Katko, to celé k sobě nějak nepasuje... Když jsme přišli na salaš, co tě napadlo?“

Kateřina chvíli mlčela, obdivovala se bystrosti svého milého a současně se tak trošku styděla, že sama nemá úsudek rychlý jako on. Nechtělo se jí říci, že ji nenapadlo nic a tak váhavě zakoktala: „Strašně to tam smrdělo...“

Jakub ji chytil do náruče, políbil a potom spokojeně dodal: „No právě. Já věděl, že si toho nikdo kromě tebe nevšimne. Petr musel být mrtvý už několik dnů. Ten pach! Je léto, teplo, vše se rozkládá rychle. Určitě byl mrtvý alespoň tři nebo čtyři dny. Uvažuj – proč by

ten tulák zabil Petra, okradl ho a potom se tu coural po okolí? Logické by přece bylo, že hned zmizí za kopečky. Času by měl spoustu.“

„Máš pravdu. Jenže pokud tu kabelu skutečně našel a nevraždil, kdo to potom mohl udělat?“ dodala Katka tónem, aby bylo Jakubovi jasné, že by měl odpovídat on a nechtít po ní další nápady.

Jakubovi to však nevadilo. Byl plně zabrán do problému. „Petra našel Martin. Dobře. Od vraždy, a ta se stala tak před třemi nebo čtyřmi dny, byl první, kdo na salaš přišel. To je normální, ve všední dny jsou salaše vylidněné. Proč by se také sousedé chodili po kopcích navštěvovat? Každý má dost práce se svými ovci. Ano,“ přitakal, „kdo by chodil po kopcích, když má práci se svými ovci? No jasně... že si toho nikdo nevšiml? Samí pastýři! Katko, co se stane s ovci, když je nebudeš tři nebo čtyři dny dojit?“

Odpověděl si sám: „Zanítí se jim vemená, budou bečet... Ale stádo na salaši bylo ošetřované, klidné, ovce podojené. Teď se mi vybavuje, že měly ve žlabu čerstvou vodu. Katko, o ty ovce musel někdo pečovat ještě po Petrově smrti. Ale proč by se ten někdo staral o ovce a neohlásil vraždu?“

„Protože na ni nepřišel,“ navrhla zbrkle Kateřina, ale vzápětí by si nejraději dala políček, jak se na ni Jakub podíval.

„Ale Katuško, neoznámil ji, protože to musel být vrah. Nechtěl, aby se smrt spojovala s jeho jménem. Na druhou stranu ale, proč by vraždil a současně se staral o stádo? To přece nemá logiku!“

Katka chvíli váhala, zda má říci, co ji napadlo, aby se před Jakubem znovu neshodila. Pak si dodala odvahu. „Petr má bratra Josefa. Jeho dcera mi říkala, že to mezi těmi dvěma vůbec není... tedy nebylo dobré. Znáš je, oba škudlili a škudlili. Pořád se hádali o peníze, Josef prý tvrdil, že ho Petr při dělení dědictví po rodičích ošidil. Nesměj se mi, prosím tě! Nemohl v tom mít prsty on? Kdo jiný by se staral o ovce. Vždyť to je rodinný majetek!“

Jakub nadšeně povyskočil. „Katko, já to pořád říkám, že jsi nejchytřejší hlavička v okolí.“

„Mně by stačilo nejhezčí,“ špitla dívka.

„Katuško, to je přesně ono! Jedině Josef, pokud vraždil, by pak chodil a pečoval o stádo. Jinak by neměl ze svého zločinu užitek.“

Přítom nemohl oznámit, že mrtvého našel, protože každý by se ptal, proč na salaš chodil a vůbec...“

„Jenže Petr má děti. Dědily by přece ony a ne Josef!“

„To je pravda, ale obě jsou malé. Než by vyrostly, Josef by spravoval jejich majetek. Znáš to. Hm, ale jak ho usvědčit? Podezření nestačí k tomu, aby ho tvůj otec předal k potrestání.“

Dlouho probírali nejrůznější možnosti, znovu a znovu promýšleli, kdo jiný mohl vraždu spáchat. Ale ať se snažili sebevíc, nikdo než Josef je nenapadl. Jakub neměl klid ani v noci. Teprve k ránu usnul a v polospánku ho napadlo řešení, o němž později se smíchem říkával, že bylo vysněné.

Hned ráno zmizel, nikomu nic neřekl. Objevil se teprve večer a s ním písař ze vsetínského zámku a biřic. Rychtář dostal za úkol svolat na rychtu celou obec. Shromážděným písař oznámil, že ho milostivá vrchnost pověřila vyšetřit zločin vraždy. Protože má milostivá vrchnost pochybnosti, že zločin spáchal chycený tulák, pověřila úředníky, aby pátrali po skutečném pachateli.

Do přítomných jako by uhodil blesk. To, co jim písař řekl, znamenalo, že podezřelý je někdo z nich! Písař však pokračoval. Oznámil, že milostivá vrchnost s potěšením přijala výpověď poddaného Jakuba a že hned tady na místě zjistí, kdo vraždu spáchal. Všichni se propouštějí, ale do půl hodiny se musí vrátit a přinést své sekery, které mají doma, především čakaný, s nimiž chodívají do hor. Protože ty řeknou, kdo vraždil. Víc neprozradil.

Mezi přítomnými se rychle rozneslo, že Jakub zná způsob, jak poznat vraždící sekeru. Vzrušení stoupalo každou minutu. Do půl hodiny ležela před písařem na zemi veliká hromada seker, od velikých čakanů až po malé sekerky. Jakub je všechny pečlivě prohlížel, každou zvlášť zkoumal proti světlu, vážil v ruce. Trvalo to drahnou dobu. Konečně vstal a prohlásil: „Nyní konečně máme důkaz, kdo vraždil! Z těch seker, které tu leží, nezabila našeho souseda Petra ani jedna.“

Vesničani si hlasitě oddechli. Jakub však pokračoval: „Ano, sekera, kterou byl Petr zabit, tu není. Ale to neznamená, že pachatel není mezi námi. Vyzývám souseda Josefa Frančla, aby si z těchto seker vybral svůj čakan!“

Podsaditý muž s brunátnými tvářemi, ale jinak mladického vzhledu, předstoupil se sklopenou hlavou před vrchnostenského písaře a z hromady vytáhl dvě sekery na štípání dříví.

„Kde je tvůj čakan?“ zaútočil písař.

„Není tu, nemohl jsem ho najít!“ zabručel Josef Frančl.

Víc nebylo třeba dodávat. Všichni pochopili, co ta slova vlastně znamenají. Ještě téhož večera odvedl biřic Josefa Frančla v poutech do Vsetína, aby byl řádně souzen a potrestán.

Večer byla hospoda otevřena dlouho do noci. Všichni naléhali na Jakuba, aby prozradil, podle čeho by vraždící sekeru poznal. Ale Jakub poťouchle mlčel a na dotazy neodpovídal. Teprve po půlnoci, kdy celý šenk upíral oči jedině na něj, se uvolil prozradit to tajemství. „Ale sousedi,“ začal, „je vám jasné, že takové tajemství má svou cenu? Že ho nemohu vyzradit zadarmo?“

Jak alkohol vykonal své, začali se mnozí předhánět v nabídkách, kolik dájí Jakubovi, aby se tu zvláštní věc dozvěděli. Jakub se usmíval a potom prohlásil: „Ctihodní sousedé, těší mne, že mi nabízíte ovce, peníze a já nevím co ještě. Ale já chci něco úplně jiného. Musíte mi všichni, jak jste tady, slíbit, že mi dáte jednu, jedinou věc, o kterou si řeknu. Bude to taková věc, že to nikoho z vás nebude stát ani groš. Souhlasíte?“

Sousedi se chvíli dohadovali. Ti rozváznější, kteří toho ještě neměli tolik vypito, radili k opatrnosti, ale zbylí naléhali neobvyklou cenu přijmout. Když je to nebude nic stát! Jejich hlas nakonec zvítězil. Jakub jim pak vysvětlil, jak došel k podezření, že vrahem je Josef a také, že to s těmi sekerami byla past. Protože pouze vrah se mohl bát přinést svůj čakan.

Když dovyprávěl, zdály se obličeje všech trochu zklamané. Ale vzápětí je Jakub rozveselil – a to notně, když si řekl o svou odměnu. Postavil se furiantsky doprostřed šenku a požádal rychtáře o ruku jeho dcery Kateřiny. Chvíli se rychtář se sousedy handrkoval, ale nakonec mu ji za souhlasného halasu přítomných přislíbil. Což byl důvod k naražení dalšího sudu piva.

Případ urozeného mstitele léta Páně 1197

„Ještě tohle, jako by toho zmatku už nebylo dost,“ bručel si pro sebe starý zbrojnoš Martin, když spěchal vzbudit rytíře Jíru z Roztok. I když bylo ještě časně ráno a kolem tvrze dosud vládlo ticho, na nádvoří už zněly hlasy pacholků, kteří na vozy nakládali zásoby, ostřili hroty kopí a krmili koně.

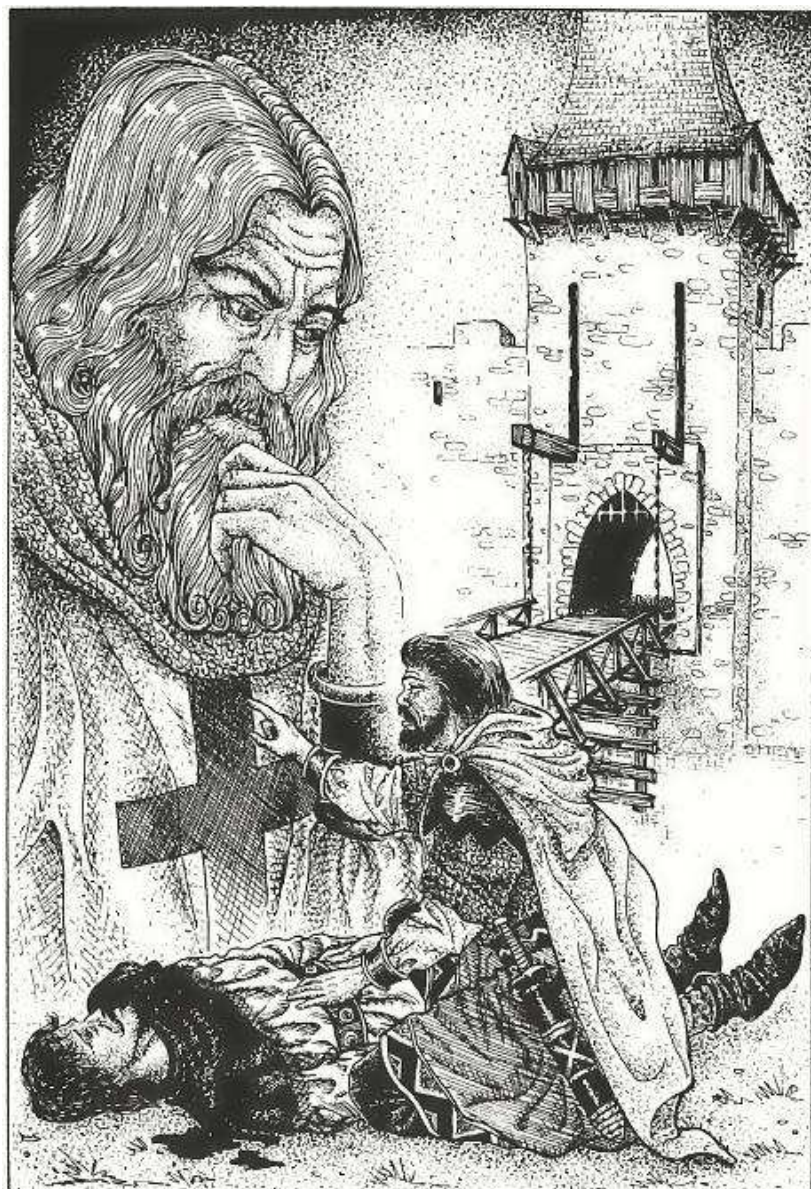
Na křížovou výpravu se nejezdí každý den! Martin se přistihl při hříšných myšlenkách, neboť mu najednou napadlo, co si už delší dobu říkal: „Stojí vůbec tolik práce, peněz, času a možná i životů za to, aby se z rukou pohanů vysvobodil Kristův hrob? Kolik už zahynulo vznešených pánů a ještě víc prostých lidí za těch sto let, co byl poprvé vztyčen kříž v boji s nevěřícími. Každého křížáka prý chrání Boží milost, jenže jak je potom možné, že pan Petr zemřel? Co zemřel... zavraždili ho!“

„Co to blábolíš?“ rozkřikl se ospale na svého zbrojnoše z lože pokrytého kožešinami rytíř Jíra. „Koho zamordovali?“

„Jak říkám, pane, mladý pan Petr leží v krvi dole, za chlévy na nádvoří. Někdo ho zabil!“

O chvíli později odnesl Martin s několika pacholky probodené tělo Petra z Řisut, zetě rytíře Jíry a manžela jeho dcery Lenky, a uložili ho v kapli. Krajský popravce, který měl na starosti vyšetřování hrdelních zločinů, dorazil z Prahy do roztocké tvrze už na poledne, protože ho posel zastihl náhodou v jeho domě na Starém Městě.

„Velice se omlouvám, pane,“ začal, když ho uvedli k rytíři Jírovi, „že vás musím vyrušit. Věřte, že i já truchlím s vámi nad ztrátou zetě. Jak vidím, všude je shon, vrcholí přípravy na váš odjezd do Svaté země... Přesto se vás musím na mnoho věcí optat. Tak mi ukládá můj úřad. Došlo tu přece k zabití zemana!“

Mnoho se však popravce od rytíře Jíry nedozvěděl. Ještě před soumrakem rodina povečeřela, Jíra překontroloval jako každý večer stráž, podíval se do stájí, rozdělil úkoly na ráno a odešel do své ložnice. Chvilí se modlil, ale záhy se uložil a spal až do rána, kdy mu starý Martin řekl o tom hrozném neštěstí.

O mnoho více se popravce nedozvěděl ani od čerstvé vdovy, půvabné a bledé Lenky. Ihned po večeři odešla do ložnice a chvíli čekala na svého muže. Jenže se ho nedočkala a protože byla unavená, usnula. Myslela si, že její muž Petr asi ještě popíjí s ostatními v čeledníku. Teprve ráno, když se probudila, jí řekli, co se stalo.

„Povím ti, Zbyšku,“ svěřoval se o pár hodin později popravce svému zbrojnoši, pomocníku a téměř příteli, „vůbec nevím, co si o tom všem mám myslet. Rytíře Petra vrah probodl mečem nebo jinou podobnou zbraní. Jenže to místo, kde ho našli, je zvláštní. Takový malý dvoreček za chlévy, z jedné strany je hradba, z druhé chlév, potom je tam plot a hnojiště. Místa tolik, že bys ani nerozpažil. Snažil jsem se představit si tam muže, který bodá druhého mečem. Musím ti říci, že mi ta představa moc neseď. Na tak malém dvorečku se k silnější vůbec nemůžeš rozmáchnout. Přitom Petra zabili jedinou ranou!“

„Takže si, pane, myslíte, že pana Petra nezabili tam?“

„Přesně tak. Zjistil jsem ještě víc! Všiml jsem si, že zabítý měl na sobě úplně suché nohavice a kazajku. Potvrdili mi, že ho v kapli uložili v šatu, v němž ho našli. Zbrojnoš Martin, co ho objevil, si dokonce pamatuje, že ty šaty byly suché i ráno. Samotného ho to trochu překvapilo, protože v noci pršelo. Dokonce hodně. Asi od třetí ráno. To jsem se dozvěděl od hlídky na hlásce. Takže já si myslím, že pana Petra někdo zamordoval jinde a teprve k ránu ho přenesl tam, co ho našli!“

„A není možné, že by ho prostě zabili až po dešti, někdy ráno?“ optal se Zbyšek.

„To těžko. Víš, prohlížel jsem pozorně mrtvého. Jeho tělo bylo úplně studené a tuhé. Musel zemřít už včera,“ povzdychl si popravce.

„Pokud máte pravdu, je to pěkně zamotané. Proč by vrah riskoval a mrtvé tělo přenášel po tvrzi sem a tam. Zvláště teď, kdy je tam

tolik lidí. Přece riskoval, že ho někdo uvidí! Ledaže by...“ Zbyšek se odmlčel, potom se zhluboka napil medoviny, dlaní si otřel orosené vousy a upřeně se podíval na svého pána: „Ledaže by pana Petra z Řisut zabil někdo na takovém místě, kde nebylo možno mrtvolu nechat, protože by bylo hned jasné, kdo to udělal. To by znamenalo...“

„Počkej, tuším, kam míříš. Také mne to napadlo. Je jasné, že když najdou mrtvého v čeledníku, na nádvoří, ve chlévě, prostě na místech, kam může přijít každý, nelze nikoho podezřívat. Ale pokud ho najdou v paláci, kde pije zeman s rodinou, bylo by to jiné!“

„Přesně tak. Navíc – pan Petr byl zřejmě zabit mečem, rána je dost široká. Takovou by neudělal ani tesák nebo kopí, natož dýka. I když víme, že teď před výpravou je na tvrzi mečů více, není jich zase tolik, aby to počet podezřelých výrazně nezmenšilo. Většina bojovníků má přece jen kopí, tesáky, luky a šípy. Meče tu jsou, jak jsem se ptal, jen čtyři, pokud nepočítáme zbraň zavražděného Petra. Kromě pana Jíry ho má ještě jeho zbrojnoš Martin, potom velitel houfu a pan rytíř Berka, který se k výpravě přidal a nocoval dnes v tvrzi.“

„To je na celé té vraždě divné. Protože všechno ukazuje na to, že ho zabil někdo z jeho blízkých,“ řekl zamyšleně popravce. „Jenže proč? Všichni odjíždějí a pan Jíra si mi stěžoval, jaké potíže mu teď nastanou. Zítra musí vyrazit na křížovou výpravu, přitom má starost s rodnou tvrzí. Péči o ni měl převzít právě pan Petr.“

„Jenže to právě může mnohé objasnit,“ nadhodil Zbyšek.

„Jak to myslíš,“ odsekl trochu nakvašeně popravce, protože se mu zdálo, že se Zbyšek tváří trochu moc přemoudře. On, krajský popravce, i když zjistil tolik podivných věcí, není zatím moudrý, co vlastně s vraždou dál podniknout.

„Nic ve zlém,“ mírnil ho jeho zbrojnoš, „ale vy, můj pane, se dozvíte pouze to, co vám povědí páni v paláci. Je to tak správné, přece jako zástupce našeho milostivého krále nebudete chodit po stájích a vyslýchat ty špinavce. Já to však dělat mohu a sám víte, že už vám to několikrát pomohlo. Snad to pomůže i teď. Dozvěděl jsem se totiž, že mezi starým panem Jírou a jeho mladým zetěm Petrem byly neustále prudké hádky. Pan Petr nenechal podle čeledi v okolí

jedinou ženskou kytli bez povšimnutí. Jen tady na tvrzi zrovna chodí dvě děvečky s outěžkem, prý od něho. Tohle by mu zřejmě pan Jíra ještě prominul, ostatně správnému kohoutu jedna slípka nestačí...“ a protože Zbyšek zjistil, že se popravce nad jeho moudrostí z čeledníku zamračil, pokračoval rychle dál, „pan Petr prý často jezdil do Prahy a hrával v kostky. Poslední dobou prohrál hodně peněz, které za něho musel zaplatit starý zeman.“

„Takže svěřit mu správu tvrze bylo vlastně riziko,“ vzdychl krajský popravce a tentokrát to byl on, kdo si zavdal spokojeně medoviny.

„No určitě. Vždyť to také, alespoň podle všech, se kterými jsem mluvil, pan Jíra odmítal udělat. To vám neřekli, že chtěl původně správu tvrze svěřit oproti všem zvyklostem jen své dceři? Jenže sám víte, že to asi nebylo úplně jednoduché. V ženách se rozumný muž nikdy nevyzná. Paní Lenka prý svého manžela i přes to všechno vášnivě milovala a vždy mu odpustila. Kdyby pan Jíra odjel a svěřil správu tvrze jen jí, vyšlo by to asi nastejno!“

„Mohly by být důvodem vraždy rodinné třenice?“

„Jiný motiv než strach o majetek mě nenapadá. Sám víte, že tenhle motiv je většinou za vším, co jsme... tedy co jste vyšetřoval. Včera večer se v čeledníku hodně pilo. Pan Jíra nechal na rozloučenou s domovem vyvalit několik soudků s medovinou a pivem, takže mnozí byli ještě před první hlídkou zpítí do němoty. Téhle veselice se pochopitelně účastnili úplně všichni, tedy i všichni ti, kteří mají meče – velitel houfu, zbrojnoš Martin a pochopitelně oba rytíři, pan Berka i pan Jíra. Na chvíli si mohl kdokoli odskočit kamkoli, ale přece jen... Víte, trochu mi ta oslava připadá jako součást plánu zavraždit pana Petra. Večer byl palác prázdný a v noci většina lidí na tvrzi vyspávala opici. Pan Jíra... tedy vlastně zatím neznámý vrah... měl ideální klid“.

Popravce zamyšleně vyslechl Zbyška a potom začal v duchu uvažovat, zda vůbec může na základě několika nesrovnalostí, které se dozvěděl z čeledníku, obvinít zemana. Dobře věděl, že urozeného člověka nelze dát na mučidla a vynutit si přiznání jako z obyčejného chlapa. Navíc bylo podezření tak vratké, než aby těmi řeči pana Jíru usvědčil.

„Zbyšku,“ začal po chvíli, „to co říkáš, je zajímavé a rád bych na tebe dal. Mám nápad, jak se dozvědět skutečnou pravdu – to víš, jde přece jen o zemana. Večer seznámím pana Jíru s podezřením. Nevěřím, že by se přiznal, na to je příliš chytrý. Navíc proti němu skoro nic nemáme, i když podle všeho jen on mohl pana Petra zabít. Každopádně to, že byla vražda spáchána mečem, může ukazovat na urozeného člověka. Musíme využít, že zítra odjíždějí skoro všichni na křížovou výpravu. Jako křížák přece složil v chrámu slib čistoty... Já vím, že se většinou ihned po složení porušuje, ostatně i vražda pana Petra je toho důkazem. Myslím si však, že ten mord vrah ani jako porušení slibu nebral. Pan Petr byl přece hříšník, ohrožoval majetek zemana... Přesto jsou určité zásady, které by pan Jíra neporušil. Boží soud!“

Zbyšek se podíval překvapeně na popravce. Znal prastarý zvyk, podle něhož rozhodoval Bůh v případech, kdy nebylo lidské spravedlnosti jasné, zda obviněný zločin skutečně spáchal. Slyšel, že jistá německá císařovna obviněná z manželské nevěry přešla bosýma nohama po rozžhavených radlicích, aniž se spálila a tak dokázala svou nevinu. Slyšel také o vraždě, z níž bylo podezřelých několik mužů. Každý z nich se musel dotknout rány na těle zavražděného a přísahat svou nevinu. Jenže při dotyku jednoho z nich začala stará rána krváčet. To bylo Boží znamení, které usvědčilo vraha.

„Jsem přesvědčen,“ pokračoval skoro šibalsky popravce, „že Boží soud odmítne. To je však totéž jako přiznání. Jen viník odmítá spravedlnost Boží!“

Popravce se skutečně nemýlil. Když pan Jíra z Roztok vyslechl obvinění, pouze se smál lidským klevetám a jakékoli podezření odmítl. Když ho však popravce vyzval, aby se podrobil Božímu soudu a s rukou na ráně zavražděného odpřisáhl svou nevinu, odmítl.

„Ale pane Jíro,“ namítl popravce, „vaše neochota je totéž jako přiznání. Znáte naše právo!“

Zeman dlouho mlčel a potom klidně odpověděl: „Neporuším svůj křížácký slib falešnou přísahou, protože věřím, že jedině čistý před Bohem mohu dospět do Svaté země... Ano, zabil jsem pana Petra a bylo to tak, jak jste řekl. Vůbec toho nelituji, protože to byl smilník a neznaboh. Mohl bych vám vyprávět, jak se rouhal, hřešil... Víím, že

trestat přísluší Bohu a ne hříšnému člověku. Ale přesto – nemohl jsem tu nechat svou dceru v Petrových rukách. Nešlo tu přitom vůbec o tvrz, to mi věřte. Mně šlo skutečně o ní. Milovala ho a současně pro něj stále plakala. On by ji tu utrápil. Takhle to bude pro ní lepší. Vypláče se a zapomene! Co se týká mě, zítra odjedu do Svaté země. I kdybyste chtěl, nezabráníte mi. Mám tu ozbrojence, proti nimž jste sám bezmocný. Než dojedete do Prahy a dokážete svá obvinění, budu už daleko. Strašně daleko! Ano, můžete mě obvinít, ale nezastavíte mě. Zpovídat se mohu po návratu. Ne dřív, to víte sám dobře. Pokud bude ke mně Bůh milostivý, jsem po návratu k dispozici právu našeho panovníka!“ Odmlčel se a pak tiše dodal: „Pokud o mne bude právo ještě stát.“

Popravce přijal od Jíry nabízený pohár s medovinou a mlčky se napil. Věděl, že má zeman pravdu. Tušil, jak to bude vypadat za několik let, pokud se Jíra vůbec ze Svaté země vrátí. Na celý případ se zapomene a křížák bude oslavován za to, co vykonal pro věc víry. Křížák dostává vždy od papeže dispens, odpuštění minulých hříchů. Nikdo nebude křížáka soudit, neboť se zasloužil o věc všem křesťanům nejposvátnější, o osvobození Kristova hrobu.

Popravce vzhlédl k Jírovi a usmál se: „Máte jistě pravdu. Tak na úspěch mezi pohany a hlavně ... na šťastný návrat,“ a s klidem v duši sledoval, jak zlatá medovina ze džbánu znovu plní jeho pohár.

Případ pro aristotelovskou logiku léta Páně 1406

Rychtář seděl apaticky u dubového stolu a oknem vyhlížel ven, na českobudějovické náměstí. Vlastní hlava mu připomínala sice malou, ale dobře prosperující kovárnu.

„Zatracené třeboňské pivo,“ bručel si pod vousy. Ani pořádně nevěděl, jak se v noci dostal z Třeboně zpět do města. Právě řešil tuhle spleť záhadu, když do jizby vstoupil budějovický purkmistr s konšelem Halíkem, oba na nejvyšší míru vzrušení.

„Vražda... někdo se pokusil zabít konšela Halíka! Stala se vražda!“ vykřikoval vzrušeně purkmistr. Kocovina z rychtáře rychle spadla. „Počkejte,“ přerušil je, „co se vlastně stalo? Pokud dobře vidím, stojí tu pan konšel živ a chvála Bohu zdrav!“

„Ale nemusel být,“ řekl chmurně purkmistr a hned začal vyprávět historku, jež vzbouřila poklidné hladiny městského života. Včera večer nebylo konšelu Halíkovi dobře, proto odmítl večeři. Protože však byl šetrný a bylo mu líto jídlo vyhodit, zavolal Markétu, svou služku a kuchařku v jedné osobě a dovolil, aby si jeho večeři vzala. Markéta snědla konšelovu večeři s chutí a v noci za strašných bolestí zemřela, krotíc se až do svého skonání v křečích. Hned ráno ji prohlédl městský lékař a potvrdil, že byla otrávena. Jedem, který nedokázal určit.

„Jak vidíte,“ křičel rozrušeně a skoro hystericky Halík, „někdo se mě chtěl zbavit, ale šťastnou náhodou jsem unikl. Jenže co když se pokusí zabít mne znovu? Musíte mne chránit, od toho jste rychtář,“ cloumal zástupcem budějovického práva.

„Slibuji vám, že vás ochráníme,“ klidnil ho rychtář a pak se začal vyptávat, jak to vlastně bylo s tou večeří.

Konšel se pomalu uklidňoval a pak začal vzpomínat: „Někdo se pokusil otrávit právě a jenom mě, protože než Markéta přinesla jídlo na stůl, brala z téhož kotlíku večeři pro čeleď a spolu s ní jedla svůj

díl. Čeledi se nic nestalo. Muselo být otráveno jenom to, co se dostalo na můj talíř!“

„A nemohla Markéta sníst a vypít ještě něco jiného, po čem pak zemřela?“

„Nemohla, protože kromě chvíle, kdy jedla s čeledí, byla stále v domě. K jinému jídlu se prostě dostat nemohla! Musela zemřít jedině po tom, co bylo určeno pro mě.“

Rychtář chvíli mlčel a s potěšením si uvědomil, že jeho malá kovárna v hlavě s definitivní platností přestala pracovat a výheň vyhasla.

„Pane konšeli,“ pustil se rychtář do práce, „věřím, že to bylo tak, jak říkáte. Jenže pak se vás musím optat, zda jste měl nějaké nepřátele, kteří by mohli usilovat o váš život? Rád bych věděl ještě něco velice důležitého – kdo se vůbec mohl včera dostat k talíři s vaší večeří, než jste ho dostal na stůl?“

„Už jsem to říkal panu purkmistrovi. Vůbec nevím, kdo by mohl mít zájem na životě obyčejného soukeníka?“ odpověděl s hranou skromností Halík.

„Obyčejného...“ pomyslel si rychtář, „je přece nejbohatším soukeníkem nejen tady, ale v celém okolí.“

„Opravdu nevím,“ pokračoval Halík. „Nepřátele má pochopitelně každý, ale aby mě chtěl někdo zabít... Ne, to opravdu nevím. Ani na druhou otázku vám asi příliš uspokojivě neodpovím. Víte, příliš se nestarám o to, co se děje v kuchyni. Pokud vím, kromě Markéty by nikdo neměl mít přístup k talíři s mou večeří. Kromě snad...“

„Kromě koho?“ zvolali netrpělivě rychtář i purkmistr současně.

„Ale, to je asi nesmysl,“ mávl soukeník rukou. „Víte, včera večer mě navštívil můj bratr. Je kupcem a žije na Starém Městě pražském. Zastavil se u mne na cestě do Lince, ale nespál v mém domě. Nocoval spolu se svými lidmi a hlavně se svým zbožím v šenku U zelené lípy. To víte, majetek si musí člověk hlídat jako oko v hlavě! Ráno chtěl pokračovat dál.“

Rychtář položil konšelovi ještě několik otázek a potom si šel prohlédnout jeho dům. Odpoledne probíral s purkmistrem vše, co uviděl a dozvěděl se od lidí. Tady nešlo o lečjaký zločin, kdy nějaký lapka zamorduje na cestě kupčíka a obere ho o měsíc zlatáček.

Někdo neznámý se pokusil zabít jednoho z nejbohatších českobudějovických měšťanů a ctihodného konšela městské rady! Co bylo nejhorší, tím vrahem mohl být někdo z domácích!

„Nechal jsem vyslechnout oba čeledíny a děvečku,“ referoval rychtář. „Potvrdili mi, co říkal pan konšel. Jídlo dostali včera stejné, z jednoho kotle. Ani jeden z nich večer do domu nevstročil, večeři jim přinesla do čeledníku Markéta a tam s nimi jedla. Potvrdili také, že večer navštívil dům nějaký bohatě oblečený pán, prý snad pánův bratr.“

„Je to trochu spleť,“ zamyslel se purkmistr. „Když si to rozebereme podle zásad aristotelovské logiky...,“ pokračoval a rychtář se v duchu připravil na scholastický proslov, jímž byl pan purkmistr v městské radě proslulý. Kdysi navštěvoval pražské vysoké učení a i když nedosáhl ani bakalářského titulu, nikdy neopomněl na své znalosti upozornit. Jeho záliba v cizích slovech a citování klasiků bývala předmětem dobromyslných i škodolibých posměšků mnoha sousedů.

„...je celý případ vlastně jasný,“ uzavíral svou dedukci purkmistr. „V domě se pohybovali jen tři lidé. Nikdo další. Jen jeden z nich mohl namíchat jed do večeře konšela Halíka. Prvou osobou byl pan konšel, který měl být obětí. Druhou Markéta, která to určitě nebyla, protože jinak by večeři sama nesnědla. Takže zbývá jediné bratr pana konšela. Slyšel jsem, že spolu nikdy dobře nevycházeli. Majetek pana konšela Halíka svádět mohl... Kdo jiný by dědil? Halík je vdovec, děti nemá. Jedině jeho bratr. Asi počítal s tím, že za pachatele nemůžeme označit nikoho jiného než kuchařku, která večeři připravovala. Tertium non datur! To znamená,“ podíval se na rychtáře, „že existuje jen jediná možnost, žádná další nepřipadá v úvahu!“

„To říkáte vy,“ popichoval rychtář dobromyslně s hranými pochybnostmi purkmistra, neboť věděl, jak rád bude nejvyšší městský představitel hovořit o logice.

„To neříkám jen já,“ vypnul purkmistr hrdě hrud', „to se mnou říká otec filozofů Aristoteles.“

A právě neochvějnost scholastické logiky, již do sebe vstřebal na školách pan purkmistr, vzbudila u rychtáře pochybnosti. Neměl nic

proti nějakému Aristotelovi, ani proti panu purkmistrovi, ale přičily se mu věci na prvý pohled jasné. Vždy byl přesvědčen, že život je mnohem složitější, než aby se dal vtěsnat do dvou kategorií – ano či ne, bílý nebo černý. Vždy znovu a znovu si posměšně opakoval kázání pana děkana, v nichž vysvětloval, co je dobro a zlo. Protože ani jedno, ani druhé nebylo z tohoto života.

Večer vyprávěl své manželce celý podivný příběh a nakonec si povzdechl: „Takže sama vidíš, že všechno ukazuje na bratra konšela Halíka. Protože nikdo další se v domě nepohyboval. A přece...“

„Jak to, že nepohyboval,“ namítla žena. „Co pan konšel Halík?“

„Ale toho přece chtěli zavraždit, takže nač nám to je?“

„Počkej! Pořád vycházíš jen z toho, že chtěli zabít pana konšela. Jak tvrdí on. Ale co když to všechno bylo jinak? Co když chtěl naopak Halík sám zabít někoho jiného? Třeba kuchařku Markétu? A všechno jen tak narafičil? Navíc by se takhle zbavil i svého bratra...“

Rychtář mlčel a v duchu zvažoval, zda může mít jeho žena pravdu či nikoli. Je fakt, že z hlediska logiky byla i jiná možnost, než se zdálo jemu a purkmistrovi. Přitom si vzpomněl, že mu jeden z Halíkových čeledínů při výslechu řekl zajímavou věc. Markéta prý toho večera v čeledníku rozdala všem jídlo a ze svého si vzala jen pár soust, že prý jí pán řekl, aby se brzy vrátila, protože už má hlad. Nic to sice přímo nedokazovalo, ale přece... Proč by si konšel vůbec večeri objednával, když mu nebylo dobře a nechtěl vlastně jíst?

Když mu to všechno proběhlo hlavou, obrátil se na svou manželku a zabručel, že ženské klevety jen matou rozum. Ta ho však znala dobře a věděla, že taková slova znamenají nejvyšší uznání.

V noci nemohl rychtář usnout. „K čertu,“ říkal si, „to už je druhá noc. Včera to pivo a dneska zase mord. To je ale život!“ Probíral detail za detailem. Pak si vzpomněl ještě na jednu věc, která sice nemusela s případem souviset, ale co když? Včera v Třeboni nad korbelem piva semlel s místním rychtářem všechno možné. Kromě jiného se dozvěděl, že v Třeboni zatkli jakéhosi italského podvodníka, který prodával jedy. Protože král takové obchody přísně zakazoval, vyslychali šejdíře, aby přiznal, kde a komu jaké jedy prodal. Jednu lahvičku prý prodal neznámému muži přímo na tržišti. Když ho však provedli třeboňskou obcí, nedokázal toho kupce najít,

ač s biřicem prošel i domky na předměstí. Tu napadla rychtáře fantastická myšlenka. Co když...

Teprve tohle mu přineslo trochu klidu a až do rána spokojeně spal.

Hned ráno se vypravil do Třeboně. Měl štěstí, protože zatčený italský šejdír, jehož dlouhé jméno nedokázal nikdo vyslovit celé, seděl ještě v šatlavě. Jen chvíle mu stačila, aby kolegu rychtáře přesvědčil a ještě téhož dne se s černovlasým italským mládencem vrátil do Českých Budějovic. Neodvedl ho však do šatlavy, ale usadil se s ním v šenku U šišky u okna, aby měli dobrý výhled na ulici. Výborně odtud viděli na vchod do domu konšela Halíka. Celá věc byla pro rychtáře příliš delikátní a nemohl si dovolit obrátit proti sobě hněv mocných, kdyby ho jeho předtucha zklamala.

Jakmile se ve dveřích svého domu objevil konšel Halík, ani nebylo třeba se Itala ptát, protože ten hned vyskočil, divoce gestikuloval, střídavě si rval vlasy a střídavě zapřísahal všechny svaté, že právě tento muž si od něho koupil v Třeboni na trhu lahvičku s jedy a on, poctivý pocestný, je úplně nevinný a měl by být propuštěn.

Zatímco první část Italovy výpovědi rychtáře potěšila, druhou částí se nemínil vůbec zabývat a neprodleně odvedl svého nedobrovolného hosta do místní šatlavy, jež byla neméně dobře stavěná než třeboňská. Potom zamířil k městskému medikovi. Požádal ho, aby ještě jednou prohlédl tělo otrávené služky Markéty. Nikoli kvůli použitému jedu, ale zajímalo ho něco jiného. Lékař jeho podezření večer potvrdil – Markéta čekala dítě, byla těhotná!

Další den požádal rychtář městskou radu, aby dříve než přikročí k městským záležitostem, vyslechla jeho zprávu o vyšetřování pokusu vraždy na konšelu Halíkovi. Všichni souhlasili, neboť jim takový program připadal zajímavější než nudná čísla z knihy městské pokladny, která by je jinak čekala.

Rychtář nejprve stručně shrnul vše, co bylo všeobecně známo. „Nyní to podstatné, vážení páni,“ pokračoval. „Jak jsem se dozvěděl, zítra nebo pozítří dorazí k nám do města bratr pana konšela Halíka, protože prý onemocněl a musel obchodní cestu do Lince přerušit. Víím, že všichni očekáváte, že ho okamžitě zatknu a dám na mučení,

kde se přizná k ohavnému zločinu. Ale říkám vám tu, že to neudělám!“ Nastalou vřavu překřičel rychtář poslední větou, jež byla v rostoucím hluku ještě slyšet: „Protože on je nevinný!“

Teprve když se purkmistrovi podařilo po hodné chvíli městskou radu uklidnit, zeptal se chmurně a také trochu výhružně konšela Halík: „Kdo se mě tedy podle vás pokusil zavraždit? No, kdo to tedy byl?“

„Hned vše vysvětlím,“ odpověděl mírně rychtář a potom pozval do radničního sálu městského lékaře. Ten začal svým pomalým způsobem popisovat pokus, který včera s rychtářem provedl. Dvěma psům podali jed. Příznaky otravy byly stejné jako u nebohé Markéty, takže lze mít za prokázané, jaký jed vrah použil.

Při lékařově výkladu pozoroval rychtář pokradmu konšela Halíka, jehož sebejistý úsměv se pomalu měnil ve zlobnou grimasu. Na čele se mu objevily kapky potu. „Jen pomalu,“ klidnil se rychtář, „musím ho co nejvíc znervóznit!“

Když lékař skončil, nechal rychtář předvolat Halíkova čeledína, který opakoval, že Markéta pospíchala za panem konšelem, protože měl hlad a chtěl rychle dostat večeři.

„Co to má všechno znamenat,“ vybuchl Halík. „Pane purkmistře, ať se rychtář drží případu a objasní, kdo se mě pokusil otrávit. Co má tohle s tím vším společného?“ Halíkův hlas zněl napjatě a nervózně.

„Zdá se, že ho mám tam, kde ho potřebuji mít,“ pomyslel si rychtář. Skoro nevzrušeným hlasem začal vyprávět, jak v Třeboni koupil jakýsi neznámý muž od potulného Itala stejný jed, jakým byla otrávena Markéta. Když skončil, pokynul rukou a biřic přivedl do sálu uvězněného černovlasého Itala. V tu chvíli konšel Halík zbledl, odstrčil stolicí, vyskočil a tasil rapír. Rychle vyrazil ke dveřím na chodbu, ale biřici, kteří byli rychtářem na něco podobného ráno upozorněni, zasáhli rázně a rychle.

Ještě téhož dne sepsal městský písař úplné Halíkovo doznání. Svou děvečku Markétu zavraždil skutečně proto, že čekala dítě. Jeho dítě! Nemohl si dovolit skandál. Ne kvůli sousedům, na jejich mínění mu nezáleželo. Právě tajně sjednával nový sňatek a ne s někým ledajakým, ale s urozenou šlechticnou. Nutně potřeboval peníze, protože podmínkou svatby bylo uhradit vysoké dluhy jeho sice

urozené, ale jinak úplně zchudlé nevěsty. Sám tolik peněz neměl, proto se rozhodl vyřešit obě obtíže jednou ranou – zbavit se nepohodlné milenky a přivést svého zámožného bratra na popraviště, protože pak měl podle zákona přednost při získání jeho jmění před bratrovými dětmi.

„Vaše řešení je,“ chválil purkmistr rychtáře, „dokonalá ukázka použití logiky. Není nad mistra Aristotela!“

Případ klatovských vánočních maškar léta Páně 1397

Monika Říhová, žena proslulého klatovského pasíře, natáhla zkřehlé ruce ke krbu, z jehož plamenů sálalo příjemné teplo. Její jemnou pokožkou prosvítaly modré žilky, jak jí ruce promrzly za tu malou chvilku, co nesla vědro s vodou od studny přes dvůr. Už dlouho nebyl na vánoce takový mráz jako toho roku.

Jen co se jí po těle rozlilo příjemné teplo, vrátila se ke své práci. Musela toho ještě tolik stihnout. Většinu pokrmů připravila sice již včera, takže o štědrovečerní tabuli měla postaráno, ale ona kuchyně není všechno. Ještě vysmýčít, uklidit, urovnat, dozdobit... Tu zaslechla povyk, kvílení píšťal a dunění bubínků. Zvědavě přistoupila k oknu, setřela vrstvu ledových krystalků a uviděla zástup maškar. „Jak jsem mohla zapomenout na studenty?“ uvědomila si s úsměvem. Měla ráda tuhle nezvedenou, ale vždy veselou a dobromyslnou chásku. Každé vánoce takhle obcházeli město s koledou.

Jeden ze studentů převlečený za Laufra již bušil na vrata. Protože právě podlévala husu, vonící po celé kuchyni, poslala otevřít děvečku. Potom zašla do komory pro koláče a další dárky, do kapsáře si navíc připravila pár grošíků. Studentské maškary se zatím tísnily za vraty v mázhausu, od úst stoupala pára a na zem kapala voda z tajícího sněhu.

„Jestlipak je v tom převlečení poznám?“ zkoušela svůj postřeh Monika. „Ano, ten vysoký, převlečený za Žida, to bude určitě Alois z Horažďovic. A Slamák, mluvka a hlavní postava celého průvodu, se škraboškou na obličeji a v slaměném plášti, to nemůže být nikdo jiný než Petr z Blovic, kučeravý popleta.“

Jak Monika rozdávala dárky studentům, zahlédla škvírou v pootevřených dveřích něco, co ji velice překvapilo. Kolem domu se mihla postava ve slaměném plášti. „To je divné,“ napadlo ji. „Každá maska bývá v průvodu jen jedna. A Slamák stojí tuhle!“ Popošla ke vratům a vyhlédla na ulici: Stihla ještě zahlédnout, jak podivná postava mizí za rohem domu v Masné uličce. Příští vteřinu byla ulice zase liduprázdná, studená a smutná. Ale ne dlouho, protože vzápětí proběhl kolem kupec Moutelík, který měl dům v sousedství a supěl k náměstí.

Poté, co Monika podělila maškary a rozloučila se srdečně se studenty, vrátila se práci. „Konečně bude klid, ať všechno dodělám

včas,“ myslela si. Jenže neuplynula ani hodina a na vrata zase někdo neodbytně bušil.

„Nerad ruším, zvláště v tento den,“ usmál se omluvně městský biřic, „ale rychtář mi uložil prohledat váš dům.“

„A to jako proč?“ zarazila se překvapeně měšťanka. „Můj muž je ještě v dílně, přijďte, až bude doma.“

„O něho nejde, ale... byli tu studenti, že?“

„Byli, jako všude tady v okolí. A co má být?“

„No právě,“ řekla váhavě biřic, potom se k ní naklonil a začal důvěrně šeptat. „To máte tak, zní tu neuvěřitelně, ale někdo přepadl kupce Moutelíka. Prostě – do jeho krámu najednou vběhla postava v masce, zamávala mu nožem před obličejem, aby kupce zastrašila. Potom ten člověk klidně otevřel truhlu, naházel do brašny váčky s penězi, které tam Moutelík měl a ve chvíli byl pryč. Kupec stál jako omráčený, teprve za chvíli se vzpamatoval a hned pelášil za rychtářem. Ten nám nařídil, abychom hned do šatlavy zavřeli všechny studenty, co běhají v maskách po městě a tropí povyk. Jenže u žádného z nich se ukradené peníze nenašly. Ještě štěstí, že okradený kupec jednoho z té čeládky poznal. Takže zloděje už vlastně máme. My teď hledáme, kam zloděj peníze ukryl. Určitě v některém z domů, které průvod navštívil.“

„A koho soused Moutelík poznal?“ optala se Monika.

„To nesmím říci,“ odvětil lítostivě biřic, který velice rád vyprávěl o všem, co se kde šustlo.

„Ani nemusíte,“ opáčila na oko popuzeně Monika. „Určitě ukázal na Petra, toho černovlasého mládence z Blovic.“

„Na mou duši ano,“ vzdychl biřic. „Ale já to neprozradil! Ostatně, jak to víte, sousedko? Nikomu jsem se ani slovem nezmínil, že zloděj byl v masce Slamáka!“

„To je má věc,“ opáčila se smíchem Monika. Pak zavolala děvečku, aby ukázala biřici celý dům. Sama se omluvila, že ho nemůže provázet, přehodila si přes ramena soukenný plášť podšitý kožešinou a vykročila do mrazivého dne.

Nevěděla sice přesně, co má podniknout, ale podvědomě vyrazila k radnici. Jenže záhy změnila směr. „To tak, na radnici. Mezi ty hlavy zabeďněné. Co dají naši velemoudří páni konšelé na svědectví ženy? Shovívavě ji vyslechnou a budou si říkat, že ženský rozum je zmatenější než blábol opilce. Kapouni nadutí!“ Udělala jen pár kroků a stála před

domem purkmistra Líhala. Věděla, že tu zastihne jeho baculatou a vždy usměvavou ženu Anku. Natáhla ruku ke klepadlu.

„Vím, že není zvykem rušit na Štědrý den,“ omlouvala se hned na prahu, „ale mám k tomu vážný důvod.“ V několika větách vylíčila, co se stalo. „Protože jsem viděla Petra převlečeného za Slamáka před sebou,“ končila, „právě když zloděj utíkal ze sousedova krámu, nemohl přece krást on. A ti naši truhlici z radnice odevzdají do rukou kata nevinného.“

„Takže ty si myslíš, že zloděj neměl se studentským maškarním průvodem nic společného?“

„Určitě. Zřejmě chtěl, aby na ně padlo podezření. Ale student to určitě nebyl!“ triumfovala Monika.

Za chvíli už stály obě ženy kousek od místa krádeže, na rohu Masné uličky. Sem přece podezřelý muž vběhl. Ulička to byla úzká a tmavá, lemovaná teď zavřenými masnými krámy, podle nichž dostala své jméno. Nebyla rovná, po několika krocích se prudce lomila a pokračovala k široké Jirchářské ulici. Ženy prošly téměř celou Masnou uličkou a teprve na jejím konci se zastavily a purkmistrova žena Anka zabušila na vrata menšího, ale výstavného domu. Za pár minut už seděly v příjemně vyhřáté světnici, na stole před sebou poháry a cínovou konvici s kouřícím svařeným vínem, z něhož se linula příjemná vůně hřebíčku a skořice.

Jejich hostitelka, paní Rozina, vdova po zlatníkovi, měla pověst drbný. Ale ona se ve skutečnosti jen živě zajímala o veškeré dění ve městě. Když se jí někdo na cokoli optal, ráda se rozdělila o vše, co se dozvěděla. Inu, co má také stará a opuštěná vdova na tom světě za potěšení? Obě příchozí doufaly, že bude třeba něco vědět i o té dnešní krádeži.

„Čekala jsem na průvod studentů a těšila se na maškary,“ začala stará žena s bystrými černými očima, jimiž každého pátravě provrtávala. „Inu, však to znáte, nemám ani na Štědrý den tolik práce jako jinde. Vyhlížela jsem z okna, abych je nepropásla. Ostatně víte,“ uchichla se šibalsky, „kolik času u svého okna strávím. Starý člověk je zvědavější, než vy mladí... Tak jsem čekala a čekala, až průvod skutečně přišel. Ale co je zvláštní a co mi nesedí s tím vaším vyprávěním – než průvod přišel, neviděla jsem ulicí projít vůbec nikoho. Ani v masce, ani bez ní!“

„To je skutečně divné,“ bránila se Monika. „Určitě jsem se nespletla. Ten člověk zabočil právě sem, do Masné.“

„Pokud zatočil, pak nedošel až sem. To znám,“ pokračovala stará Rozina. „Tahle ulice se lomí, já odsud až na její ústí u vašeho domu nevidím. Pojdte se podívat, odtud dohlédnete jen k Průšovu masnému krámu. Ale na ty, kteří jdou do krajních domů, odtud nevidím,“ dodala lítostivě.

„Pokud Monika postavu viděla a paní Rozina ne,“ navázala purkmistrova žena, „můžete mít pravdu obě. Ostatně, proč by žena pravdu neměla, to jenom ti melouni jaloví na radnici mektají o mužském rozumu. Z toho všeho tedy vyplývá, že zloděj musel do uličky vběhnout a potom zajít do jednoho z těch dvou krajních domů, které odtud nevidíme!“

„Ono by stejně mohlo být podezřelé, kdyby po ulici pobíhala osamocená maškara. Odstrojit se na ulici zloděj také nemohl...,“ kombinovala paní Rozina.

„To by ale znamenalo, že krást musel buď řezník Marek nebo švec Patera, protože právě ti vlastní oba krajní domy. V jednom z nich totiž zlodějovy stopy končí!“

„Jenže, jak zjistit, který z nich to byl? A jak ho usvědčit?“ podotkla střízlivě purkmistrova žena.

„Mám nápad,“ řekla po chvíli ticha vdova Rozina. „Má jen jednu slabinu.“

„Jakou?“ vzdechly trochu zklamaně obě ženy.

„Jakou?“ usmála se Rozina, „že do všeho musíme zasvětit pány konšele. Je na tobě, Anko, abys svého muže přesvědčila. Ale bude to parádní past!“ zamnula si pak spokojeně ruce.

„No, jakáž pomoc. Pokusím se,“ vzdychla purkmistrova žena.

Protože byl Štědrý den, kdy mají být lidé k sobě shovívaví, mají plnit přání těm, které mají rádi, uspěly tentokrát ženy na radnici nad očekávání dobře. Ani ne za hodinu přivedl do předsálí radničního sálu biřic oba podezřelé měšťany. Ani jeden pochopitelně nevěděl, proč je konšelé právě o svátky obtěžují, ale uvykli si již podřizovat se vrtochům své rady.

Konšelé nejprve předvolali řezníka Marka. Vstoupil zamračeně a hned jak zahlédl na lavici u okna ženy, hlasitě si povzdechl, že to bude zase prázdného tlachání, které jen mate mysl a krade čas. V duchu přemýšlel, čím panna přišla zase o poctivost, že se tím rada musí zabývat i o Štědrý den. Purkmistr se tentokrát k jeho lamentaci nepřidal, naopak

přísně poznamenal, že jsou i jiní, kteří kradou. A to je horší zločin, než když městská rada ukrádá pár minut svým měšťanům.

„Kde jste byl, pane sousede, dnes dopoledne?“ otázal se purkmistr řezníka.

„Kde bych byl? Porcoval jsem maso a ani na krok jsem se nevzdálil z domu!“ odvětil Marek, který na první pohled ztratil trochu ze své hřmotné jistoty.

„To ti můžeme věřit, ale také nemusíme,“ řekl zamračeně purkmistr. „Ctihodná sousedka Monika vypověděla, že tě viděla běžet na desátou kolem svého domu a neméně ctihodná sousedka Rozina to potvrdila. Viděla tě, jak se vracíš do svého domu!“

„To je nesmysl,“ vyhrkl popuzeně řezník. „Jednak k nám není od té staré čarodějnice vidět, navíc jsem měl stejně masku...“ Tu se zarazil a zlostně se rozhlédl po pobavených tvářích konšelů. Vzápětí vyrazil ke dveřím, biřic mu sice zastoupil cestu, ale statný řezník ho povalil a vyběhl ven.

„Nu, daleko neuteče,“ řekl s úsměvem purkmistr. „Hned nechte propustit studenty. A...“ na chvíli se zarazil, „přiveďte je sem, ať jim v mázhauzu vystrojí na náš účet pohoštění. Jak se na Štědrý den sluší. Za to, že skoro celý den trčeli v šatlavě, si to určitě zaslouží, nemám pravdu, páni? Ať po světě ještě nepomlouvají Klatovy! A vy,“ obrátil se na tři ženy, „hajdy domů. Do večera už moc času nezbývá a my tu musíme ještě projednat řadu důležitých věcí!“

Případ falešného hráče léta Páně 1654

Královské horní město Jihlava se toho dne probudilo záhy. Za okny teprve svítalo, ale v rychtářově jizbě se už tísnilo několik soukeníků v čele s cechmistrem Rolfem Schönem, přísným mužem s prošedivělým vousem. Dva řemeslníci drželi mezi sebou pevně za ruce prostovlasého mládence v plátěném tovaryšském šatu.

Když se rychtáři podařilo zjednat klid, dozvěděl se, že se stalo něco neslýchaného. Někdo v noci vykradl cechovní pokladnici soukeníků, uschovanou v domě cechmistra. Zloděj vyrazil okno, vypáčil dubovou truhlici a odnesl všechny peníze. Nebylo jich málo, vždyť jihlavští soukeníci byli nejbohatším cechem v širším okolí.

„A jak víte, že peníze ukradl tovaryš Matěj?“ optal se rychtář, když cechmistr Schön skončil.

„To je jasná věc, pane rychtáři,“ pokračoval cechmistr důrazně. „Včera mě tovaryš Matěj navštívil, že by rád předstoupil před mistry a ucházel se o mistrovskou zkoušku. Řekl jsem mu, že šikovného tovaryše do cechu přijmeme s otevřenou náručí. Za zkoušku musí zaplatit cechu padesát tolarů, jak bývá zvykem. Hned jsem však poznal, že nemá dost peněz. Dobře jsem si všiml, jak se lačně díval na zlatáky v pokladnici, jak mu oči svítily chtivostí! Měl jsem ji totiž náhodou otevřenou,“ dodal na vysvětlenou.

„Co bylo dál?“ optal se rychtář. „Z toho ještě nevyplývá, že je ukradl on!“

„Co by bylo dál?“ opáčil trochu dotčeně cechmistr. „To je přece jasné, že je ukradl on. V noci rozbil okno a všechny peníze odnesl! Kdo jiný by to mohl být?“

Rychtář chtěl namítnout, že takové podezření je příliš vážná věc a že soukeníci nemají žádné důkazy, ale raději mlčel. Věděl, jak mocným jsou cechem a jak mstivým mužem je cechmistr Schön. Však ono se nakonec ukáže, kde je pravda, aniž by teď popichoval napjaté shromáždění svými pochybnostmi.

„Od tebe rychtáři očekáváme,“ pokračoval sebevědomě cechmistr, „že na právu útrpném zjistíš, kam tento hanebný zloděj

naše peníze ukryl!“ Aby dodal důrazu svým slovům, o nichž nehodlal diskutovat, otočil se a rázně vyšel z rychtářovy světnice.

Když ranní slyšení skončilo a Matěje odvedli do vězení v městské věži, odešel si rychtář prohlédnout cechmistrův dům a vypáčenou pokladnici. Vše bylo tak, jak mu popsali rozzuření soukeníci.

Hned pak se vrátil domů a natáhl na lavici, aby dospal, co zameškal. Stejně se zatím nic jiného nedalo dělat. Ale nebylo mu dopřáno usnout. Do dveří vstrčila hlavu s hřívou plavých vlasů jeho dcera Zuzana. Její jindy usměvavý obličej vypadal vážně. „Tati,“ vyhrkla hned na prahu, „tovaryš Matěj je nevinný!“

„Co ty o tom můžeš vědět?“ zavrčel rozmrzele rychtář, který pochopil, že má po klidu. Znal svou dceru, její tvrdohlavost.

„Mohu to vědět,“ řekla Zuzana umíněně. Posadila se proti otci a začalo ho přesvědčovat, aby Matěje propustil. Každý ho přece zná, jaký je to hodný mladík, poctivec. Všichni ho mají rádi. Šikovný tovaryš. „Ten by určitě nekradl, to ti řekne každý,“ argumentovala prudce.

„Nevím, proč bych to dělal,“ řekl nakonec rychtář popuzeně. „Tvé pohnutky jsou krásné, ale vycházíš jen z dojmů – stejně jako cechmistr Schön. Jenže rozdíl mezi vámi dvěma je veliký. Ty jsi jen mladá dívka, on má moc. Velikou moc!“

Zuzana chvíli mlčela a pak tiše špitla: „Nemám jen dojmy, mám i důkazy! Matěj byl od včerejšího večera skoro až do rána...,“ chvíli zaváhala a potom dokončila větu: „...byl u mě. V komůrce. Celou noc ji neopustil.“

Rychtář vyskočil, jako by ho bodl šídlem. Zaplavil ho hněv a cítil, že teď by dal tovaryše Matěje na mučidla s klidným svědomím a ještě by katovi nařídil, aby vězně nešanoval.

„To se nestydíš mi říci?“ vybuchl vztekle.

„Stydím,“ špitla dívka. „Ale co mám dělat, když mu chci pomoci. Já ho mám totiž ráda.“

Tu si rychtář vzpomněl, jak sám chodíval před lety za mnohými děvčaty, která byla ochotna tajně se s ním milovat v komůrkách, za humny, ve stodole... „Vlastně co se rozčiluji,“ klidnil sám sebe, „copak já byl lepší?“ Ostatně jeho dcera už nebyla žádné dítě,

vyrostla z ní překrásná panna. „Panna?“ pomyslel si stále ještě s trochou hořkosti.

Tu se mu vybavila, ani nevěděl jak, jiná vzpomínka. Když bydlel ještě jako svobodný mládenec u rodičů v nedaleké Polné, pošilhával po své sousedce, černovlasé Apoleně, ženě stejně vlnavé jako hříšné. Vyhledávala mužskou náruč, kdykoli její manžel forman odjel za prací. Konečně jedné srpnové noci ulehł do jejího lože i on. Když k ránu zmožen odcházel, zakopl o přeslici a její tyč rozbila okno. O ty střepy si pořezal bosé nohy.

„Proč mě napadlo zrovna tohle,“ dupal. „Co to má společného s mou dcerou? Byl můj hřích větší než její? No jistě, tamto byla vdaná žena a já cizoložník, zatímco tihle dva jsou oba svobodní. Jenže to přece není podstatné.“ V tom mu blesklo hlavou: „Ano, to je ono. Tehdy jsem si přece pořezal nohy. A proč? No proto, že po úderu přeslici napadaly střepy z okna do komory. Když jsem si ráno prohlížel dům cechmistra, leželo rozbité sklo také ve světnici! To by ho pak musel někdo rozbít stejně jako kdysi já zevnitř, ne zvenku. Takže žádný zloděj!“

Zuzana stále mlčela a zkoumavě hleděla na otce.

„Neboj se,“ přerušil ticho skoro rozverně rychtář, „tvůj Matěj na šibenici neskončí. Zatím. Ale jestli si tě nebude chtít vzít...,“ zakoulel výhružně očima. „Teď budu muset jít.“

Vstal a vydal se k purkmistrovi. Vážil si ho, neboť to byl člověk moudrý a rozvážný. V mládí studoval na několika univerzitách a i když žádnou nedokončil, měl rozumu více, než celá městská rada dohromady. Rád k němu chodíval prodiskutovat složité problémy, spíše jako k příteli než ke svému představenému.

Vylíčil mu s trochou ostychu, kde byl obviněný tovaryš celou noc a že tedy nemohl krádež spáchat. „Všechno je to zjevně narafičeno,“ uzavřel rychtář, „aby byl někdo obviněn. Náhodou, nebo snad záměrně, skončil v šatlavě tovaryš Matěj. Ale ve skutečnosti...“

„Rozumím,“ usmál se purkmistr. „Jestliže nekradl Matěj a je nesporně nevinný, ještě to neznamená, že krádež byla nastrojena a peníze vzal cechmistr. Do místnosti se přece mohl dostat kdokoli a jestliže se tam nevloupal Matěj, mohl se tam vlámat někdo jiný!“

„To právě nemohl,“ vynesl rychtář další trumf. „Okno bylo rozbité zevnitř, nikoli zvenku. Poznal jsem to podle toho, že střepy ležely v jizbě. Víte, pane purkmistře, je to taková zvláštní věc, ale když rozbijete okno, střepy vždy vypadnou na tu stranu, odkud vedete úder.“

Purkmistr chvíli seděl a přemýšlel, pak vstal a holí udeřil do okna. „Skutečně,“ zabručel, když dozněl rachot padajícího rozbitého skla. Do jizby vběhla jeho žena se strachem v očích, ale purkmistr ji uklidnil úsměvem. „Dorotko, naše okno padlo na oltář pravdy. Zatím se to nesnaž pochopit, ale je to tak. Neboj se, ještě dnes ho nechám zasklít. Zavolej čeledína, ať ho odnese spravit!“

Pak se zadíval na rychtáře: „To, co jsi mi řekl, je zatím tajemství mezi námi dvěma. Nech Matěje na oko vyslechnout, ale ať ho kat na žebříku netrápí! Teď je důležité, aby si pan Schön myslel, že vše běží podle jeho představ. Snad časem najdeme něco, co ho usvědčí... Nedurdi se, tvůj důkaz se střepy je zajímavý, ale ani purkmistr není tak mocný, aby mohl jen podle pár střepů, které leží jinde než by měly, obvinít takového muže, jakým je cechmistr. To jistě uznáš.“

Od krádeže uplynulo již pět dnů. Život se pomalu vracel do svých kolejí. Diskuze v šencích i na tržištích nebyly již tak bouřlivé a lidé se věnovali opět denním starostem. Dvakrát byl tovaryš Matěj tažen na žebříku, ale nenaříkal, natož aby se přiznal. Sám Matěj byl sebou překvapen, jak je statečný. Umínil si, že bolesti nepodlehne, přece se nepřizná k něčemu, co nespáchal. Jenže při mučení skoro žádnou bolest necítil! Teď mu skoro připadalo směšné, že se někdo na mučidlech může přiznat. Jediné, co ho mátlo, bylo, že se kat při práci nějak potutelně usmívá, ač to byl jinak muž nerudný a zamračený.

V pondělí bylo svoláno mimořádné zasedání městské rady. Hned jak se konšelé sešli, přistoupil purkmistr k věci. Vyličil, jak byl obviněn a uvězněn tovaryš Matěj. Připomenul, že se na mučidlech během dvou výslechů k ničemu nepřiznal. Konšelé seděli a ani nedutali. Čekali, co nového jim chce vlastně říci, když je svolal. Tohle věděli přece všichni.

Konečně to přišlo. Purkmistr se zhluboka napil z korbele piva a zvýšeným hlasem informoval radu, že jistá důvěryhodná osoba,

kteřou nebude jmenovat, dosvědčila, že v noci, kdy se stala krádež, neopustil tovaryš Matěj lože. „Nemohl tedy krást,“ uzavřel purkmistr. Nastala krátká mela, všichni se překřikovali, část volala, aby Matěje propustili, jiní chtěli slyšet ono svědectví sami, jak předpisovalo právo. Purkmistr však vřavu ukončil rázným gestem.

„Já nejen vím, že Matěj nekradl,“ oznámil, „já také vím, kdo kradl ve skutečnosti. To je mnohem více, než zanedbatelné svědectví o Matějově nevině!“ obrátil purkmistr pozornost jiným směrem. Nechal předvolat rychtáře a městské biřice. Všechny se jednoho po druhém vyptal, co viděli při prohlídce vykradené truhlice soukenického cechu. Když ukončili své výpovědi, rozbil purkmistr před očima konšelů radniční okno.

Po chvíli překvapení ukázal konšelům, kam spadly střepy. „Teď si připomeňte,“ vyzval je, „co říkal rychtář a biřici. Kde našli rozbité střepy? V jizbě, ne na ulici!“ Trvalo jen chvíli, než většina pochopila, kam míří. Téměř okamžitě vyskočil cechmistr Schön a popuzeně vykřikl: „To je opovážlivost!“

Než však mohl v protestech pokračovat, přerušil ho purkmistr: „Pane sousede, ty jsi peníze nepotřeboval?“

„Kdo by peníze nepotřeboval?“ snažil se o žertování cechmistr, ale pak rozhodně dodal: „Kradené peníze pochopitelně ne. Jsem cechmistr, mám dílnu, která prodává měsíčně za sto tolarů sukna!“

„Právě že jen za sto tolarů,“ opáčil purkmistr. „Kde bys tedy vzal na zaplacení takového dluhu, jako je osm set dvacet tolarů, které jsi minulý měsíc prohrál v kartách na Starém Městě pražském v šenku U zlaté štiky?“

Jen chvíli bylo ticho, než zrudlý cechmistr vyrazil: „To je snad moje věc. Dluh jsem zaplatil, měl jsem našetřeno.“

„Ano, dluh jsi včera šenkýřovi Píškovi zaplatil. To je pravda. Takže nebudeš jistě proti, když ověříme ještě jednu věc. Zavolejte písaře soukenického cechu,“ nařídil purkmistr.

Když mužík s tlustou knihou dokončil zprávu o tom, kolik měli jhlavští soukeníci v pokladně, než ji neznámý lapka vykradl, upozornil purkmistr na jednu položku z účtů: „Slyšíte, pánové – třicet saských dukátů ražených ve zlatě. To nejsou u nás běžné

peníze. Přiveďte šenkýře Píška!“ Na vysvětlenou dodal: „Na můj pokyn ho včera zadrželi v městské bráně, když odcházel pryč.“

Do místnosti přivedli podsaditého muže s úlisným očima. Potvrdil, že mezi penězi, které na splacení dluhu od pana Schöna dostal, bylo také třicet saských dukátů. Na potvrzení jeho slov vysázel rychtář ty dukáty na stůl.

Pohledy všech se obrátily na soukenického cechmistra. Ten sklopil hlavu a pak jako by se zlomil, poklesla mu ramena a najednou tu stál místo sebevědomého muže unavený stařec. Cechmistr tiše začal svou zpověď. „Přiznávám se, já to byl, kdo vyloupil naši cechovní pokladnu. Neměl jsem s těmi šejdíři sedat ke hře. Zpočátku jsem vyhrával, ale potom se karta obrátila a v jediné partii jsem prohrál celou dosavadní výhru. Nechtěl jsem se vzdát, ale prohrál jsem další hru a další... Najednou jsem dlužil sto tolarů, dvě stě. Říkal jsem si, že se štěstí musí otočit. Půjčil jsem si od šenkýře a hrál jsem dál. Ještě nebyla půlnoc, když jsem prohrával celkem osm set tolarů. Nikdo už mi nechtěl půjčit. To byl můj konec...“ Potom vykřikl skoro zoufale: „Ale oni určitě hráli falešně, já za to nemohl!“

„I ty jsi chtěl hrát falešně,“ opáčil purkmistr. Potom pokynul rychtáři, aby pana Schöna odvedl do vězení.

Případ nectné nevěrnice léta Páně 1448

Teprve před krátkou chvílí otevřel hlásný bránu královského města Rakovníka, kterou se dovnitř valil zástup venkovanů, nesoucích na trh vejce, zeleninu, sýr. Ale tržiště dnes bylo prázdné, nečekala je ani jedna měšťanka, ani jedna děvečka. Přicházející sedláci a selky se zastavili v rozpacích. Tohle se jim ještě nestalo, co pamatovali. Teprve za krátkou chvíli pochopili, proč nemá nikdo o nákup zájem.

Před výstavným patrovým domem kožešníka Pírka se tísnil dav lidí, kteří nespokojeně bručeli. Zvláště ti v prvních řadách natahovali krky a snažili se přes ramena urostlých městských biřiců nahlédnout pootevřenými vraty do mázhauzu, aby pak informovali ty méně šťastné vzadu, co viděli.

„Lidi,“ udýchaně je napomínal městský rychtář Kříž, když se prodíral neochotně se rozestupujícím davem ke vchodu, „nebud'te jako supi. Až vše vyšetříme, dozvíte se od naší milostivé rady, co se vlastně stalo.“

Jenže na jeho slova tradičně nikdo nedal. Taková událost! Kolikrát se tu přihodilo, aby se některý z vážených měšťanů oběsil? „My chceme také vidět,“ ozval se z davu hlas starého výměnkáře Bárty, který bydlel v domku na předměstí. „Je to jako vždycky, páni mohou všechno a my chudáci nic!“

Rychtář se rozčileně zastavil. „Bojte se Boha, sousede,“ napomenul ho vážně. „Tohle není zábava, jakou můžete vidět u komediantů na trhu. Zemřel člověk... a co se pánů týká, ti mi tam také nesmí, dokud všechno neprohlédnu sám.“

Konečně se prodral do vlhkého a šerého mázhauzu, kde ho už čekal jeho pomocník Jíra. Pokynul mu tiše a pak kráčel za jeho širokými zády oděnými do kožené vesty po tmavých a hrubých prkenných schodech do patra na půdu, aby se podíval, co se stalo. Když vstoupili do podstřeší, rychtář se zastavil a rozvážně se pokřižoval.

Jeho oči si jen pomalu zvykaly na příšeří, které tu panovalo. Malým okénkem ve strmé střeše pronikal slabý kužel světla, v němž poletovaly jiskřičky prachu. Ale nad ním tonuly krovy v hluboké tmě. Teprve za chvíli rozeznal postavu, visící na jednom z trámů. I když nebylo dobře vidět, mýlit se nemohl. Byl to kožešník Pírko.

„Přineste louči,“ nařídil. V jejím světle pozoroval, že mrtvý kožešník má hlavu nachýlenou mírně do strany a ve tváři spíše překvapení než strach a bolest. Na podlaze u nohou oběšeného ležela těžká dubová stolice, již jindy rychtář vídával v dolní jizbě.

„Je mrtev určitě už od včerejšího večera,“ řekl do ticha drsně muž, který stál doposud mlčky stranou. V jeho hlase bylo slyšet roztrpčení. Rychtář se na něj obrátil a ihned pochopil, z čeho pramenilo. Místní kat, který ohledával mrtvého, měl totiž podle městských zvyklostí nárok na veškerý majetek, ležící tak daleko od sebevraha, kam až kat dosáhl špičkou popravčího meče. Takové věci byly podle obecného mínění nečisté, ostatně ani ten, kdo vztáhl na sebe ruku, nesměl být pohřben mezi počestnými křesťany, ale býval zakopán před městskými hradbami. „Jenže tady asi náš mistr ostrého meče nezbohatne,“ pomyslel si rychtář a rozhlédl se po pusté půdě, kde byla kromě několika rozlámaných krámů právě jen ta převrácená stolice.

„Už jsem ho prohlédl,“ zabručel kat na vysvětlenou. „Zemřel udušením, žádné jiné rány jsem na něm nenašel.“

„Dobře, sundej ho a odvez pryč,“ nařídil rychtář a potom sešel dolů, do jizby. Usadil se ke stolu a zahájil výslechy. „Kdo ho našel,“ optal se svého pomocníka.

„Ráno se vrátila děvečka... Byla pryč dva dny, měla prý povoleno, aby navštívila nemocnou matku v Petrovicích.“

„Proč říkáš prý? To by byl takový problém se tady v domě optat?“

„No ani ne, pane rychtáři, kdyby bylo koho. Tovaryš Matěj je zrovna se zbožím na trhu v Plzni a kožešníkova žena Markéta také není doma. Sousedka říkala, že včera odjížděla, ale kam, to že neví!“

Rychtář nespokojeně zabručel a teprve teď si uvědomil, že vlastně v domě nikoho domácího nepotkal. Nicméně se už dál nevyptával. Ostatně proč také? Případ byl jasný. Kožešník se oběsil,

v domě přes noc nikdo jiný nebyl, proto mrtvého našli až teď. Ještě dal pokyny biřicům a Jírovi uložil, aby s písařem na radnici všechno řádně sepsal. Potom se loudal domů a utíral si zpocené čelo. „Taková vedra,“ pomyslel si, „a to je teprve květen. Což abych si zašel do šenku na korběl piva. To nemůže nikdy škodit.“

V útulné jizbě označené zeleným věchtem bylo poloprázdno. Ucítil nejen příjemné chladno, které z klenuté místnosti čišelo, ale také lahodnou nakyslou vůni piva. Jenže ani nestačil polknout několik doušků a dovnitř vběhl František, rozčepýřený syn rakovnického kata. Šenkýř se zamračil a chtěl nezvanému návštěvníku ušetřit štulec. Jenže chlapec se bleskově uhnul a už stál před rychtářem.

„Přináším uctivé pozdravení od mého pana otce a že prý vás prosí, zda byste nemohl hned za ním přijít. Má něco velice důležitého!“

Rychtář se zamračil. Taková urážka, on aby chodil za katem! To se přece nehodí. Když se však podíval na katova syna, pochopil, že asi půjde o něco vážného. Kluk měl vykulené oči a na prahu šenku poskakoval netrpělivostí, aby už už šli. Rychtáři se zdálo, že se proti němu spíkl celý svět. Odevzdaně dopil, vůbec už nevnímal lahodnou chuť piva. Tušil, že budou komplikace. Jinak by si kat nedovolil zvát ho takhle veřejně k sobě.

„Tak co máš, Kubo?“ optal se, když vstoupil do katovny. S katem se přátelil, dokonce ho často navštěvoval, ale tajně, aby město nevědělo. Musel dbát o svou pověst.

„To víte, pane rychtáři, že bych vás v takovém horku necitýroval pro nic za nic. Tak abyste věděl, kožešník Pírko bude mít řádný pohřeb na hřbitově!“

„To povídal kdo?“

„Já,“ řekl hrdě kat. „Protože on si na život nesáhl. Byl totiž zamordován.“

Rychtář jen těžce polkl a potom se beze slova usadil na lavici. „Kubo, Kubo, s tebou mám pořád potíže. Jak tě mohlo něco takového napadnout? Copak jsi to sám neviděl?“

„Právě že viděl. Chtělo to jen se trochu pozorně rozhlédnout tam, co chudák Pírko visel... No nic ve zlém, pane rychtáři, vy jste té prohlídce moc nedal.“

Rychtář se na kata pro tu prostořekost nezlobil. Znal ho a věděl, že se lze na jeho úsudek obvykle spolehnout. „Tak co jsem podle tebe přehlédl? Čeho jsem si nevšiml na půdě, kde nebylo široko daleko nic než oběšený kožešník a převrhnutá stolička?“ opáčil se skrytým posměchem v hlase.

„Tak předně ta převrhnutá stolička. Když jste odešel, postavil jsem ji. Je to přece teď můj majetek, ne? A tu jsem s překvapením zjistil, že od ní chybí k nohám oběšeného nejméně osm palců. To je tolik, že pokud by se kožešník chtěl skutečně oběsit sám, vůbec by ze stoličky dokázal vstřít hlavou do oprátky!“

Rychtář na lavici nadskočil a ospalost horkého poledne z něj rázem spadla. Na tohle skutečně zapomněl. Jenže na druhou stranu, koho by napadlo něco takového zkoušet? Taková jasná sebevražda.

„To mi pochopitelně nedalo,“ pokračoval kat. „Jářku, jak se tedy Pírko na tu oprátku dostal? Vylezl jsem nahoru a prohlédl si trám, co na něm visel. Víte, co jsem našel? Trám byl z té strany, kde visela oprátka, odřený. Na první pohled bylo vidět, že přes něj někdo před nedávnem vytahoval něco těžkého. Já bych za to nedal zlámaný groš, že to byl provaz s mrtvým tělem.“

„Ale jak tedy zemřel Pírko, když se neoběsil?“

„Nejsem lékař, abych to poznal, ale nejspíše ho někdo, tedy vrah, uškrtil rukama. Ostatně na krku, když jsem ho pozorně prohlédl, jsem našel zvláštní podlitiny. Určitě nepocházely od oprátky! Tohle si dovoluji poznat, mám s věšením na šibenici přece jen určité zkušenosti,“ dodal trochu sarkasticky.

„Dobrá, věřím ti. Ale v tom případě se musím optat, kdo to mohl udělat? V domě se přece nic neztratilo,“ dodal nejistě, protože si uvědomil, že ho vlastně ani pořádně neprohlédl.

„Ne, v domě se skutečně asi nic neztratilo,“ potvrdil kat. „Pokud se pamatuji, nikde žádný nepořádek, truhly zamčené a zámky neporušené. Ale na druhou stranu, víte co mně bylo hned divné? Ta půda byla prázdná!“

„Já vím, tvůj plat...“

„O ten teď nejde,“ mávl kat velkomyslně rukou. „Ale neznám tady v okolí dům, kde by byla půda prázdná. Tak dokonale, aby nikde nebyl ani pytel s obilím, truhla s plátnem nebo polámaná sekera. Nic, vůbec nic. To se mi zdálo podezřelé hned. Ale teprve když jsem zjistil, že se kožešník nemohl oběsit sám, mě napadlo... proslýchá se, že kožešníkova žena Markéta byla pěkná semetrika. No jen se optejte své ženy, určitě vám to potvrdí. Lakotná až hrůza. Teď si představte, co by takový lakomec udělal, kdyby věděl, že se na jeho půdě najde oběšenec? No odnesl by předem všechno pryč, aby z toho kat nedostal ani nitku.“

„Safra, to máš pravdu! Jenže to by znamenalo, že o tom mordu musela vědět.“

„Také že věděla. Jen si to vezměte – tovaryš na trhu v Plzni, děvečku poslala za matkou do Petrovic. V domě nikdo, žádný svědek. Sama odjela také pryč, to pro jistotu, aby neupadla do podezření. Takže mrtvý kožešník se musel zamordovat jedině sám. Jak jste ostatně také zjistil.“

„No dobře, ale kdo tedy vraždil, když byl dům skutečně prázdný?“

„Ty má prostoto,“ ozvalo se od pece, kde katova žena připravovala oběd a v tu chvíli si rychtář uvědomil, jaký má hlad. Plavovláska v plátěné kytlici se usmála a bez pobízení přinesla na stůl mísu a před oba muže položila lžíce. Přitom hovořila: „Je jasné, že by takovou...“ váhala jaké slovo použít, „práci žena nezastala. On byl kožešník pořádný chlap. Jenže byl o dobrých dvacet let starší než Kateřina. Co je do takového muže? Tak si našla někoho, kdo jí těšil a poskytoval radost, kterou si doma neužila.“

„Koho,“ zahuhlal plnými ústy rychtář, ale zdálo se, že odpovědi nepřikládá zdaleka takový význam, jako míse s chutnou prosnou kaší, na níž se leskl lůj.

„Ale pane rychtáři, „zasmála se žena, „z čeho bychom byli živi my, kati? Až se Markéta vrátí do Rakovníka, svěřte jí tady manželovi a ujišťuji vás, že do večera budete znát plnou pravdu!“ Po těch slovech láskyplně pohladila kata po silných ramenech, která dokázala rozvázat jazyk i otrlému lapkovi.

Když rychtář seznámil městskou radu se vším, co dokazovalo, že si kožešník Pírko nesáhl na život sám, ale že došlo k mordu, dostal bez průtahů povolení k výslechu Markéty. Protože se jednalo o zločin hrdelní, navíc na váženém měšťanovi, byla městská rada neúprosná. Mistru ostrého meče dali vzkázat, že má použít všechny stupně útrpného práva, které jsou v takových případech obvyklé. Současně ale purkmistr nařídil v celé věci přísné mlčení, aby se zločinec nevylekal a neutekl dříve, než bude vyzrazen.

Pro mnohé konšele to byla přetěžká zkouška. Jak rádi by ohromili své blízké. Ale obávali se purkmistrova hněvu. Naštěstí pro ně nemuseli čekat dlouho. Hned druhého dne po té nešťastné události zadrželi biřici Markétu v městské bráně, když se vracela domů. Jak kat slíbil, do večera se ke všemu přiznala.

„Koho by napadlo,“ šel po městských šencích toho večera jeden hlas, „že si ta nemravná hanebnice obtočí pásíře Bláhu kolem prstu tak, že kvůli ní zavraždí svého souseda?“

Případ ploskovické krádeže léta Páně 1742

Správce ploskovického panství pan Steinbock z Lowenau se od rána nezastavil. Takový shon nezažil ani minulý týden, kdy se konal ples na uvítanou nové majitelky panství, toskánské kněžny Marie Anny. Jenže co bylo před týdnem je už nenávratně pryč. Teď ho tlačily jiné starosti. Živě si vybavoval ten nepříjemný pocit, když dnes ráno vběhla do jeho ložnice komorná Anežka a už ve dveřích cosi volala. Než se stačil úplně probudit, aby se na ni osopil, pronikl do jeho mysli význam slov, která volala – vykradli kancelář! Uměl si představit, co to znamenalo. V kanceláři stála truhlice, v níž byly uloženy půlroční platy poddaných, dále příjmy z hospodaření panství i výnos z prodeje dvou vsí. Dobrých sto tisíc tolarů, které si nová kněžna chtěla odvézt.

Pak už probíhalo vše ráz na ráz, celý den bez zastávky a oddychu. Výsledky všech úředníků a sloužících, prohlídka zámku, pokyny všem vesnickým rychtářům. A také pohovor s paní kněžnou. Trpce si vybavoval její zdánlivě nezúčastněný pohled, za nímž se skrývalo nejen nejvyšší pobouření, ale také vztek. Plně ji chápal, takové peníze! Proslýchalo se, že je nutně potřebuje na vyrovnaní nějakých dluhů doma, v Toskánsku.

Úsečný hlas zvyklý poroučet vyjádřil podivení nad tím, jak si pan správce počínal nedbale, když dopustil tak trestuhodnou věc. Kněžna vyslovila naději, i když zněla spíše jako ultimátum, že zločinec bude během několika dnů lapen a ona dostane své peníze zpět. Jinak si bude muset najít svědomitějšího a schopnějšího zástupce.

Pan Steinbock odpočíval v křesle ve svém pokoji, hrál si s křišťálovou sklenkou, plnou jiskřivého rudého vína a přemýšlel. Peníze ukradl někdo, kdo šel najisto. Musel vědět, jaké peníze jsou v truhlici. Nikdo v noci nic podezřelého neslyšel, nikde nebyly žádné stopy, jen prázdná vypáčená truhlice. Vrátný u brány neviděl nikoho cizího přicházet ani odcházet. Vše tedy ukazovalo na někoho z domácích. Jenže to by pak mohly být peníze ještě schované na

zámku. Ale ani pečlivá prohlídka nic neobjevila. Ostatně, je hodně cest, jak se dostat nepozorovaně ze zámku ven – vchodem pro služebnictvo, oknem v přízemí do zahrady... Nespokojeně zamručel a šel spát. Kde jen začít, čeho se vlastně chytit?

Brzy ráno si nechal osedlat koně a vyrazil do Holešova, kde sídlil krajský hejtman pan Zikmund Gustav Hrzán – Kaplíř. Jednak považoval za nutné ohlásit případ krádeže úřadům, ale především se chtěl poradit se svým dobrým přítelem, staříčkým Ojířem z Očedělic, správcem milešovského panství. Věděl, že nesmí na staříka hned, jak sesedne z koně, vychrlit své problémy, ale musí se nejprve poptat na jeho zdraví, vyslechnout nářky na bolesti a strážně, jež přináší stáří. Nezbytným rituálem bylo i tiché posezení u kávy s lulkou v ruce.

Kouření přicházelo poslední dobou do módy, ale starý pán kouřil lulkou již od mládí. Prý se tomu naučil na studiích v Norimberku, kde mu ji doporučil lékař jako výtečný lék. „A skutečně,“ potvrzoval pan Ojír v oblacích šedavého dýmu, „od té doby, co jsem ji začal kouřit, jsem se vždy po ní cítil lépe. Alespoň někdy mají felčari pravdu.“

Teprve když už byl pan Steinbock jako na trní, přerušil staříčký správce lamentace a přenechal slovo svému mladšímu příteli. Vyslechl jeho trápení a pak se na dlouhou chvíli zamyslel. Teprve pak začal opět hovořit, na jeho vždy rozvernou náuru velice pomalu a rozvážně.

„To, cos mi právě řekl, ve mně budí hrůzu, že jsem se asi dopustil velkého bezpráví. Ne, počkej, hned ti to vysvětlím... Asi před čtyřmi měsíci někdo vykradl pokladnu u mě v kanceláři i tady. Nebylo v ní sice tolik, jako u vás, ale částka to byla velice slušná. Navíc,“ dodal posmutněle, „si zloděj odnesl i několik váčků mého holandského tabáku, který jsem tam měl. Pravého! Protože mou truhlu musel vykrást někdo, kdo předem věděl, kam jít, domníval jsem se, že to musel být někdo místní.“

„To je navlas stejné, jako u nás,“ vyhrkl ploskovický správce, který napjatě poslouchal.

„Ba právě. Protože k nám na panství nedlouho před tou krádeží nastoupil nový lesní adjunkt, který také kouřil lulkou jako já, napadlo mne, že by to mohl být on. Nechal jsem u něj provést prohlídku a představit si, že jsme našli několik paklíků holandského tabáku. Hned

jsem ho dal zavřít. Nejprve se vykrucoval, ale nakonec se ke krádeži přiznal... ovšem na mučidlech. Sám víš, jak to chodí. Jenže pak vše odvolal, na mučidlech se znovu přiznal a tak to šlo několikrát za sebou. Co je hlavní, do dneška se ukradené peníze nenašly, ba ani na mučidlech nedokázal adjunkt říci, kam je schoval.“

„A ten tabák?“

„Tvrdil, že ho koupil v Praze.“

„Ověřovali jste si to?“

„Ne, proč také? Vždyť to byl pravý holandský tabák. Inu, ty kouříš málo a – s odpuštěním – všechno, co kde koupíš, jinak bys věděl, jaká vzácnost je pravý holandský tabák. Já sám ho dostávám přímo z Amsterdamu. Pokud adjunkt tvrdí, že koupil holandský tabák v Praze, je jasné, že je to neobratná výmluva!“

Pan Steinbock se zahleděl na svého přítele, potom sáhl do šosu svého kabátce a vylovil váček s tabákem, který kouřil. „Jak dlouho jsi, milý příteli, nebyl v Praze? Asi dávno, vid’? Jinak bys věděl, že jen na Staroměstském rynku jsou teď dva kramáři, kteří prodávají stejný holandský tabák. Jen si nemysli, že já kouřím všechno, co se kde dostane. Na rozdíl od tebe si stejně dobrý tabák kupuji u nás doma. A není o nic horší, jen ochutnej,“ vybídl pana Ojíře a nabídl mu ze svého váčku.

Staříček Ojír jen něco zabručel o novotách a pak si z nabízeného váčku napsal svou lulkou. Když ji vykouřil, spokojeně pokýval hlavou. Ano, byl to tabák poctivý, pravý holandský. „Prosím, milý příteli,“ vybídl pana Steinbocka, „udělej si teď pohodlí, odpočiň si. O krádežích si ještě pohovoříme. Teď musím rychle napravit svou chybu.“

Jeho kroky vedly přímo do žalářního sklepa, odkud nechal neprodleně lesního adjunkta propustit. Nejprve ho pozval do své kanceláře, kde s ním sám a dlouho hovořil. Když mladík s ještě viditelnými modřinami a šrámy odcházel, netvářil se nijak smutně ani zarputile. V rukách měl dva váčky, v jednom zvonil kov a nedalo se pochybovat jaký, neboť jen zlatáky znějí tak lahodně, z druhého se linula vůně toho nejlepšího tabáku.

U večere se pan Ojír sešel s ploskovickým správcem znovu. Sám hned začal znovu o obou krádežích. „Napadlo mě, že ty krádeže mají

společného víc, než by se na první pohled mohlo zdát. Musel je spáchat tentýž člověk. Nemusel to být vůbec nikdo místní. Poslouchej, u nás byl asi čtrnáct dnů před tou krádeží velký ples. Tehdy se přece konal krajský sněm a můj pán sezval šlechtu ze širokého okolí.“

„Takže ty myslíš, že někdo z účastníků...“

„Přesně tak, ať již urozený nebo z doprovodu.“

„U nás byl před několika dny také velký ples, to by mohla být stopa,“ zaradoval se ploskovický správce, ale hned zase posmutněl, „jenže u vás bylo několik set hostů, pokud se pamatuji, u nás skoro stejně. Kde mezi nimi hledat? Představ si, kdybychom chtěli někoho z těch urozených pánů vyslechnout. Hned by byl oheň na střeše, stížnosti do dvorské kanceláře by se jen hrnuly. A já bych na tom byl ještě hůře než teď.“

„To už nech na mně,“ navrhl starý pan Ojír. „Ne nadarmo jsem správce u krajského hejtmána. Jakou máš lhůtu od své vrchnosti?“

„Kněžna odjíždí za čtrnáct dnů. I když žádný přesný termín neurčila, nevěřím, že by byla ochotna čekat déle.“

Potom se hovor stočil jinam a i když to byl velice příjemný večer, byl pan Steinbock stále nespokojen. Znal starého pana Ojíře, věděl, jak je obratný a jak dokáže jednat rychle a rázně. Takového ho znal od mládí, jenže teď už je stařec. Ostatně i jeho neuvážený krok při zatčení lesního adjunkta svědčil, že svět pana Ojíře je již trochu jiný, než je svět mimo Milešov.

Když se pan Steinbock vrátil do Ploskovic, od ranního úsvitu do temné noci pátral, vyslýchal, jezdil po okolí. Všechno marné. Nikdo nic neviděl, neslyšel, na nic si nepamatoval. Den ode dne byl ploskovický správce zasmušilejší a zasmušilejší. Tak uplynuly téměř dva týdny. Po tu dobu s ním kněžna ani jednou nepromluvila, ani jednou ho nepozvala k projednávání záležitostí panství. Jako by už pro ni neexistoval, okázale dávala najevo, jaký osud ho čeká. Jeden z jejích italských průvodců začal dokonce objíždět panství a všechno si důkladně prohlížel, jako už by se chystal převzít jeho správu.

Plynuly poslední dny kněžnina pobytu na panství. Bylo pondělí večer a ve středu měla kněžna Ploskovice opustit. Na úterý, poslední den před odjezdem, si kněžna konečně na pana Steinbocka

vzpomněla a předvolala ho. To vypadalo více než hroživě. Ploskovický správce nebyl s vyšetřováním o nic dál, než v tu chvíli, kdy otevřel poprvé vyloupenou pokladnici.

Již chtěl jít spát, když vstoupila komorná o ohlásila nočního hosta – milešovského správce. Pan Ojír, ještě trochu pobledlý po přestálé cestě, usedl do křesla a natáhl nohy v zaprášených holinkách pohodlně před sebe. Ani tentokrát neporušil svůj zvyk a začal rozvážně hovořit o zdraví, potom si pomalu nacpal lulku. Ale pan Steinbock, i když ctil přítelovy zvyky, dával až okatě najevo, jak je jako na trní. Věděl totiž dobře, že stařík neopouští Milešov často a hlavně nikdy zbytečně.

Když byla konečně lulka řádně nacpána a dým stoupal ke stropu, pan Ojír se usmál: „Jak vidím, dnes s tebou není žádná řeč. Jsi nedočkavý a netrpělivý jako každý mladík – no nečerti se, vždyť ti ještě není ani padesát. Jako každý mladík nectíš ani zvyky nás starých. Nebo, abych byl k tobě spravedlivý, sice se je snažíš ctít, ale na sto honů z tebe cítím, jakou ti to působí námahu. Pro tentokrát ti to odpustím.“ Pak se odmlčel, protože jeho lulka vyhasla a on se začal věnovat soustředěně jí.

„Natahuje úmyslně čas,“ pomyslel si ploskovický správce. Trochu pan Ojíře znal a tak nabýval stále více na přesvědčení, že je záchrana na dosah ruky.

„Je na čase hovořit o tom, co tě zajímá,“ ozval se z oblaků kouře pan Ojír. „Dej zavolat mého sluhu, ať přinese truhličku, co jsem přivezl s sebou.“ Tentokrát však už nevydržel napětí v přítelově tváři a srdečně se zasmál.

Sluha se objevil vzápětí. Jenže truhlička, kterou přinesl, nebyla žádné cestovní zavazadlo, ale masivní a podle sluhovy námahy pěkně těžká truhla. Na Ojířovo vybídnutí ji pan Steinbock otevřel. Byly v ní tisíce tolarů narovnané v měšcích.

„Nemusíš je počítat, jsou všechny,“ podotkl spokojeně pan Ojír. „Zítra je odneseš své kněžně a teď si poslechni, co jí budeš vyprávět, jak jsi chytil zloděje.“ Pohybem ruky zarazil nesouhlasnou námitku svého přítele. „Neprotestuj! Nakonec na stopu jsi mě stejně přivedl ty. Nebýt tebe, tak jsem odsoudil nevinného. Kromě toho jsem zachránil i peníze mého pána. Jediné, co jsem už zachránit nestihl,

byl ten ukradený tabák. Myslím, že toho máš hodně co u své vrchnosti napravovat. Tak toho využij. Co se mne týče, když mi nahradíš ten ztracený tabák, budeme si kvít!“

Pak začal vyprávět, pomalu a rozvláčně, jako by sděloval nějakou pikantní historku. Ihned po návštěvě svého přítele v Milešově ho napadlo, že možná těch krádeží bude více, než jen ty dvě. To by byla až neuvěřitelná náhoda, aby se staly jen na panstvích obou přátel. Ponořil se do listin svého pána, kdo a kdy hlásil podobný případ. A skutečně, nakonec zjistil, že během pěti let se v kraji stalo šest krádeží, podobných jako vejce vejci, alespoň podle zpráv, které měl k dispozici. Ani jedna nebyla objasněna a pokud se někdo na mučidlech ke spáchání krádeže přiznal, peníze se stejně nikdy nenašly.

Hračkou bylo zjistit, že se všechny krádeže staly poté, co na zámku proběhla velká společenská událost – ples, svatba, jednou také pohřeb. Pak si pan Ojír z úřední moci opatřil seznamy účastníků všech slavností. Ještě že mají ve vrchnostenských kancelářích takový pořádek v papírech, že se dá najít každá maličkost! Porovnal seznamy všech účastníků. Sám se divil, jak rozliční lidé se na takových slavnostech objevují. Nakonec zjistil, že jen tři lidé, ano jen tři z celého kraje se účastnili všech šesti slavností.

„Pak už to bylo jednoduché. Nechal jsem všechny tři, včetně jejich nejbližšího okolí, důkladně prověřit,“ pokračoval skoro rozmarně, usrl si sladkého likéru, který stál ve sklenice na stole před ním. „Když jsem zjistil, že komorník bohatého advokáta, pana Josefa Scherzera z Kleinmühl, je milovníkem holandského tabáku a kouří lulku, šel jsem téměř najisto. Pak že prý kouření neškodí! Někomu tedy škodí určitě a zatraceně moc! Zmáčkl jsem toho komorníka a ani se moc nevykrucoval. Pod podlahou jeho pokoje jsme našli skrýš a v ní pohádkově peněz.“

„Pane Ojírí...“, zadržela se slova ploskovickému správci v hrdle.

Ten jen mávl rukou a pokračoval. Komorník využíval příležitosti, když doprovázel svého pána. Byl to urostlý, pohledný muž. S ženami neměl nikdy problémy a tak když panovalo bujaré veselí, našel vždy nějakou služtičku, která mu řekla všechno, co ho zajímalo. Namluvil jí, jak ho okouzluje a že by si měli najít nějaké

místo, kde by je nikdo nerušil. Takové místo, tvrdil vždy, je kancelář pana správce. Kdo by tam dnes v noci šel? S touto naivní fintou slavil vždy úspěch. Nebyl pro něho ani problém ukrást klíče od některé postranní branky. Pak už jen stačilo se za několik dnů vrátit, prožít pár hodin strachu a do skryše přibýly další tolary.

„Přitom na ty peníze vůbec nesáhl. Šetřil si je. Chtěl prý, až jich bude mít dost, odjet za bratrem do Saska a tam si koupit vlastní panství. Ale já si myslím,“ končil pan Ojír, „že nebyl úplně normální. Protože těch peněz tam měl našetřeno ne na jedno, ale možná na dvě slušná panství. Tak nevím...“

Ráno vstal pan Steinbock hned za úsvitu. Pečlivě se ustrojil a když předstoupil před kněžnu toskánskou, první, čeho si všiml, byl jeden z jejích italských dvořanů, stojící s povýšeným úsměvem u okna. Tvář kněžny byla studená, bez jakékoli známky, že by svého správce vůbec chtěla poslouchat. Nicméně pan Steinbock začal hovořit sám, bez jejího svolení. Co mohl ztratit? Ještě dříve, než se kněžna ohradila proti takové opovázlivosti, vstoupili do sálu dva sloužící a přinesli masivní truhlici.

Kněžna čekala koktavé prosby o milost, které hodlala chladně odmítnout. Místo toho měla před sebou zpátky své peníze! Její tvář se rozjasnila a pohled krásných očí dostal přívětivý lesk, jakmile uviděla, co truhla obsahuje. Se zatajeným dechem naslouchala vzrušujícímu příběhu o hledání a dopadení zloděje.

Audience se končila ve zcela jiné atmosféře a ke zklamání italského dvořana, stále stojícího u okna, podle zcela jiného scénáře. „Jsem ráda,“ končila formální část slyšení kněžna, „že mé panství spravuje muž, jako jste vy, pane Steinbocku. Jste nejen dobrý hospodář, ale i důvtipný řešitel složitých záhad. Potvrzuji vás v úřadu a kladu do vašich rukou mou plnou důvěru.“ Potom mu podala ruku, již správce vděčně a o trochu déle, než by se slušelo, podržel ve svých rukách a pak políbil. To už ale Ital neviděl, protože odešel předčasně, aby si rychle sbalil své věci. Pochopil, že mu severočeské slunce není souzeno.

Případ nečestného svůdce léta Páně 1516

Muž se protáhl, až mu ve ztuhlých zádech zapraskalo, současně si mozolnatou rukou ušpiněnou od hlíny otřel zpocené čelo. Potom se znovu chopil krumpáče, aby pokračoval v práci. Kopání šlo ztuhla, hlína byla tady u městských hradeb mnohem tvrdší než dole u vody. A ještě to parno! Bude pomalu konec roku a slunce pálí, jak by byly žně. Další mocný úder krumpáčem však muže téměř povalil, neboť nečekal, že se ostří zaboří do hlíny téměř bez odporu. Když však krumpáč vyprostil ze sevření hlíny, skoro ho leknutím upustil. Nevěřicně hleděl do jámy, následující vteřinu se otočil a pelášil k městské bráně. Snažil se přivolat biřice, kteří tam zevlovali a zjevně neměli nic důležitého na práci.

Lounský rychtář se dostavil ani ne za půl hodiny. Hned jak uslyšel, že se u Žatecké brány našla tajně pohřbená mrtvolka dítěte, hodil si přes ramena plášť a spěchal. Znal lounské měšťany, znal i své biřice. Věděl, že zvědavost lidí natropí často tolik škod, že on je už na místě zločinu zbytečný, protože všechny stopy zničí nohy zevlounů.

Tentokrát měl štěstí, kromě biřiců nebyl u hrůzného nálezu zatím nikdo z místních. Opatrně sestoupil do vykopané jámy a rozhodl se, že nebude čekat, až se objeví ras či kat, kteří se jedině směli podle městského řádu dotýkat pozůstatků násilně zabitých. Netrpěl předsudky jako většina měšťanů, raději si vždy sám vše prověřil a osahal. A to i za cenu, že jím ostatní konšelé občas pohrdali.

Tělo mrtvého chlapečka bylo již ve značném rozkladu, to bylo na první pohled nejen vidět, ale také cítit. Šlo o novorozence, pupeční šňůra byla jen hrubě podvázaná. Mrtvolka byla zabalená do kusu modrého sukna. Jinak nic dalšího v jámě nebylo a ani pečlivá prohlídka další stopy neobjevila.

„To je nadělení,“ konstatoval rychtář večer v katovně, kam rád zašel na pár slov. Černovlasá katovka před něj položila na masivní tmavý stůl vonící pečenou rybu.

„Povečíte s námi? Přece neodmítnete, vždyť víte, jak jsou nám hosté vzácní!“ Potom šelmovsky pohlédla zpod hustých řas na rychtáře a pokračovala: „Ale i kdyby se nám lidé nevyhýbali kvůli našemu řemeslu a v katovně bylo rušno jako v šenku, tebe bychom pane vždy rádi pohostili.“

„No, no, Majdalenko,“ smál se hlučně kat, „aby se nám soused rychtář nečervenal, nebo abych si nezačal myslet něco o tvých tajných spádech!“ pohrozil na oko přísně.

Rychtář se s chutí zakousl do ryby, věděl, že pstruh na zázvoru je jednou ze specialit katovčiny kuchyně. Jakmile si ověřil výtečnou chuť jídla, vrátil se ke svým starostem. „Je to nadělení,“ navázal, „mrtvé novorozeně zakopané před hradbami. Žádná stopa, nikdo nic neviděl, nikdo nikoho nepodezřívá. Nevím, kdy se mord stal, čím dítě to může být. A teď, rychtáři, starej se. Jediné, co mám, je tohle,“ řekl a vytáhl špinavý kus sukna.

„Nemáš tak docela pravdu, pane rychtáři, že nikdo nic neví,“ odpověděl kat. „Prohlížel jsem tu mrtvolku a myslím, že ji někdo pohřbil asi tak před půl rokem, v dubnu nebo květnu. Dříve to být nemohlo, protože do března byla půda tak promrzlá, že by se tak hlubokou jámu určitě nepodařilo vykopat. Pamatuješ, jaké byly letos mrazy? A vylučuji, že by mrtvolku pohřbili loni, tolik zase rozložená nebyla.“

Majdalenka vrhla přes stůl káravý pohled na svého muže. „Jakube,“ řekla s jemnou výčitkou, „nemůžeš si při jídle povídat o něčem jiném, než o své práci? Víš, kdybys byl krejčí nebo kovář, prosím, povídání o práci by se k večeři i hodilo. Ale uznej sám, že tohle snad počká!“

Teprve když katovka sklídila ze stolu talíře s kostmi a oba muži se spokojeně uvelebili na židlích s korbami lounského ležáku v rukách, vrátili se k případu.

„Vlastně mám ještě jednu stopu,“ řekl rychtář a sáhl do váčku u opasku. Vytáhl malý kovový křížek, obyčejný, jaký se prodával na každém trhu. „Až když jsi odešel a mí pacholci ještě jednou prohledávali jámu, našli ve vyházené hlíně tohle. Nevím jistě, zda s vraždou nějak souvisí, ale i kdyby ano... Je to běžné zboží, stejně

jako tohle sukno. Takové dostaneš u každého soukeníka ve městě. Kdyby alespoň mělo nějakou zvláštní barvu nebo značku dílny.“

„To byste to měl, pane rychtáři, moc snadné,“ pousmála se katovka a sáhla po kousku sukna. „Víte, my ženy máme s látkami určitě větší zkušenosti než vy, muži.“ Chvíli látku obracela, několikrát ji zvedla proti světlu louče a pozorně prohlížela. Nakonec ji podala zpět rychtáři. „I když je modrá, není modrá jako modrá. Takovýhle odstín tmavé, skoro až do fialova, mají podle toho, co znám z trhů, sukna jen tři mistrů z Loun. Ostatní je tak pěkná nemají.“

„No a co z toho, i kdyby byl jen jediný, který takové sukno barví, tak jak poznáš, kdo ho koupil?“

„Já si myslím, že tohle sukno nekoupil nikdo. Podívejte se, pane rychtáři,“ zvedla znovu útržek látky proti světlu. „To sukno je nedobarvené. Určitě je z nějakého okraje štůčku. Takovýhle kousky se musí barvit znovu nebo se musí vyhodit. No představte si, co by se stalo mistrovi, který by dal pokažený kus na trh a při kontrole na to přišli cechovní starší! Pokuta a možná vyloučení z cechu. Ne, žádný mistr by neriskoval, aby takovýhle zmetek prodal!“

Rychtář ožil a kat se zahleděl zkoumavě a současně i trochu pyšně na svou ženu Majdalenu. „Takže ty myslíš,“ řekl rychtář, „že se takovýhle kus látky mohl dostat do rukou jedině ženě, která žije se soukeníkem?“

„Zdá se to velice pravděpodobné. Pokud by nežila v domácnosti soukeníka, neměla by určitě možnost se k takovýmhle pokaženým kusům dostat.“

„Pak je to ale stopa jako hrom,“ zajásal rychtář.

„Počítej,“ vyzval ho kat, „takovouhle modrou barví podle Majdaleny jen tři soukeníci. Jí můžeš věřit, pokud ona řekne tři, tak jich není ani o jednoho víc nebo méně. Kteří to jsou, Majdo?“

„Šlemr z náměstí, Rokyta od Palcátu a Kubica z předměstí. Šlemrově ženě se v srpnu narodila dcera, takže ta nepřípadá v úvahu, Kubicova žena nemůže mít děti, i když po nich oba strašně touží, a Rokyta je vdovec. Pak tu máme ještě čeledě. Šlemr i Kubica mají dost staré hospodyně, obě tak kolem padesátky. Ale u Rokyty slouží jako

děvečka mladá Dorotka z Konojed. A to jsou všechny ženy a dívky, které žijí v domech těch tří soukeníků.“

„Majdaleno, ty jsi poklad,“ smál se rychtář. „Teď mi ještě řekni, jak mám tu Dorotku z Konojed usvědčit a já ti předám svůj úřad a půjdu na výměnek!“

„Nikdo neřekl, že to dítě zabila ona. A i kdyby – usvědčte si ji pane rychtáři sám. Já si myslím,“ řekla Majdalena hlasem, napodobujícím kupce, „že jsem pro městské právo udělala až dost. Dokonce tolik, že bych si zasloužila, abyste na nejbližší tancovače zašel pro mne a zatancoval si se mnou sólo.“

„Věřu, Majdaleno, že to udělám. Pokud máš pravdu, udělám to! Ať konšelé a naše matrony puknou vzteky.“

Kat se vážně podíval na rychtáře a pak se optal: „Co tvoje Rozárka? Svě ženy se nezeptáš, zda si můžeš udělat veřejně ostudu s katovkou?“

Rychtář se na chvíli zarazil. Byla pravda, že si se svou ženou už dlouho nerozuměl. Když se obě jeho dcery provdaly a dům ztichl, neměl si najednou se ženou co říci. Zdálo se mu, že zestárla, stále byla popuzená, často se hádali. Ale rychtář se cítil ještě mladý, chtěl se smát. Věděl také, že neschvaluje jeho přátelství s katem. Podíval se na katovku a furiantsky mávl rukou: „I přesto, Majdaleno. Zatočím tě, až se ti hlava zamotá!“

Druhého dne se rychtář zastavil u soukeníka Rokyty. Nechtěl, aby jeho biřici vedli děvečku Dorotu přes město potupně k výslechu. Pokud by katovka neměla ve svých úvahách pravdu, mohl by děvčeti ublížit a to nechtěl. Proto požádal Dorotku, aby za ním přišla večer po práci na radnici sama.

Bylo už dávno po setmění, když konečně uslyšel na dveřích své jizby, kterou měl rychtář na radnici vyhraženu, nesmělé klepání. Dorotka vešla, ale bylo to na první pohled jiné děvče než ráno. Bledá, oči zarudlé od pláče, chvěla se po celém těle. Usedla na lavici u zdi a tvář skryla do dlaní. Nic nemusela říkat, oběma bylo rázem vše jasné i beze slov. Nález zavražděného novorozeněte, o němž se mluvilo po celých Lounech a pozvání na radnici přijala Dorotka jako prozrazení. Neměla sílu se vytáčet nebo lhát. Ale to, co pak rychtáři vyprávěla, bylo zvláštní.

Když loni zemřela soukenickému mistru Rokytovi jeho žena, pokoušel se několikrát vloudit do její světničky, ale vždy našel dveře zavřené.

Dlouho se mu bránila, až jednou odpoledne jí ve stodole povalil na seno a násilím pomiloval. To se pak opakovalo – přiznala s ruměncem ve tváři – několikrát, až se jí to zalíbilo. Pak už dveře své komůrky nezavírala. Jenže pak zjistila, že čeká děčko.

Prosila soukeníka, aby si jí vzal za ženu a smyl tak hanbu, která by na ní padla. Jenže on ostře odmítl, protože je to jen chudá děvečka, co by tomu řekli ostatní mistři v cechu? Donutil ji, aby svůj stav skrývala, děčko se narodilo tajně v noci před svatým Filipem a Jakubem. Při porodu jí pomáhal sám Rokyta. Když se trochu zotavila a chtěla své dítě vidět, řekl jí, že hned po porodu zemřelo.

Když jí pak mrtvé novorozeně ukázal, mělo tak nějak zvláštně namodralé tvářičky. Dorota pochopila, že ho zardousil. Rozplakala se, ale Rokyta jí přísně nařídil, aby mlčela. Tajně dítě spolu v noci pohřbili před hradbami. Na rozloučenou mu do hrobu koupila na trhu malý křížek, aby mělo alespoň trochu křesťanský pohřeb.

Od té nešťastné události se však její pán změnil. Byl hrubý a dost pil. Když mu jednou v hádce vyčetla, co provedl, sykl zlostně: „Kdo ti tuhle bajku uvěří? Já jsem poctivý měšťan a když budu chtít, dosvědčí oba mí učedníci, žes měla pletky s tovaryšem Martinem, co v zimě odešel do Bavor. To dítě jsi zabila sama, tak to zkažené holky dělávají. Co já bych měl o tom vědět? Takže uděláš líp, když na to všechno rychle zapomeneš, moje drahá!“

Zdálo se, že přiznáním se dívce ulehčilo. Teď seděla na lavici a hleděla na rychtáře, jako by čekala, co jí odpoví. Ten však dlouho mlčel a přemýšlel. Nakonec se rozhodl, že ji ještě neuvězní. Vysvětlil, že mu musí pomoci, pokud chce, aby byl potrestán i její pán, mistr Rokyta. Měla jít domů a dělat, jako by se nic nestalo. A hlavně měla o všem mlčet.

Ještě tu noc zašel za svým přítelem katem a jeho ženou. Shodli se v jednom – Rokyta měl pravdu. Městská rada by vražednici neuvěřila a soukeník by potrestán nebyl. Proto je třeba na něj nachystat léčku. Jen tak se prokáže, zda mluvila Dorotka pravdu.

Ráno informoval rychtář nejvyššího městského představitele, purkmistra Víchu. Řekl mu vše o svém vyšetřování i o přiznání Dorotky.

„Pak je vše jasné,“ zabručel purkmistr. „Dáme ji na mučidla, kde svou výpověď potvrdí a můžeme případ uzavřít. Tvůj přítel kat,“ podíval se významně na rychtáře, „už může brousit meč.“

„Věděl bych o lepším řešení, když dovolíte, pane purkmistře. Bojím se, že mučení není jediný prostředek, jak pomoci spravedlnosti. Navíc, proč Dorotku trápit víc, než je třeba. Je ochotná pomoci nám dozvědět se pravdu přímo. Večer se ukryjeme v její komnatě, třeba za závěsem nebo co já vím kde. Pokusí se přivést do jizby Rokytu a zavést s ním řeč na celý případ. Pokud uslyšíme, že potvrdí to, co již vypověděla Dorotka, bude vše jasné i bez mučení a městské právo bude moci jednat tak jak má – spravedlivě,“

Purkmistr se chvíli ošíval, ale nakonec svolil. Hlavně proto, že si v duchu spočítal, kolik grošů stojí mučení každého podezřelého městskou pokladnici. Takhle by se dala pravda zjistit zdarma!

Když přišli večer do Dorotčiny jizby, proklel purkmistr rychtáře v duchu až do třetího kolena. V malé místnůstce nebyl ani závěs, ani skříň. Jedinými většími kusy nábytku byla truhla a lože.

„Je libo pod postel či do truhly?“ optal se se strojenou zdvořilostí rychtář.

„Ty pacholku,“ zabručel napůl pohněvaně, napůl pobaveně purkmistr. Obešel oba kusy a nakonec zvolil místo pod ložem, které mu připadalo větší a snad i důstojnější. Jen se pod ním uvelebil, proklel rychtáře znovu, protože od podlahy studeně táhlo.

Pak zbývalo jen čekat. Když už byli oba zdřevěnělí, zavrzaly konečně schody a do komůrky vstoupila Dorotka a soukenický mistr Rokyta.

„Tak co jsi mi chtěla, že jsme o tom nemohli mluvit dole?“ zavrčel.

„Dnes jsem byla u výslechu. Rychtář se mě vyptával, co vím o tom mrtvém dítěti, co našli... Však víš, o našem dítěti! Bojím se,“ vzlykala Dorotka a opřela hlavu o soukeníkovo rameno. Ten ji hrubě odstrčil.

„Kolikrát jsem ti říkal, abys nedělala zbytečně paniku. Nic proti tobě nemohou mít!“

„Proti mně?“ optala se Dorotka. „Já se nebojím o sebe, ale o tebe. Vždyť tys ho zabil!“

„Ale kdo mi to dokáže,“ ušklíbl se soukeník. „Už jednou jsem ti řekl, že za smrt toho fakana by popravili tebe, ne mě.“ Pak se zarazil a pomalu pokračoval: „Zdá se mi, že to už přeháníš! Asi by bylo lepší, kdybys zmizela! Navždy.“ Sáh k opasku a vytáhl dýku. V tu chvíli se jako na povel otevřela truhla, z níž se vynořil rychtář, a převrátilo se lůžko, zpod něhož se vysoukal purkmistr.

Toho dne, kdy byl soukeník Rokyta popraven a Dorotka si odstála čtyři hodiny na pranýři a potom byla metlami vyhnána z města, se konala první adventní tancovačka. Když byla zábava v nejlepším, hodil rychtář furiantsky hudebníkům zlatku a poručil si sólo. Vykročil ke sličné katovce, ale ta před ním ustoupila stranou a postrčila před něj jeho ženu Rozárku. Rychtář se zarazil, potom se uklonil a optal se: „Smím prosit?“

O právu útrpném

Od ordálu k tortuře

Středověká kultura a životní styl Evropy vycházejí ze dvou proudů – odkazu antiky a nástupu křesťanství. Jejich spojením se do racionální stavby římského práva dostal nový prvek – Bůh a ďábel. Roku 1039 byl v českých zemích vyhlášen zákoník Dekreta Břetislavova. Vina se mohla dokazovat ve sporných případech božím soudem, ordálem. Ordál spočíval ve zkouškách, které měly prokázat vinu či nevinu Božím znamením. Nejčastější byl ordál vodou (objevuje se již u Sumerů) – obviněný, někdy spoutaný či s kamenem na krku, byl spuštěn na hladinu rybníka nebo vhozen do proudu řeky. Pokud se utopil, byl vinen.

Rozšířený byl ordál ohněm – obviněný musel projít bosýma nohama ohništěm nebo po rozpáleném železe (nejčastěji po radlicích pluhu). Ani spálenina však nemusela být důkazem viny. Pokud se rychle hojila, i to se dalo vykládat jako „důkaz“ nevinu.

Rozdílné výpovědi dvou svědků či spor, v němž stálo slovo proti slovu, se řešily soubojem. Bůh pomáhal dle dobového mínění té straně, jež měla pravdu. Ve středověku se v podobných soubojích o pravdu utkávali nejen rytíři s meči, ale i vesničani, pokud se neshodli na hranicích pole, výši dluhu a podobně. Venkovani bojovali buď holemi nebo sekýrami.

Boží soud se stal v 11. a 12. století běžný a bylo nepsaným pravidlem, že v tribunálu zasedal duchovní. Jenže preláti časem zjistili, že jejich přítomnost u soudu může poškozovat prestiž církve. Byli to právě oni, kdo začal od 13. století vystupovat proti Božím soudům. Ordály se ojediněle vyskytují ještě ve 14. století, ale od husitských válek mizí docela. Ne však beze zbytku. Existovalo jedno provinění, v němž se Boží soud udržel velice dlouho, protože vlastní důkazy byly sporné. Šlo o procesy čarodějnické. Hledání „ďáblova znamení“ a další podobné praktiky popisovalo „Kladivo na čarodějnice“. Kromě jiného se doporučoval i prastarý vodní ordál – podezřelá čarodějnice byla spoutána do kozelce a vhozena do rybníka. Podobné případy známe z českých zemí ještě koncem 17. století.

Tortura

O tortuře, právu útrpném či prostě mučení, se v českých zemích objevují zprávy od 13. století. Tortura navazovala na Boží soud. Věřilo se, že každý podezřelý je ovlivněn zlým duchem, který mu našeptává lži. Proto byla každá výpověď nevěrohodná. Věrohodnosti jí bylo možno dát jedině tak, že se vyslýchaný zbaví d'áblova vlivu – tedy mučením. Záleželo na těch, kteří mučení řídili, jakou hranici považovali za dostatečnou, aby byl vliv d'ábla zlomen a výpověď se objektivizovala.

V duchu této filozofie se dochovaly ojedinělé zprávy, že vyslýchaný ani na mučidlech nezměnil svou výpověď a byl propuštěn, a to dokonce i v případech, kdy proti němu hovořily jasné důkazy. Jiný zápis vypráví o muži, který se nechtěl přiznat a proto ho natahovali na skřípec, až prý jeho tělo přetrhli.

I když k provádění tortury nebyla původně stanovena žádná pravidla, vytvořily se časem zásady, dle nichž se řídili kati v celé zemi. Mučení bylo přípustné jedině v případě podezření ze zločinu, který se trestal smrtí. Kromě vraždy to byly krádeže a loupeže, žhářství, krvesmilstvo, nevěra, čarodějnictví, vlastizrada, penězokazectví a některé další zločiny.

Zásadně se mučili lidé se špatnou pověstí – psanci, žebráci, tuláci. Vůči lidem s pověstí dobrou se postupovalo shovívavěji. Na mučidla nesměla být dána svobodná osoba – šlechtic, duchovní a v určité době i měšťan královského města. Svobodné osoby bylo možno mučit jedině se svolením panovníka, a to pouze při vážných proviněních jako byla vlastizrada či vzpoura. Při podezření z vraždy se tedy mohl svobodný člověk mučení vyhnout.

Velice záleželo na tom, kdo vznesl na pachatale žalobu. Ve středověku byla žaloba výhradně věcí poškozeného, případně jeho příbuzných a přátel. V městských knihách je zanesena řada případů, kdy v šatlavě seděl několik měsíců, ba dokonce let člověk, který někoho zabil, ale protože se po celou dobu nenašel nikdo, kdo by ho žaloval, byl posléze propuštěn.

Mučit se nesměly těhotné ženy, děti, lidé slabomyslní a chromí, stejně tak jako němí.

Mučírna

Dnes nám bude možná připadat trochu morbidní, že bylo pro měšťany mučení společenskou událostí a kratochvílí. Do mučírny si nechávali přinést stůl a pohodlná křesla, kromě konšelů, rychtáře a dalších odpovědných osob sezvali někdy i významné sousedy. Hostům se podávalo občerstvení – pivo a další alkohol, maso, ryby, pečivo. Zvyk pořádat v mučírne hostinu přišel do českých zemí z Německa, kde byl běžný. Často se prý mučení protáhlo tak, že pání nemohli pro opilost ani vstát od stolů.

Sama mučírna se vyznačovala chmurným vzhledem, za nímž se skrýval psychologický záměr. Měla budit strach, který předem oslabí odhodlání vyslýchaného zapírat. Tomuto záměru byla podřízena i procedura, s níž se tortura prováděla. Nejprve přivedli vězně, jehož často provázel kat již ze šatlavy. V mučírne pronášel kat i jeho biřící obřadné proslovy, jimiž přijímali vyslýchaného do svých rukou. To vše mělo ve vyslýchaném vzbudit pocit strachu.

Prvním stupněm tortury bylo seznámení s mučícími nástroji, které kat přikládal obviněnému na tělo a podrobně vysvětloval, jak se užívají a jaké mají účinky. Přítomný rychtář, písař i konšelé současně vyzývali vyslýchaného, aby se uchránil před bolestí a přiznal se. Když tím ničeho nedosáhli, začalo vlastní mučení, od méně bolestivého k nejtvrdějším postupům.

Pokud bylo z jednoho zločinu obviněno více osob, doporučovalo se přivést všechny najednou, aby mohly přihlížet utrpení spolupachatele. Právní spis ze 16. století radil začít od nejméně odolné osoby – od ženy či mladíka, na nichž bude bolest nejlépe patrná.

Stupně tortury

Roku 1707 byl vydán Řád práva útrpného a hrdelního, určený pro království české, markrabství moravské a knížectví slezské. Shrnoval dosavadní praxi. Znal pět stupňů mučení:

vázání či šněrování (ovínování rukou a nohou provazy a jejich postupné zaškrcování)

přiložení palečnice (svěráku, drtícího prsty na rukou či nohou)

přiložení šroubovací boty (zvané španělské či švédské, šlo o svěrák se hřeby na vnitřní straně, určený k drcení holení)

vhození na žebřík a tažení za sucha (natahování na skřipci či páčení rukou svázaných za zády tak, aby mohly být vytahovány ke stropu)

pálení ohněm (při tažení na žebříku pálení různých částí těla nad plameny svíček)

Řád také stanovil, že mučení nemá být dlouhé, má se konat před polednem a mučený má mít prázdný žaludek. Teprve v době osvíceneckých reforem bylo za vlády Josefa II. v osmdesátých letech 18. století mučení zrušeno. Na krátkou dobu byl tehdy dokonce zrušen i trest smrti (poprvé v českých zemích), ale velmi záhy byl obnoven, protože, jak konstatoval jistý tehdejší teoretik práva, bez strachu bylo obtížné zajistit bezpečnost a prosazovat právo.

Od tortury je třeba odlišit prosté bití. Jako trest ho dostávali nejčastěji nevolníci za porušení rozličných vrchnostenských příkazů. Šlo tedy o tělesné trápení, trest, nikoli o formu výslechu či prokazování viny. S bitím a žalářováním souvisí většina nástrojů, které se dnes ukazují v tak zvaných mučírňách na hradech a zámcích. Tortura se až na výjimky (některé královské hrady) na hradech a zámcích neprováděla. Pro vrchnost bylo jednodušší svěřit zločince nejbližšímu městu, které mělo svého kata a právo popravovat.

Obsah

1. Příběh o úkladech a intrikách léta Páně 1501
s. 3
 2. Případ pomstychtivé nevěstky léta Páně 1576
s. 8
 3. Případ svedeného kupce a prostopášné dívky léta Páně 1742
s. 16
 4. Příběh podivné loupeže léta Páně 1782
s. 22
 5. Případ z časů třicetileté války léta Páně 1631
s. 26
 6. Zpověď o loveckém neštěstí léta Páně 1544
s. 32
 7. Případ valašských ovčáků léta Páně 1699
s. 38
 8. Případ urozeného mstitele léta Páně 1197
s. 43
 9. Případ pro aristotelovskou logiku léta Páně 1406
s. 50
 10. Případ klatovských vánočních maškar léta Páně 1397
s. 57
 11. Případ falešného hráče léta Páně 1654
s. 62
 12. Případ nectné nevěrnice léta Páně 1448
s. 68
 13. Případ ploskovické krádeže léta Páně 1742
s. 75
 14. Případ nečestného svůdce léta Páně 1516
s.82
- O právu útrpném
- Od ordálu k tortuře-Tortura-Mučírna-Stupně tortury
s. 89

Jan Alenský Příběhy o úkladech a intrikách

Edice Hříšní lidé království českého, sv. 1 Ilustrace Petr Pačes,
sazba TYPO JP, vytisklo Naše vojsko s.p. Vydalo
nakladatelství dr. V. Vondruška – W servis Praha jako 9
publikaci roku 1995. Za obsah veškeré inzerce odpovídá
inzerent.

Doporučená prodejní cena 29,– Kč